

Vnímání víry, náboženství a církevního zřízení členy Českobratrské církve evangelické

Bc. Zdenka Jurčová

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zdenka Jurčová**
Osobní číslo: **H11233**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vnímání víry, náboženství a církevního zřízení členy
Českobratrské církve evangelické**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti náboženství, víry a církevního zřízení.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu (dotazníkového šetření) ve farním sboru Českobratrské církve evangelické Zádveřice – Raková.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÁBALOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

NEŠPOR, Z. R., D. VÁCLAVÍK a I. DOLEŽALOVÁ. Příručka sociologie náboženství. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-92-2.

OTTER, Jiří a Josef VESELÝ. První sjednocená církev v srdci Evropy: českobratrská církev evangelická. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7072-852-3.

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

VÁCLAVÍK, David. Náboženství a moderní česká společnost. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.

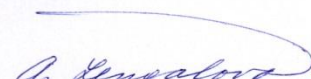
Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 4. 2013

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Moderní doba přeje těm, kteří se neohlížejí na druhé a jdou tvrdě za svým cílem, ale moc, peníze, dobré postavení, kvalitní automobil, hezká postava nejsou všechno. Člověk ke svému štěstí potřebuje mít také klid, harmonii, mír sám se sebou i s druhými lidmi. Většina lidí se v dnešní době snaží řešit své problémy světským prostředky, ale když to nevyjde, probudí se v jejich útrokách jakési zbytky náboženského chvění a dají se i na modlení. Práce nám nabízí pohled na současné vnímání víry, náboženství a církevního zřízení členy Českobratrské církve evangelické, členů církve Římskokatolické a lidí bez vyznání.

Klíčová slova:

víra, náboženství, křesťanství, církev, postoje

ABSTRACT

Modern Times favors those who do not look back at others and strive for their goals. Power, money, a well placed position, a good car and a great figure is not everything. For people to be happy they need to have peace, harmony, and to be at one with themselves and others. Most people nowadays try to solve their problems by worldly means, but if that is unsuccessful they may resort to the tinker of a religious calling and start praying. This work offers us a view of the current perception of faith, religion and religious establishments by members of the Evangelical Church, The Roman Catholic Church and non believers.

Keywords:

faith, religion, christianity, church, attitudes

Motto:

„Zbožnost korunuje a posvěcuje lásku. Náboženství bez lidskosti nemůže být správné; lidskost bez zbožnosti nemůže být úplná.“

Tomáš G. Masaryk

Poděkování:

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc., za cenné a podnětné rady, odborné konzultace, pomoc a podporu, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM.....	11
1.1 NÁBOŽENSTVÍ	12
1.2 NÁBOŽENSTVÍ V KONTEXTU SPOLEČENSKÝCH VĚD	13
1.3 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	24
2 SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ.....	31
2.1 CHARAKTERISTICKÉ RYSY PŮVODNÍCH NÁBOŽENSTVÍ	31
2.2 NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ	33
2.3 NOVÁ NÁBOŽENSKÁ Hnutí	40
3 CÍRKEVNÍ ZŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	41
3.1 CÍRKEV ŘÍMSKOKATOLICKÁ	41
3.2 ČESKOBRASTRSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ	46
3.3 NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT V ČESKÉ REPUBLICE.....	52
II PRAKTICKÁ ČÁST	54
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	55
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	55
4.2 STANOVENÍ VĚCNÝCH HYPOTÉZ A PROMĚNNÝCH	55
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	57
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	58
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	58
4.6 PŘEDVÝZKUM	59
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	73
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	98
ZÁVĚR	101
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	103
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	107
SEZNAM OBRÁZKŮ	108
SEZNAM TABULEK.....	109
SEZNAM PŘÍLOH.....	111

ÚVOD

Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 ukázaly, že věřících hlásících se k církvi nebo náboženské společnosti v České republice poklesl víc jak o polovinu. Zatímco v roce 2001 to bylo 3 288 088 lidí, v roce 2011 to bylo 1 463 584 lidí. Řady věřících se ztenčují ve všech církvích. K největší křesťanské církvi u nás, Římskokatolické církvi se hlásí asi 1.100 000 členů, druhou největší křesťanskou církví s asi 52. 000 členy je Českobratrská církev evangelická. (ČSÚ, ©2009-2011) Jakou úlohu hraje církev v životě člověka?

Víra je dnes do značné míry záležitostí jednotlivců a malých společenství, křesťanské náboženství již ztratilo svůj vliv na velké masy a hlásání křesťanských hodnot není pro dnešní společnost určující. Tuto moc dnes zastupují spíše média. Důvěra v církve je nižší než důvěra ve většinu ostatních institucí. Znaky krize jsou zřejmé, členové církve stárnou, ubývá duší a Ti, kdo do kostela ještě zajdou dávají najevo často malou nebo vůbec žádnou ochotu k dalším aktivitám. Pomalu se vytrácí zbožnost v rodinách. Sbory často nemají děti, mají-li děti, nemají mládež a naopak, také o biblické hodiny je zájem stále menší. Sbory se dostávají do finančních potíží. Rozporuplným tématem současnosti je také schválení zákona o zmírnění majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody, o vypořádání majetkových vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi.

Diplomová práce je zaměřena na náboženskou tematiku. Cílem výzkumu je zjistit současné postoje k víře, náboženství a církevnímu zřízení členů Českobratrské církve evangelické a srovnat je s postoji členů církve Římskokatolické a lidí bez vyznání.

V teoretické části vymežíme pojmy jako víra, náboženství, církevní zřízení. Na náboženství se zaměříme z pohledu některých humanitních věd, které se tímto fenoménem zabývají. Charakterizujeme vztah tématu diplomové práce k sociální pedagogice. Uvedeme přehled a charakteristiku největších světových náboženství, blíže se věnujeme církevnímu zřízení v České republice.

Praktická část diplomové práce předkládá kvantitativní výzkum, který byl realizován mezi členy farního sboru Českobratrské církve evangelické v Zádveřicích, členy Římskokatolické církve a respondenty bez vyznání v regionu Vizovicko. Otázky byly pokládány formou tištěného dotazníku a jejich vyhodnocení si kladlo za cíl zmapovat, jaký postoj má dnešní společnost k víře, náboženství a církevnímu zřízení. Výsledky výzkumu mohou být podnětem pro hledání nových možností uplatnění církvi v dnešní společnosti.

Práce přináší pohled dnešní společnosti na víru, náboženství a církev.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

K charakteristice stěžejních pojmů a témat týkajících se diplomové práce využijeme díla českých i zahraničních autorů.

V první části práce to jsou publikace českých autorů Miroslava Procházky *Sociální pedagogika* (2012), Dagmar Čábalové *Pedagogika* (2011), Tomáše Bubíka *Úvod do české filozofie náboženství* (2009), Zdeňka Nešpora a Davida Václavíka *Příručka sociologie náboženství* (2008), Ivana Štampacha *Přehled religionistiky* (2008), Jana Adama et al. *Osobnosti – Česko: Ottův slovník* (2008), Jana Jandourka *Průvodce sociologií* (2008) a *Úvod do sociologie* (2003), Davida Václavíka *Sociologie nových náboženských hnutí* (2007), Zdeňka Nešpora a Dušana Lužného *Sociologie náboženství* (2007), Petra Piňhy *Výchova, naděje společnosti* (2006), Štěpána Šoltésze *Kristus a rodina* (1990), Arnošta Kolmana *Vědecký světový názor* (1946) a Ladislava Kunteho *Vznik nového náboženství* (1920). Ze zahraniční literatury využijeme díla autorů Susanne Heine a Petera Pawlowského *Moderní průvodce křesťanstvím* (2012), Jolany Hroncové et al. *K dějinám sociální pedagogiky v Evropě* (2008), Clifforda Geertze *Interpretace kultur: vybrané eseje* (2000), Myrtle Langleyové *Náboženství* (2000), Very Schaubera a Hannse Schindlera *Rok se svatými* (1994) a Augusta Franzena *Malé církevní dějiny* (1992). Z cizojazyčných zdrojů jsme využili díla Grace Dawie *The sociology of religion* (2007) a Émile Durkheima *The elementary forms of the religious life* (1965).

V druhé části práce čerpáme z knih českých autorů Zdeňka Nešpora a Davida Václavíka *Příručka sociologie náboženství* (2008), Heleny Skarupské *Úvod do kulturní a sociální antropologie* (2006), Pavla Filipiho *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví* (1996). Ze zahraniční literatury využijeme publikace Fiony Bowie *Antropologie náboženství* (2008), Christophera Partridgeho et al. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty, alternativní spiritualita* (2006), Michela Reebera *Velká světová náboženství* (2006), Hustona Smitha *Světová náboženství: po stopách moudrosti předků* (1995). Z cizojazyčných zdrojů jsme využili dílo Émile Durkheima *The elementary forms of the religious life* (1965).

V třetí části čerpáme z děl Davida Václavíka *Náboženství a moderní česká společnost* (2010), Jiřího Ottera a Josefa Veselého *První sjednocená církev v srdci Evropy* (1992). Důležité informace jsme vyhledali také na webových stránkách Římskokatolické církve, Českobratrské církve evangelické, Českého statistického úřadu a Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky,

1.1 Náboženství

Svět může být místem pro život velmi nehostinným nebo se naopak může stát místem k vzrušujícímu objevování a zázrakům, může být radostí a hádankou zároveň. Bytí a vesmír nám zůstávají z podstatné části tajemstvím. Od dávných dob lidská pokolení usilovala o duchovní hledání odpovědí na otázky po smyslu a významu života a smrti. Tyto otázky, jak uvádí Langleyová (2000, s. 8) daly vzniknout různým světovým náboženstvím.

Heine a Pawlowsky (2012, s. 22 - 23) považují za očividnou skutečnost to, že člověk není schopen žít sám, což platí ve chvílích, kdy přichází na svět, kdy se v něm probouzí sexualita a obecně celý život vzhledem k potřebě nalézt domov ve společenství druhých. Náboženství chápe potřebu sounáležitosti u člověka, a to, že člověk je bytost toužící po vztahu, vidí jako příležitost.

- Latinský pojem **religio**, který dnes překládáme jako náboženství, měl v minulosti docela světský význam, alespoň ze současného pohledu. V původním latinském, tedy starořímském smyslu slova, byl pojem *religio* označením pro systémem rituálů a symbolů, které tvořily základní identifikační prvky společnosti. Jednalo se o vymezení povinností občana vůči státu, průkaz loajality, soudržnosti, konformity. Religio byla vnitřní symbolická struktura, která drží společnost pohromadě a ukazuje na její posvátný základ. Z tohoto pohledu je také potřeba chápat tvrzení, že v dějinách neexistovala společnost bez náboženství. (Jandourek, 2008, s. 66)

- Je obtížné stanovit, jaké znaky musí **náboženství** mít, a co všechno lze pod tento pojem zahrnout. Sociolog Jandourek (2003, s. 161) definuje pojem náboženství takto: „Náboženství je souhrn přesvědčení, postojů, symbolů a praktik založených na ideji posvátného. Jako posvátné označujeme to, co v člověku vzbuzuje pocity bázně a úcty, co fascinuje i uvádí do tajemství.“ Stejně náboženské přesvědčení a praxe sjednocují lidi v příslušníky určité náboženské komunity. Pro sociologii je, podle jeho slov, vhodnější definovat náboženství spíše s ohledem na posvátno, než na víru v Boha nebo bohy, protože jí to umožňuje zařadit mezi náboženství různé duchovní proudy, s různým chápáním transcendentní skutečnosti.

Religionista Štampach (2008a, s. 30) charakterizuje pojem náboženství takto: „Náboženství je vztah člověka k transcendentní skutečnosti.“ Jedná se o lidský vztah, potažmo vztah osobní, ne snad proto, že by to mělo znamenat individualizaci náboženství,

ale proto, že je v tomto vztahu angažováno to, co činí člověka osobou, především rozum, vůle a city. Transcendentní skutečnost chápeme jako skutečnost, která není bez vlastní iniciativy poznatelná obvyklými lidskými postupy, která není disponovatelná.

Americký antropolog Geertz (2000, s. 107) definuje náboženství jako systém symbolů, které v lidech ustanovují silné pronikavé a dlouhotrvající nálady a motivace tím, že definují pojmy obecného řádu bytí a obdařují tyto pojmy takovým nádechem skutečnosti, že se tyto nálady a motivace zdají jedinečně realistické.

- V základu každého náboženství stojí **víra** o něčem - o Bohu, bozích, buddhové přirozenosti, Tao a podobně. Zde Štampach (2008a, s. 33) doporučuje používat spíše termín náboženské přesvědčení a stejně tak považuje za vhodnější u lidí hlásících se k některému náboženství mluvit spíše o lidech náboženských či nábožensky orientovaných než o věřících. Také upozorňuje na častou záměnu pojmu náboženství a víra.

Obecně náboženskou vírou rozumíme skutečnost, že některé věci se nedají poznat, dá se jim pouze věřit. Mluvíme-li ale v křesťanství a také v judaismu a islámu o víře bez dalšího upřesnění, myslíme tím víru jako osobní vztah k Bohu spočívající v důvěře, spolehnutí na Boha, odevzdanosti Bohu, mluvíme o víře v Boha. (Štampach, 2008a, s. 33)

1.2 Náboženství v kontextu společenských věd

- Věda zkoumající mnohostranné vztahy mezi náboženstvím a společností se nazývá **sociologie náboženství**. Nešpor a Lužný (2007, s. 7 - 14) charakterizují sociologii náboženství jako vědní disciplínu, která zabývá především studiem, toho, jakým způsobem má náboženství vliv na utváření společnosti a obráceně, zkoumá lidskou stránku vztahu člověka k transcendentnu, respektive sociální jednání, projevy, vztahy a skupiny, které na tomto základě vznikají. Poukazují také na to, jak jednotlivé náboženské faktory ve společnosti působí a jak se vzájemně ovlivňují. Je nezbytné poznamenat, že sociologický přístup ponechává stranou pravost jednotlivých náboženství – neptá se, zda to, z čeho berou svoji legitimitu, reálně existuje nebo ne. Stejně tak se sociologie nezajímá o religiozitu v ideálním stavu, ale spíše o to, jak jí jednotliví věřící skutečně rozumějí. Důvody, proč studovat náboženství a zkoumat jejich projevy ve společnosti jsou zřejmé. Jedním z nich je bezesporu jejich aktuální politický, kulturní, sociální i ekonomický význam. Studium náboženství mimo jiné umožňuje porozumět našim kořenům, naší kultuře a sociálním institucím – řada z nich má totiž náboženské kořeny. Kupříkladu

z křesťanské etiky vycházejí obecná evropská lidská práva. V naší práci se zabýváme vývojem sociologie náboženství v mezinárodním kontextu.

Vznik sociologie náboženství spadá do 19. století. Počátky sociologie náboženství jsou spojené se vznikem sociologie samotné a osobností Auguste Comte, který dal nové vědě název a chápal ji jako vědu a svého druhu náboženství zároveň. Vývoj společnosti a myšlení považoval za totožné procesy, probíhající v podstatě automaticky ve třech základních stádiích: teologickém, metafyzickém a pozitivním, započaté jeho vlastní filozofií. Úpadek starých náboženství podle něj souvisel s rozvojem poznání a mohl by vést až k rozkladu sociálního řádu, morálních a kulturních norem, čemuž je třeba předejít ustanovením nového humanistického řádu, o což se sám pokusil. (Nešpor a Lužný, 2007, s. 29; Nešpor, 2008, s. 393)

Za zakladatele moderní sociologie náboženství jakožto relativně samostatného vědního odvětví jsou považováni Émile Durkheim a Max Weber, kteří soudili, že význam náboženství, především toho tradičního a známého v moderní době klesá v důsledku racionalizace a následujících sociálních procesů (Nešpor a Lužný, 2007, s. 32).

Představitel francouzské sociologické školy Durkheim (1965, s. 55 - 56) považoval náboženství za jistý jednotný systém víry a rituálů, které se vztahovaly k posvátným věcem, věcem vzdáleným a zakázaným, což mělo nad jedinci zastrašující moc, která zajišťovala jejich zařazení a zapojení do dané společnosti. Pro sociologii náboženství je klíčová Durkheimova studie o sebevraždách *Le Suicide. Etude do sociologie*. (1897), sebevraždu považoval za projev individualismu a dezintegrace lidí v moderních společnostech. V díle *Les formes élémentaires de la vie religieuse* (1912; česky *Elementární formy náboženského života*, 2002) na příkladu australského totemismu charakterizoval náboženství jako opozici mezi posvátným a světským. Náboženství tak vzniká jako pouto sociální integrace, které symbolicky utváří řád ve společnosti a projevuje se zejména prostřednictvím kolektivních rituálů. (Nešpor, 2008, s. 396 - 397)

Opačný přístup zvolil představitel německé sociologické školy Weber, podle jehož názoru měla sociologie pátrat po vnitřních významech a smyslu sociálních jevů a definoval ji jako vědu o sociálním jednání individuí. Většina náboženství ospravedlňovala stávající sociální řád, ale příležitostně ho dokázala měnit působením charizmatických proroků. V tom viděl krom sociálně stabilizační a kněžské funkce náboženství Weber i jeho funkci prorockou. Z jeho nábožensky orientovaných děl můžeme jmenovat *Die Protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus* (1904 – 1905, časopisecky; česky vydáno ve výboru *Metodologie*,

sociologie a politika, 1998) nebo *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Soziologie* (1922; česky Sociologie náboženství, 1998). Nezanedbatelný vliv na vývoj sociologie náboženství měli také Webrovi současníci Ernst Troeltsch a Georg Simmel. První z nich se věnoval sociologicky pojatým dějinám křesťanství, v nichž zkoumal sociální učení jednotlivých náboženských skupin, druhý zastával přesvědčení, že náboženství vzniká díky přirozené lidské potřebě sdružovat se a to i přestože to nese riziko konfliktů. (Nešpor a Lužný, 2007, s. 34; Nešpor, 2008, s. 436)

Po druhé světové válce se sociologický výzkum náboženství přesunul zejména do Spojených států. Velká část badatelů předpokládala, že význam náboženství upadá, čímž ztratilo v sociologické teorii centrální postavení. Mnozí se také domnívali, že již bylo dostatečně prozkoumáno klasickými teoriemi. Americký sociolog Robert N. Bellah přišel s představou tzv. občanského náboženství. Sociální stabilita ve společnosti podle něj nemusela vycházet z příslušnosti k určité církvi, jako v případě někdejších státních církví v Evropě, ale mohla vycházet ze vzájemného prolnutí národního (amerického) étosu a křesťanských hodnot překračujících meze náboženského vyznání. V kolektivní studii *Habits of the Heart* (1985) upozornil na skutečnost, že soudobý individualismus neumožňuje stabilizovat tradici a brání jejímu dalšímu rozvoji z důvodu přemíry duchovních prožitků a náboženského konzumerismu. (Nešpor a Lužný, 2007, s. 35; Nešpor, 2008, s. 388)

Jak uvádí Nešpor a Lužný (2007, 36 - 40), většina sociologů v šedesátých letech 20. století upustila od možnosti tvorby tzv. velkých teorií a věnovala se konkrétním úzce zaměřeným výzkumům pomocí propracovanějších kvantitativních metod a jejich statistické analýzy. „V sociologii náboženství to znamenalo odklon od velkých otázek po podstatě a sociálních funkcích náboženství směrem k detailním (hlavně dotazníkovým) výzkumům účasti na bohoslužbách, různých typů náboženské víry, dodržování církevních příkázání a podobně.“

Na slabost takovýchto výzkumů upozorňoval německý sociolog Thomas Luckmann v díle *Das Problem der Religion in der modernen Gesellschaft* (1963). Kritizoval tzv. sociologii farnosti, která se soustřeďuje jen na jednu, nikoliv však nejdůležitější část moderní religiozity, zatímco vše ostatní stojí mimo její zorné pole, včetně nezjevných náboženství. Další autor a blízký Luckmanův spolupracovník Peter L. Berger ve své knize *The Sacred Canopy* (1967) uvedl, že náboženství poskytuje společnosti i jednotlivcům ochranu před chaosem existence bez životního smyslu, ačkoliv zdůrazňoval, že dochází k členění

a byrokracii náboženství a k rozmanitosti tzv. náboženského trhu. V americkém prostředí začala dominovat tzv. teorie racionální náboženské volby, za jejíž zastánce jsou považováni Rodney Stark či Williamem S. Bainbridg. Podle nich, ale i podle dalších autorů je zřejmé, že v základě této teorie stálo ekonomické myšlení, díky němuž se lidé snaží dosáhnout svých cílů s co možná nejnižšími náklady, k jejichž propočtu vede racionální úvaha. K dosažení cílů, kterých jde docílit stěží nebo vůbec, například spásy či posmrtného života, nám pomáhají sliby dosažení takových cílů, tzv. kompenzátory. Jejich funkčnost nelze bezpečně ověřit, avšak vyžadují relativně malé náklady, vzhledem k tomu, co slibují. Náboženské systémy také požadují určité závazky od člověka, jejichž prostřednictvím pak vstupuje do tzv. ekonomického vztahu s transcendentem i jeho pozemskými reprezentanty, církvemi a dalšími náboženskými skupinami. Stark a Bainbridge svůj tzv. ekonomický pohled na náboženství shrnuli v knize *A Theory of Religion* (1987).

Na počátku druhé poloviny 20. století se do středu zájmu sociologie náboženství dostalo působení nových, netradičních náboženských skupin, které si v té době, zejména v USA, Kanadě a západní Evropě, získávaly velkou popularitu. Kořeny tohoto rozmachu nových náboženství lze spatřovat v dalších sociálních, kulturních a politických procesech poválečného vývoje. Došlo k velkému hospodářskému růstu, k nárůstu spotřeby a k budování státu blahobytu s rozsáhlým sociálním zabezpečením a zvýšení porodnosti. Mladá generace, materiálně poměrně dobře zabezpečená, se dívala kriticky na kulturu svých rodičů a hledala vůči ní nějakou alternativu. Výrazné oživení zájmu o náboženství vedlo jisté autory k přesvědčení, že doba, kterou právě prožívají je přelomová, tzv. Nový věk (New Age). William G. McLoughlin ve své práci *Revivals, Awakenings, and Reform* (1978) připisuje změny, které se ve sféře náboženství objevily, zásadním proměnám života americké společnosti, přičemž se tato významná období tzv. Velká probuzení opakují. Předchází jim všeobecná krize věr a hodnot, tu vystřídá význačné kulturní oživení, jehož vrcholem je pak nová vize skutečnosti. Jsou to období léčebná a očištná, která odstraňují napětí mezi starými představami o světě a novými skutečnostmi, ozdravují sociální vztahy a přinášejí sociální změnu, radikálně také proměňují hodnotové systémy, vzorce chování a struktury právních norem. (Nešpor a Lužný, 2007, s. 98 - 100)

Hledání různých alternativ vedlo k revoltě a experimentování v různých oblastech veřejného i soukromého života, například v oblasti politiky, ekonomiky či v rodinných a sexuálních vztazích. Empirický výzkum, který v sedmdesátých letech provedl

Robert Wuthnow v oblasti sanfranciského zálivu, identifikoval více než tři sta nejrůznějších nových náboženských hnutí, která vycházela jak z východních náboženských tradic, tak ze západních nekřesťanských tradic či tradic stojících na pomezí standartního křesťanství. (Nešpor a Lužný, 2007, s. 101 - 102)

O klasifikaci nových náboženských hnutí se pokusilo mnoho autorů, ale žádná z nich není zcela objektivní. Každou klasifikaci je možné chápat jako nástroj, kterým se prosazuje moc určité sociální, politické, etnické či kulturní skupiny. V souvislosti s novými náboženskými hnutími se setkáváme s pojmy a kategoriemi náboženství, sekta, kult a církve, které jsou chápány jako racionálně utvářené formace, které mají svoji historii a byly ustanovovány pomocí historicky determinovaných pravidel. Církvi označujeme dobře organizovanou instituci s formálním, tzv. připsaným členstvím, kněžským a hierarchickým vedením, které za své poslání považují hlavně objasňování věrouky a morálky interpretací posvátných textů, udržování společenství věřících a vědomí tradice, vykonávání rituálů a členství spíše charakteru pospolitosti a dobrovolnosti, kněžství je všeobecné. Sektou nazýváme hnutí, které se ostře vymezuje vůči vládnoucí kultuře a zavedené církve považuje za zkorumpované. Kultem označujeme hnutí, jehož těžiště leží v osobní zkušenosti a shromažďuje stejně smýšlející jedince, třeba stoupence astrologie, spiritismu či významné osobnosti. (Jandourek, 2003, s. 167)

Typologie založená na těchto pojmech je vytvořena spíše pro podmínky evropských křesťanských společností, v nichž jsou dominantní skupiny, církve spojené s národním státem. O inovaci klasické typologie náboženských skupin se pokusil v práci *The Road to Total Freedom* (1976) Roy Wallis. V rámci této inovace je církev chápána jako náboženská skupina, která je svým okolím respektována a která sama sebe vnímá jako organizaci poskytující jedinou možnou a správnou cestu k bohu. Sekta se od církve liší tím, že je svým okolím chápána jako náboženská skupina tzv. deviantní. V jedné z posledních studií *Misunderstanding Cults. Searching for Objectivity in a Controversial Field, Toronto – Buffalo - London* (2001) se američtí sociologové Benjamin Zablocki a Thomas Robbins snaží nalézt odpověď na otázku, zda je možné nalézt pomyslný střední bod, z něhož by bylo možné zkoumat problematiku nových náboženských hnutí bez výrazných vlivů různých výkladů fenoménu nových náboženských hnutí, čímž navazují na linii studií, které se objevují od 80. let minulého století. Zdůrazňují potřebu rozlišovat při studiu náboženství interpretace založené na primárním výkladu sociální reality a těmi, které spočívají na sekundárním výkladu. První souvisí s interakcí jednotlivých hnutí a jejich členů s jejich

sociálním okolím, druhé jsou výsledkem popisu hnutí, který vznikl jako odezva na činnost různých odborníků, nejen sociologů či religionistů, ale i různých terapeutů, právníků, médií a podobně. (Václavík, 2007, s. 64 - 65, s. 133 - 135)

Kam se má ubírat sociologie náboženství vzhledem k aktuálním náboženským trendům v dnešním globalizovaném světě? Podle Vida (2008, s. 43) je nepopíratelným faktem, že moc tradičních náboženských institucí a jejich vliv na jedince i společnost jako celek zaznamenaly v průběhu vývoje 20. století, zejména v západní Evropě výrazný pokles. Náboženství už neztělesňuje jednotný integrující systém pro společnost. Soudobá společensko-náboženská situace představuje v současné fázi modernity výzvu tradičním sekularizačním koncepcím. Je očividné, že náhled na vztah náboženství a modernity se významným způsobem promítá do analýz a interpretací současných náboženských jevů a trendů. Při hledání odpovědi na tuto otázku se ukazují podnětné názory britské socioložky Grace Davie. Vychází z kritiky sekularizačního paradigmatu, které po dlouhou dobu vládlo sociologickému zkoumání náboženství, ačkoliv realita výchozího předpokladu o neslučitelnosti náboženství a modernity tomu neodpovídala. V současné době můžeme být svědky různých variant vyjádření religiozity. Rozmanitost podob vztahů mezi náboženstvím a modernitou nám umožňuje sledovat pestrost forem, kterých může tzv. transcendentno v moderních společnostech nabývat. Uplatňování jednotné šablony vztahu mezi náboženstvím a modernitou proto není možné. Sociologie náboženství by se měla snažit zachytit specifické podoby náboženského života v konkrétních sociálních a kulturních souvislostech. (Davie, 2007, s. 246 - 247)

- Nešpor a Lužný (2007, s. 24 - 25) kladou důraz na potřebu odlišovat sociologii náboženství od **náboženské sociologie**. Zatímco sociologie náboženství je součástí obecné sociologie, a proto musí splňovat všechny nároky kladené na sociální vědy, náboženská sociologie je primárně teologickou disciplínou, která se prostřednictvím sociologických metod nesnaží pouze o poznání současného stavu religiozity a určení jejích příčin, ale také o nalezení adekvátního řešení tohoto stavu. Nejlépe takového, jež by prospívalo vlastnímu vyznání a jeho šíření.

- „Víra jako „vlitá božská ctnost“ je sama o sobě bez filozofie myslitelná; avšak víra jako lidský akt, jako svobodná odpověď na Boží oslovení, zahrnuje celou lidskou osobnost včetně intelektuální stránky – a tam už začíná prostor pro filozofii.“ (Halík, 2009)

Filozofie se zabývá celou řadou problémů, avšak jak uvádí Bubík (2009, s. 37 - 39) žádný neřešila s takovou intelektuální vášní, jako tomu je v případě náboženství. Otázky týkající

se původu náboženství byly zvažovány už ve starověkém Řecku a právě tam se objevují jedny z prvních kritických úvah o jeho zrodu se snahou zdůraznit, že jeho původ je přirozený. Za zdroj náboženství můžeme považovat strach člověka z neznámého, uctívání hrdinů nebo jejich zbožštění, které napomáhalo udržovat člověka při životě. Později, v době rozmachu křesťanství, byly tyto úvahy považovány za protináboženské, poněvadž zásadně zpochybňovaly božský původ náboženství. Poznatky o cizích kulturách a náboženstvích zejména z různých cestopisných zpráv měly v 18. a 19. století za následek probuzení zájmu o jejich studium. Osvícenství mělo zájem vyložit vznik náboženství z přirozených příčin, což bylo reakcí na nekritické přijímání biblických předpokladů při vysvětlování původu náboženství, potažmo člověka, poněvadž zejména křesťanští misionáři a cestovatelé považovali náboženství jiných kultur za neplatné jen proto, že se nepodobalo křesťanství. Právě v této době se objevují četné domněnky o vzniku náboženství z předpokladu evoluce, což bylo negativně přijímáno zejména ze strany církve. Na křesťanství bylo nahlíženo jen jako na jednu z fází náboženského vývoje, čímž biblický příběh o prvotních lidech, kteří žili v boží přítomnosti, ztrácel na hodnověrnosti. Šlo o spor mezi pozitivisticky a evolucionisticky orientovanými badateli na straně jedné a katolickými teology, kteří se snažili vědeckým způsobem potvrdit své vlastní předpoklady a vyvrátit tak pojetí opačné. V naší práci se zabýváme vývojem filozofie náboženství u nás od konce 19. století po současnost.

Bublík (2009, s. 40 – 41) zmiňuje, že mezi první zásadní práce pojednávající o původu náboženství patřily díla: *Primitive culture Researches into the Development of Mythology, Religion, Art and Custom* (1871) Edwarda B. Tylora a *Principles of Sociology* (1876-86) Herberta Spencera. Pokud jde o významné práce českých autorů, tak je to studie *Ctění předků. Příspěvek k objasnění mythu* (Listy filologické, 1889) Františka Krejčího či pojednání *O nynějších směrech bádání mythologického* (Listy filologické, 1888) a *O nynějším stavu bádání mythologického* (Listy filologické, 1900) Josefa Krále či pojednání Otakara Jiráni *Stav mythologického bádání v posledním desetiletí* (Listy filologické, 1910). Mezi historické práce vycházející z evolucionistických předpokladů patří také *Bájesloví slovanské* Jana Máchala (1907).

Nejvlivnější filozofickou a společenskou osobností, která udávala směr tehdejšímu myšlení u nás, byl bezpochyby Tomáš G. Masaryk. Náboženství považoval za nejdůležitější hodnotu lidského i společenského života, zdůrazňoval, že náboženství nemá být politickou záležitostí a kritizoval především katolickou státní církev. Z jeho děl s náboženskou

tématikou můžeme zmínit publikace *Moderní člověk a náboženství* (1896), *V boji o náboženství* (1904), *O svobodě náboženské a volnosti přesvědčení* (1904), *Přehled nejnovější filosofie náboženství* (1905), *Inteligence a náboženství* (1906) či *Věda a církev* (1908). Své pojetí náboženství nepovažoval za „vědecké“, ale požadoval, aby věda a náboženství nebyly v rozporu. Prosazoval myšlenku nezjevného náboženství, které odpovídá mravnímu pokroku a sociálnímu citění nejušlechtilejších osobností. „Masaryk kladl důraz na vztah člověka k člověku, na aktivní postoj lásky k druhému, bližnímu. Centrální ideou není víra v boha, ale především víra v nesmrtelnost. Právě tato víra výrazně motivuje člověka k lásce k druhému, k mravnímu životu.“ (Bubík, 2009, 54 - 57) Masaryk bezpochyby svým dílem inspiroval celou řádku českých myslitelů. Hromádka (1930, s. 129) v monografii o Masarykovi uvedl toto: „Masaryk je naším největším filozofem náboženství. Celé jeho literární dílo je stálá polemika proti náboženské lhostejnosti, proti neupřímnému formalismu náboženskému, proti církevní oficiálnosti, proti násilí a státnímu tlaku ve věcech náboženských, proti teologickému mythu a tradicionalismu.“

V duchovně i politicky neklidné atmosféře počátku 20. století směřovala celá řada filozofických úvah k hledání nových hodnot zejména těch odporujícím těm starým, tradičním, náboženským a aristokratickým. Kunte (1920, s. 10) vidí jako jednu z hlavních funkcí náboženství to, že má vyhovovat pospolitým a národním potřebám. Stejně jako se mění potřeby a funkce, tak se mění a vyvíjí i náboženství, které by však podle jeho názoru nemělo zaniknout.

O náboženství humanity hovořil v díle *Filozofie náboženství* (1921) také Josef Tvrďý a zdůrazňoval jeho etický rozměr, avšak dospěl k opačnému závěru než Kunte. Tvrďého představa náboženství budoucnosti, kladoucí důraz na náboženského génia a jeho osobnost, není v souladu s kolektivistickým pojetím národního náboženství Kunta. Oba však postihli významná směřování své doby, kterými se začaly ubírat duchovní potřeby jedinců i společností. Na straně jedné to byl sklon k výrazné individuaci života a na straně druhé jeho silný kolektivní duch. (Bubík, 2009, s. 61)

V 30. letech 20. století a v následujících dekádách, zejména pak po únoru 1948 dochází z důvodu státní ideologie marxizmu – leninizmu k zásadní teoretické kritice náboženství a jeho praktické likvidaci. „Snaha propojit vědu se světonázorem vedla v marxizmu - leninizmu ke zformulování tzv. vědeckého ateizmu.“ Za jednoho z jeho poválečných protagonistů je považován Arnošt Kolman, ředitel Filozofického ústavu ČSAV.

Kolman (1946, s. 4 – 6) zastával názor, že náboženství vzniklo jako odezva na útlak primitivního člověka přírodními živly, z jeho bázně před nimi a později se náboženství snažilo uzákonit společenský řád, vládnoucí třídy a zároveň vysvětlovalo nepochopitelné. (Bubík, 2009, s. 65 - 67)

Hlavním úkolem vědeckého ateizmu 50. a 60. let 20. století bylo vytvořit vědecký světový názor vycházející s filozofie dialektického a historického materialismu, který by byl současně základním předpokladem nejen pro kritiku náboženství, ale i novou formou ateizmu. Během čtyřicetileté vlády komunistického režimu se postoje a síla kritiky samozřejmě měnily. Od typické proticírkevní a protináboženské agitace, která byla součástí ideologie komunistického boje za spravedlivou a beztřídní společnost v 50. letech, kdy se k náboženství přistupovalo dogmaticky, byl v 60. letech přístup k náboženství tolerantnější. O částečné změně atmosféry a postojů ve společnosti, nikoliv však v obecném měřítku, vypovídají filozofické práce *Člověk a katolicismus* (1965) Pelušky Bendlové, *Bůh není zcela mrtev* (1967) Vítězslava Gardavského, která je jednou z nejlepších českých filozofických prací pojednávající o náboženství vůbec a *Jesus für Atheisten* (1972 Německo; česky *Ježíš pro moderního člověka*, 1990) Milana Machovce. V 70. a 80. letech se do dialogu mezi marxizmem a křesťanstvím zapojil Egon Bondy, Machovcův blízký přítel. (Bubík, 2009, s. 72 - 73)

V době silných politických represí na počátku 70. let došlo k odklonu náboženství do soukromí. Chápat však náboženství jako soukromou záležitost bylo pro marxismus - leninizmus nepřijatelné a stejně jako v 50. letech se znovu kladl důraz na nutnost boje proti náboženství. Byl to však boj s daleko rafinovanějším nepřítelem, protože věřící se za 20 let trvajících útlaku naučili své postoje skrývat a navíc věděli, co mohou očekávat. Odumírání náboženství bylo nezbytné aktivně pomáhat a protináboženská propaganda byla zaměřena na mládež, u které byl vzestup religiozity patrný. Jedny ze základních otázek byly, proč je moderní člověk žijící v socialistické společnosti stále věřící a proč si jisté náboženské představy uchovává. Cílem měl být úspěch pracujících, kteří se vymaní z vlivu náboženství a v překonání náboženských přežitků. V období normalizace patřili k předním představitelům vědeckého ateizmu Jiří Loukotka, jenž v díle *Náboženství a ateismus* (1977) kritiku náboženství nerozlučně spojuje nejen s materialismem, ale současně i ateismem, poněvadž věda byla od svého vzniku negací náboženství a Ivan Hodovský, který v díle *Vědeckoateistická výchova jako výchova k vědeckému světovému názoru* (Filozofický časopis 3/1979) vidí v popředí odborného zájmu nejen teorie vědeckého

ateizmu, ale i praxi světonázorové výchovy a kritiku moderních forem náboženského vědomí. (Bubík, 2009, s. 75 – 77)

V 80. letech 20. století dochází k významnému oživení katolicizmu, což bylo způsobeno zejména zvolením Poláka Karola Wojtyly papežem. Křesťanství začalo být vnímáno nejen jako ideologický, ale také jako významný politický soupeř západních mocností. V roce 1983 byl Ústav vědeckého ateismu společně s Psychologickou laboratoří ČSAV v Brně převeden na Ústav pro výzkum společenského vědomí a vědeckého ateismu a jeho ředitelem byl jmenován Ivan Hodovský. Zájem tohoto pracoviště byl zaměřen především na výzkum sekularizace v socialistické společnosti a rozvíjení vědecko-materialistické etické teorie. K mladší generaci pracovníků ústavu patřili například Dalibor Papoušek, Radim Brázda, Dušan Lužný, z nichž někteří stáli na počátku 90. let u transformace ústavu na religionistické pracoviště, jež se postupně stalo společným pracovištěm Masarykovy univerzity v Brně a Filozofického ústavu ČSAV v Praze a nese název Ústav etiky a religionistiky. Zakládány byly i další nové filozofické, religionistické a teologické fakulty a postupně se tak rodila i nová generace akademiků těchto disciplín. (Bubík, 2009, s. 85 – 86)

V 80. a 90. letech 20. století se zájem filozofie soustředil na fenomenologii a analytickou filozofii, reflexe náboženství byla jedním z podstatných filozofických problémů. Jednou z nejvýraznějších vědeckých a lidských osobností tohoto období byl Jan Heller, o kterém se zmiňujeme v dalším textu. Z dalších filozofických osobností můžeme zmínit Ladislava Hejdánka a jeho pojednání *Filozofie a víra* (1970, 1990, 1999), Otakara A. Fundu a jeho díla *Víra a náboženství* (1994) a *De Profundis* (1997), Milana Machovce a jeho dílo *Ježíš pro moderního člověka* (1990, 2003) či Jana Sokola a jeho práci *Člověk a náboženství* (2004). Čínskou a buddhistickou filozofii se zabýval Egon Bonda, Jirí Gabriel svůj zájem soustředil na dějiny české filozofie náboženství, Tomáš Halík se zabývá křesťanskou filozofií a dějinami novověké filozofie náboženství, Břetislav Horyna se zaobírá moderní a současnou filozofií náboženství, Zdeněk Kratochvíl se zaměřuje na pozdně antickou a křesťanskou filozofii, dějinám české filozofie náboženství se věnují Helena Pavlincová a Jan Zouhar. (Bubík, 2009, s. 145 – 174).

Jak uvádí Bubík (2009, s. 174 – 175) „fenomén náboženství byl pro české filozofy 20. století jedním z nejdůležitějších témat, které je motivovalo k poctivému promýšlení životních otázek, ale bylo také příčinou osobních, ideových a ideologických sporů. Je také

dokladem toho, že filozofie není jen obtížnou intelektuální hrou či zajímavou kratochvílí, ale projevem odpovědného přístupu k životu, který inspiruje i další generace filozofů.“

- Věda, zabývající se studiem náboženství se nazývá **religionistika**. Religionistiku považuje Štampach (2008a, s. 16) za obor neutrální, nepředpojatý, který není ve službách žádného náboženství a ani neslouží žádnému ideologickému boji s náboženstvím. Náboženství, oblast lidského individuálního a společenského života studuje ve spolupráci s psychologií, sociologií, filozofií, sociální a kulturní antropologií a historií. Obsahem oboru je snaha objasnit roli náboženství v dějinách i minulosti.

Religionistika, z počátku pod názvem srovnávací věda náboženská, se u nás objevila v počátcích první Československé republiky. Bohužel dříve, než se tento vědní obor u nás mohl plně rozvinout, došlo k zavření českých vysokých škol nacistickými okupanty a poté i k likvidaci religionistiky jako buržoazní pavědy. Za obnovitele religionistiky je považován Jan Heller, svým původním zaměřením starozákonní biblista, později profesor dnešní Evangelické teologické fakulty. Při režimem povolené stáži v zahraničí, si získal habilitaci v religionistice a stal se v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století jedinou kompetentní osobou schopnou podle akademických pravidel zajistit u nás obnovu oboru. Vydal první učebnici, která v době tzv. Perestrojky (1986) již směla mít religionistiku v názvu. Byl to *Nástin religionistiky* (1988) publikovaný společně s Jiřím Mrázkem. Pracovníci Ústavu etiky a religionistiky krátce po změně režimu navázali kontakty s religionisty v zahraničí a pod hlavičkou nově založené Společnosti pro studium náboženství uspořádali konferenci *Stav a perspektivy studia náboženství v Československu* (září 1990). Religionistika se ustavila jako plnohodnotný akademický obor a mohla se postupně rozvinout na pracovištích teologických, filosofických a humanitních fakult. Jan Heller se v téže době stal předsedou společnosti dnes již přejmenované na Českou společnost pro religionistiku. Ve spolupráci s Milanem Balabánem pomáhal při zajišťování vydávání akademického časopisu *Religio*. (Štampach, 2008b)

Současným významným religionistou je doc. ThDr. Ivan Štampach, vedoucí katedry religionistiky a filozofie na Fakultě filozofické Univerzity Pardubice, působící rovněž na Evangelické teologické fakultě UK v Praze, předseda Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů a člen výboru České společnosti pro studium náboženství. Ve svém díle *Přehled religionistiky* (2008) se zabývá vývojem a strukturou religionistiky jako vědního oboru, vztahem religionistiky a teologie a přináší přehled náboženských systémů včetně charakteristiky škály náboženských směrů s přihlédnutím k situaci

v České republice. Z jeho dřívějších knih můžeme jmenovat díla *Náboženství v dialogu* (1998) a *A nahore nic...* (2000). (Štampach, 2008b)

1.3 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální pedagogika stejně jako celá evropská vzdělanost se bezpochyby opírá o myšlenky antické filozofie. Se systematickým a komplexním vnímáním výchovy a vzdělání ve společnosti a pro společnost se setkáváme již u **Platóna** (427 – 347 př. n. l.). Jedinec má být vychováván státem od útlého dětství do věku 35 let, vyučování má být povinné a u jedince má docílit mravnosti a kázně. Podstatnou složkou výchovy je lidské dobro. Dobro má dvě podoby. Božské dobro - rozumnost, spravedlnost a statečnost člověka a dobro lidské, které se projevuje ve zdraví, kráse žen, tělesné síle u mužů a bohatství. Právě lidské dobro je určováno výchovou, výchova totiž směřuje občana k dobrému občanství a dobrý občan má ve společnosti prostor pro sílu, bohatství a úspěch. Smyslem výchovy je vedení člověka k cnostem, k respektu ústavy, státu. Velký význam výchovy ve společnosti zdůrazňuje ve svých úvahách také **Aristotelés** (384 – 322 př. n. l.). Cíl výchovy spatřuje v přetvoření člověka v samostatnou odpovědnou bytost. „Antická římská společnost odrážela řecký ideál člověka-občana a obzvláště římská republika stavěla na ideálu výchovy k cnostem a uměřenosti.“ Výchovný ideál, který byl zajisté v mezích otrokářského systému, rozlišoval mezi občanem svobodným či nesvobodným a mezi obyvatelstvem římským a neřímským, se soustředil na přípravu občana, znalého svých povinností, ale i práv ke státu a druhým. (Procházka, 2012, s. 12 – 13)

V kontextu sociálně pedagogického myšlení vynikal také filozof a politik **Seneca** (4 př. n. l. – 65 n. l.), který nevěřil, že stát může zákony a způsobem vlády zlepšit mravy občanů a řešit tak sociální problémy. Každý člověk si je roven svou přirozeností a pouto mezi lidmi chápe jako pouto mravní, z kterého pramení lidskost. Lidem má být konáno dobro, pouhé zlo k výchově nestačí. (Hroncová et al., 2008, s. 15)

Základ středověké společnosti tvoří křesťanský ideál člověka a společnosti, který vychází u učení Ježíše Krista a opírá se o jeho poselství obsažená v evangeliích a dalších částech Nového zákona. Nový ideál člověka a jeho výchovy se v rodící se středověké společnosti splývá s církví a její snahou prosazovat lásku k bližnímu a soucit s trpícími. Mezi duchovní myslitele, kteří výrazným způsobem ovlivnili pohled na člověka a jeho místo ve společnosti byl **sv. Augustin** (Aurelius Augustinus, 354 – 430 n. l.). V době rozkladu Západořímské říše pojmenoval svět jako konflikt dvou identit – nedokonalé obce

pozemské a věčné obce Boží. Místo jedince je určováno výchovou k víře, neboť člověk není od své přirozenosti schopen konat dobro, ale k víře musí být přiveden. Známkou Augustinova výrazného vlivu je jeho výklad podobenství o velké hostině, k níž se pozvaní zdráhali přistoupit („*Vyjdi za lidmi na cesty a k ohradám a přinut' je, ať přijdou, aby se dům naplnil*“, Lk, 14, 23), jenž poskytl prostor pro násilí a daleko později zavedl církev na scestí inkvizičního násilí. (Franzen, 1992, s. 72).

Zatímco na počátku středověku se víra stala dominantní oblastí výchovy a vzdělání, orientovaná na pomoc bližnímu, vrcholný středověk je spojen s rozvojem klášterní a univerzitní vzdělanosti. Jedním z nejvýznamnějších myslitelů této doby byl **sv. Tomáš Akvinský** (1225 – 1274). Z hlediska sociální pedagogiky můžeme za významné považovat jeho názory sociálně politické. Společenské uspořádání bylo dle něj postavené na přirozené hierarchii, která je obsažena v přírodě i ve společnosti a na jejímž vrcholu stojí Bůh. Stejně jako svět, rozložený do rozmanitých stupňů složitosti, považoval i společnost rozvrstvenou do stupňů, od jednoduchých - kam patřili chudáci, mrzáci, vdovy, déle nemajetní, až ke stupňům nejvyšším - ke světskému stavu a stavu duchovnímu, za spravedlivou. „Precizně formulovaný Akvinského názor na sociální hierarchii se stal oporou celého feudálního řádu i zdůvodněním stavovského rozdělení společnosti – společenský systém se stal na dlouhou dobu neměnným.“ (Procházka, 2012, s. 16)

S rozkladem římské státní moci došlo k zániku paternalistické starosti despotického státu, čímž se otevřel prostor pro tzv. křesťanskou výpomoc. Pomoc chudým se nejprve stala výsadní činností středověkých klášterů a křesťanských společenstev při farnostech a katedrálách, až později svou sociální roli přebraly městské správy. Z českých postav si dnes nejvýznamněji ceníme charitativní práce **sv. Anežky České** (Anežka Přemyslovna, 1211 – 1282), která opustila post české princezny a svůj život věnovala péči o chudé a nemocné. V roce 1232 založila při klášteře sv. Františka špitál a v českém prostředí je považována za průkopnici v organizování chudinské a nemocniční péče. Její téměř souputnicí byla **sv. Zdislava z Lemberka** (1220 – 1252), která se zasadila o založení špitálu v Jablonném a dokázala do Čech přivést díky svým kontaktům s dominikány nejnovější medicínské poznatky a postupy. (Procházka, 2012, s. 17)

Duchovní a sociální atmosféru doby císaře a krále Karla IV. v sobě odráží životní příběh **Jana Milče z Kroměříže** (asi 1325 – 1374). Můžeme ho pokládat za jakéhosi průkopníka terénní sociální práce. V roce 1372 v Praze založil v místě veřejného domu kazatelskou školu, kde poskytl útočiště kajícím se prostitutkám. Ty zde byly vedeny k modlitbám

a k práci a připravovaly se na návrat do běžného život. Jeho činnost byla příkladem osobitého nadšení, vlastního příkladu a nezlomného úsilí. (Adam et al., 2008, s. 463)

Karlova doba byla v mnohém doba rozkvětu zejména českého státu a kultury. Mocenské spojení církve a světské moci, mělo za následek velkou kritiku a značné společenské napětí. Vzdělání kazatelé i nespokojení měšťané poukazovali na rozpor mezi bohatstvím a politikařením církve a Kristovým učením. Příkladem takové kritiky byla kázání kazatele **Konráda z Waldhauseru** (asi 1326 – 1369), který kázal proti lakotě a pýše Pražanů a kritizoval svatokupectví, které panovalo při rozdělování úřadu a rozmařilém životě kněží. Je považován za předchůdce Jana Husa. (Procházka, 2012, s. 18)

Raným novověkem bývá označována doba důležitých společenských proměn, které byly v Evropě nastartovány rozvojem renesance a humanismu. Humanistická kultura začala vnímat výchovu člověka jako velmi vlivnou sílu měnící svět. Literárním projevem se staly utopie. Za předchůdce sociální pedagogiky jsou tak považováni utopisté **Thomas More** (1478 – 1535), **Thomasso Campanella** (1568 – 1639) a osobitou koncepci nové společnosti najdeme též u **Francise Bacona** (1561 – 1626). Své utopistické názory na svět vyjádřil More v díle *Utopie* (1516), které je postaveno na víře ve společenskou rovnost. V práci *Slunečný stát* (1623) staví Campanella obraz ideální společnosti na společnosti vedené církví a papežem v jejím čele. Dalším široce zaměřeným humanistou byl **Juan Luis Vives** (1492 – 1540), který je považován za jednoho z prvních myslitelů, jenž své úvahy věnoval promýšlení systému péče o chudé. (Procházka, 2012, s. 20, 23)

Jak uvádí Čábalová (2011, s. 36) pedagogika, potažmo sociální pedagogika je v historii spojována s křesťanskými mysliteli, jakým je například **Jan Ámos Komenský** (1592 – 1670). Pedagogice se věnoval ze svého osobního křesťanského pohledu, a dá se předpokládat, že i ve svém dětství byl křesťanskou výchovou ovlivněn. Komenský výchovu považoval za celoživotní proces jedince až do smrti a důraz kladl zejména na potřebu zohlednit individuální zvláštnosti dítěte. Bezpochyby přispíval k rozvoji pedagogiky jako tvůrce teorií a praxe. Jeho snahou bylo realizovat v praxi myšlenku rovnosti ve vzdělání, usiloval o zajištění školy jako veřejné instituce. Jednou z příležitostí, kdy mohl Komenský své pedagogické a sociální názory na výchovu uvést do praxe, bylo jeho působení v Blatném Potoce v Sedmihradsku. Škola však nebyla podporována vrchností a proto ani ochota učitelů do projektu školy investovat své úsilí a svou tvořivost nebyla přesvědčivá. Selhání dílčího projektu školy v Komenském vyvolalo ještě větší touhu po vytvoření konceptu výchovné přeměny společnosti a světa. Jeho práce *Obecná*

porada o nápravě věcí lidských je považována za Komenského vrcholnou práci. Jsou v ní obsaženy myšlenky dávající do souvislosti další rozvoj společnosti a vytvoření sociálního prostředí, v němž by našla uplatnění výchova k toleranci, k míru a vzájemné komunikaci mezi jednotlivci i národy. V myšlenkách sledujících podstatu člověka a společnosti vychází Komenský z vize primární dominance Boha a z jeho inspirující role při utváření společenských vztahů. Na to, že člověk svět tzv. zkazil, nepohlíží skepticky, ba naopak nápravu vidí v návratu k podstatě vlastního stvoření. Výchova a rozvoj vzdělanosti dávají šanci oživit moudrost a dobrotu, jež nám vtisknul Stvořitel. (Procházka, 2012, s. 24 – 27)

Dalším křesťanským myslitelem, zabývajícím se výchovou byl **sv. Jan Bosco**, jinak zvaný Don Bosco (Giovanni Melchiorre Bosco, 1815 – 1888). Své výchovné působení zaměřoval na problematické mladíky, kteří za sebou měli například vězení či tzv. chlapce ulice. V roce 1844 založil svou první oratoř, oratoř svatého Františka Saleského, kam přijal také několik vzorných a vzdělaných chlapců, aby byli ostatním příkladem, nevzdělané a negramotné chlapce sám vyučoval. Za tímto účelem sepsal i několik učebnic a založil i večerní školu, hrál s chlapci hry, provozoval hudbu a vždy se také společně modlili a účastnili mše svaté. Svou metodu výchovy postavil na třech pilířích: rozumu, laskavosti a náboženství a nazval ji preventivní systém. Bosco měl několik pomocníků a později se vychovateli stávali i chlapci, které oratoř vychovala. Založeny byly i další oratoře a v roce 1859 dal Bosco vzniknout salesiánské kongregaci pod názvem Společnost sv. Františka Saleského, dnes Salesiáni Dona Bosca. V roce 1871 bylo v Itálii 15 ústavů a vznikaly i další ve Francii, Španělsku a Jižní Americe. Zpočátku byl Bosco proti zakládání podobných institucí pro dívky, ale svůj názor změnil a v roce 1872 dal vzniknout Kongregaci Dcer Panny Pomocnice, kterou později, v roce 1876 doplnila třetí větev, Salesiáni pomocníci. Salesiáni dodnes působí ve více jak stovce zemí celého světa. (Schauber a Schindler, 1994, s. 45 - 46)

Domníváme se, že i v dnešní postmoderní společnosti může křesťanská výchova přispět k etickému rozvoji jedince a jeho schopnosti úspěšného zvládnutí životních situací a má tedy pro sociální pedagogiku nesporný přínos.

Je nepopíratelné, že rodina je prvním socializačním činitelem člověka a výchova v ní má na osobnost dítěte rozhodující vliv. Křesťanská výchova v rodině je podle Šoltésze (1990, s. 97) založena především na lásce k dítěti a dalším zúčastněným jedincům a je příkladem laické pedagogické aktivity, do které můžeme zařadit společné hry, vyprávění příběhů, společnou návštěvu bohoslužeb. Rodičovská láska rozvíjí mravní a náboženský

život jedince. Rodina je nejlepší prostředí, v němž se může jedinec zdravě tělesně i duševně rozvíjet. Druhým nejdůležitějším socializačním činitelem v životě jedince je škola. Posláním školy je naučit žáky základním poznatkům, vědomostem a všeobecnému rozhledu, rozvíjet u nich praktické dovednosti pro život a kladně na ně působit v oblasti morální a osobnostní. Dnešní svět je plný zkorumpovaných lhářů a podvodníků, je to svět zloby, závisti, hádek a honby za majetkem. Opravdu chceme takový svět pro naše děti? Rozhodně ne! Chceme-li vychovávat nové generace lepší, musí být naším dětem základy lidské slušnosti a spravedlnosti vštěpovány od dětství, i kdyby to něco stálo! Piťha (2006, s. 131) zastává názor, že křesťansko-židovské *Desatero* zde máme více jak dva tisíce let a jde vlastně o dobře známé a přijatelné vyjádření pravidel slušnosti i pro dnešní dobu. Nemusíme nutně věřit v Boha, abychom se *Desaterem* mohli řídit v životě či při výchově.

I. V jednoho Boha věřiti budeš – argumentem, proč je podstatné se tímto přikázáním zabývat, je to, že Bůh je svatý. Pro nevěřící má být upozorněním, že jsou hodnoty, které by měl člověk respektovat. Pro vychovatele může být toto přikázání poučné a inspirující v tom, že nabádá k přijetí jistého řádu, určitých pravidel. Řád a pravidla pojí pojmy rozvážnost, vyrovnanost, rovnost, naopak jako porušení řádu je brána nemírnost, velikášství. Úkolem vychovatele je vštípit dětem poznatek, že řád se zachovává především uměřeností veškerého jednání. (Piťha, 2006, s. 134 – 136)

II. Nevezmeš Božího jména nadarmo – pro věřícího má být jasným signálem, že obracet se k Bohu impulsivně a lehkovážně jen pouhým zvoláním jeho jména je zapovězeno. Boží jméno smíme vyslovovat s úctou, která mu právem náleží. Mít úctu k jménu, znamená mít úctu k jeho nositeli. Každý máme nad někým moc, tu však nemáme zneužívat. Máme být laskaví, ohleduplní a vstřícní ke všem lidem, což by měl vychovatel vtisknout i svým svěřencům. (Piťha, 2006, s. 142)

III. Pomni, abys den sváteční světil – neděle je dnem klidu. Odpočinek a klid jsou pro fyzické i duševní zdraví člověka nezbytné. Jde také o jisté fázování času, život má ve své podstatě rytmický charakter (uvnitř člověka – nádech/výdech, bdění/spánek aj.). Střídající se všední a sváteční dny mají podobný význam, jinak se čas slije do nekončící práce a všednosti. Dny volnosti nám slouží k zamyšlení, jak vypadal uplynulý týden, jak jsem co konal a jak budu konat dál. Je to čas být spolu, pospolu, být tu pro druhé, hovořit o uplynulém týdnu a dozvědět se od blízkých, co nám v běhu všedních dnů nestačili říct. Vychovatel má mít snahu pomoci dětem pochopit význam neděle a svátků a naučit je s tímto cenným časem zacházet. (Piťha, 2006, s. 143 – 145)

IV. Cti otce svého, i matku svou – je prvním přikázáním, týkající se mezilidských vztahů. Děti přistupují k rodičům tak, jak se rodiče chovali ke svým rodičům, vliv výchovy v rodině zde má zřejmý vliv. Pro vychovatele je obtížné budovat v dětech, které ve spořádané rodině nežijí, zásadu, že mají ctít rodiče. Jeho úkolem je však ukázat jim, že život je dobrý. Přikázání také pojednává o vztahu k jiným lidem, starším a starým. Je důležité děti vést k tomu, že mají být ke starším lidem uctiví, nespěchat na ně, nebýt netrpěliví. Toto přikázání nám připomíná i péči o tradici, kterou rozvíjíme jedině tehdy, když ji žijeme. (Piřha, 2006, s. 146 – 148)

V. Nezabiješ – pro vychovatele to není téma pro debatu o smrti či zabíjení, ale příležitost dětem odhalit vzácnost a křehkost života. Je správné ukázat, že člověk se má starat o všechno živé, co dostal nebo přijal do své péče. Snahou by mělo být naučit děti se chovat k přírodě ohleduplně, protože v jejím lůně žijeme a jsme její součástí. Je velmi špatné, když bolest a trápení druhého těší. Učme děti, aby nepůsobily bolest. Pomozme jim nahlédnout, jak je život nádherný a bohatý a naučme je si života vážit a chránit si ho. (Piřha, 2006, s. 149 – 150)

VI. Nesesmilníš – současná společnost odstranila sexuální tabu, prý aby sex nebyl demonizován. Ovšem sex je v dnešní době brán jako banalita, kterou je možné se příjemně pobavit a potěšit. Šesté přikázání hájí důstojnost lidské lásky a nabádá, aby sex byl něčím významným, posvátným, tajemným, aktem úcty, protože je do sexuality lidí vloženo tajemství početí a zrození člověka. (Piřha, 2006, s. 154 – 156)

VII. Nepokradeš – okrádat můžeme nejen o věci, ale i o čas, za zlodějinu můžeme považovat i špatně odvedenou práci. Nedobře udělaná práce je známkou nízké kvality člověka. Kvalita práce je něco, co mají učitelé hlídat a vyžadovat. Nestačí, že žák ví, jaký je postup při výpočtu určitého příkladu, učitel musí trvat i na jeho dopracování a přesném výsledku. Velkým problémem dnešní doby je ničení obecného a veřejného majetku. Veřejných statků rádi užíváme, ale neradi se o ně staráme. Vychovatel by měl učit děti porozumět významu zájmen *můj*, *tvůj*, *náš* a vštěpovat jim myšlenku, že si nemohu brát nic jen proto, že chci. (Piřha, 2006, s. 157 – 158)

VIII. Nevyžádáš křivého svědectví – většinou bývá lež účelová a vždy má nějaký důvod, nejčastěji lidé lžou ze zbabělosti, aby unikli důsledkům svého konání, bojí se trestu. Ovšem lhaním získaný prospěch na úkor druhých je neomluvitelný. Mnohdy nám bývá lež předkládána médií. Vychovávat děti k tomu, aby se naučily „číst“ v médiích, tak, aby se

dostaly k co možná nejpravdivějšímu obrazu, učít je imunitě vůči reklamě je pro vychovatele úkol nelehký, přesto by se o něj měli pokusit. (Piřha, 2006, s. 159 – 165)

IX. Nepožádáš manželky bližního svého – nám zapovídá svádět vdanou ženu či ženatého muže, protože v případě úspěšného svádění dojde k rozvratu rodiny s dopadem zejména na děti. Apeluje, že lásku a manželskou věrnost je třeba hájit, protože nenávisť a nevěra přináší trpké plody. (Piřha, 2006, s. 166 – 168)

X. Nepožádáš statku bližního svého – nás varuje před závistí. Je to vlastnost, která ani svému nositeli nepřináší prospěch, protože je šířán hněvem a vztekem. Závist je touha mít to, co už má někdo jiný, je to touha po dobru na úkor druhého, jedovatá zlost. Vyvarujme se závisti, protože může lehce skončit i násilným činem či zabráním majetku toho druhého. (Piřha, 2006, s. 65 – 66)

2 SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ

Hamar (2008, s. 81) spatřuje význam náboženství v nejrůznějších sférách každodennosti sociálního života, ať už v soudních síních, politických rozhodnutích, televizním vysílání a komerčních činnostech, stejně jako za zdmi klášterů, na poutních cestách, v rozhodnutích o tom, kde budu žít, kam bude chodit mé dítě do školy, v násilném jednání nebo humanitární pomoci. Význam jednotlivých náboženství je utvářen interakcí s konkurenčními náboženskými systémy. Na jedné straně lidem předkládají vzory toho, jak by lidé měli jednat a na druhé straně vysvětlují a ospravedlňují sociální řád a vlastní způsob konstrukce světa.

Z antropologického hlediska, jak uvádí Skarupská (2006, s. 49) označuje pojem náboženství komplikovaný a rozsáhlý soubor různých způsobů chování archaických i moderních kultur. Je-li předmět náboženství chápán osobně (bůh, bohové) mluvíme o náboženství teistickém (teo - řecky bůh), v opačném případě hovoříme o náboženství neteistickém.

2.1 Charakteristické rysy původních náboženství

Bowie (2008, s. 36) považuje za charakteristické rysy původních náboženství to, že jsou orální, tedy že nemají svaté písmo, jsou orientována na tento svět, jsou omezena na jediný jazyk a etnickou skupinu, tvoří základy, z nichž se vyvinula světová náboženství, často utváří zvláštní oblast lidské činnosti a není zřejmá hranice mezi posvátným a světským, mezi přirozeným a nadpřirozeným.

Badatelé ve společenských vědách dospěli k názoru, že neexistuje shoda o něčem, co by tvořilo společný základ všech možných náboženství. Prvotní náboženské představy byly nazvány a definovány jako animismus, naturalismus, animatismus a totemismus.

- **Animismus** bývá definován jako náboženské představy přírodních národů, víra v duchovní bytosti, snaha o vysvětlení abstraktních pojmů například smrt, sen či přírodních událostí například bouře, potopa a podobně. Durkheim (1965, s. 57 - 58) vnímá animismus jako víru k duchovním bytostem, bohům, démonům ale i člověku. Tam kde se víra obrací k přírodním silám, ať už ke kosmickým - hvězdy, vítr, nebe či různým objektům zaplňujícím zemi - zvířata, rostliny, skály, užívá pojem **naturalismus**.

- **Animatismem** bývá označována víra v odosobněné, netělesné a stěhující se síly, které se mohou vtělit do lidí, zvířat či předmětů v přírodě. S ním je spojen pojem mana, jistá

nadpřirozená moc, která může prostoupit například náčelníka kmene a tím ho učinit pro obyčejné lidi výjimečným, nebezpečným. Ke styku s ním je potom nutný zvláštní rituál. (Skarupská, 2006, s. 50)

- Komplex vztahů a obřadů, založených na předpokladu příbuzenství mezi skupinou lidí, rodem či klanem a totemem bývá označován za **totemismus**. Totem – zvíře, rostlina či neživý předmět, byl považován za mytického prapředka skupiny, od kterého skupina odvozovala svůj název, pravidelně jej uctívala a očekávala od něj ochranu a pomoc. Vyrůstání totemických společností z přírody poukazuje na primární podobu této víry. (Skarupská, 2006, s. 50)

- U kořenů nejprimitivnějších náboženských představ stojí bezesporu **magie**. Víra v nadpřirozené síly ji s náboženstvím úzce spojuje. Magie je založena na víře v jednotu a řád přírody, její snahou je odhalení příčin dějů a jevů a na jejich základě odhalit obecný řád fungování světa a zákonitosti přírody. Člověk může opanovat nadpřirozené síly pomocí magie, ale také přímým kontaktem a ovládnutím světa duchů a to způsobem nazývaným **šamanismus**. Šaman je většinou specifický praktik, jehož kontakt s nadpřirozenem je osobní a bezprostřední a používá v něm tzv. trans. Trans je vysoce individualizovaný stav vědomí, kdy je rozumová složka potlačena na úkor složky fantazijní a současně se nachází mimo realitu. (Skarupská, 2006, s. 50 - 51)

- Za rozvinutější náboženskou formu je považován **polyteismus**, tedy mnohobožství. Jde o náboženský systém vyznávající více bohů, kteří jsou uspořádáni do soustavy, kde má každý své kompetence a krom toho jsou propojeni vzájemnými vztahy. Typickým rysem polyteistických náboženství je záštita jednotlivých bohů nad hlavními oblastmi přírody a nejdůležitějšími prvky lidské činnosti nebo také zbožštění významného jedince. Bohové mají svá jména, svátky, posvátná místa a mýty. Polyteismus je znám zejména ze staré řecké či římské mytologie, množstvím bohů oplývali také staří Egypťané, Vikingové, Slované či Mayové. (Skarupská, 2006, s. 50)

- Za nejvyspělejší náboženství je považován **monoteismus**, tedy víra a uctívání jen jednoho boha. Monoteismus popírá existenci dalších bohů, případně božstva jiných kultur a bývá s ním spojováno formování společnosti, zejména státních útvarů. Nejvýznamnějšími monoteistickými náboženstvími jsou judaismus, křesťanství, islám a hinduismus. (Skarupská, 2006, s. 50)

2.2 Největší světová náboženství

Za charakteristické rysy světových náboženství považuje Bowie (2008, s. 36) to, že jsou založena na svatých písmech, obsahují pojetí spásy, zpravidla zvnějšku, očekávají příchod spasitele, vysvoboditele, jsou univerzální a dokázala do sebe vstřebat či nahradit náboženství tzv. původní a stejně jako ona utváří specifickou oblast lidské činnosti.

• **Judaismus** je monoteistickým náboženstvím, uctívá jediného Boha. Uctívání jiných bohů není povoleno, stejně jako uctívání soch, jiných předmětů či míst nebo přírodních úkazů. Judaismus je náboženství a kultura židovského národa. Zásady a dějiny judaismu tvoří historické základy mnoha jiných náboženství včetně křesťanství a islámu. Historie judaismu se dělí na čtyři velká období rozvržená do 4000 let: Období biblické tradice (20. stol. př. n. l. – 4. stol. př. n. l.), Helénské období (4. stol. př. n. l. – 2. stol. n. l.), období rabínské tradice (2. - 18. století n. l.) a moderní a současné období (od roku 1750). Za Žida je považován ten, kdo pochází ze židovské matky nebo přestoupil k židovství podle ortodoxní normy. Židovská víra vyznává dva iniciační obřady: obřizku chlapce osmý den od narození a obřad vstupu do věku církevních praktik, tzv. *bar micva* během třináctého roku věku. (Reeber, 2006, s. 22, 24)

Dějiny židovského národa začínají přibližně čtyři tisíce let př. n. l. v Uru v Mezopotámii. Na tomto území žily různé semitské národy, k nimž patřili i Izraelité, kteří se často stěhovali. Jeden z jejich kmenů se dostal dál než ostatní, v čele s Abrahámem opustil Mezopotámii a usadil se v Kanaánu. Hlad je přinutil se vydat dál, až do Egypta, do úrodné obilné části. Tam byli Izraelité postupně podrobeni do otroctví, které trvalo po 4 staletí, v letech 1600 – 1200 před Kristem. V důsledku tohoto útisku ze strany Egyptanů se k sobě Izraelité pevněji semkli a toužili se vrátit zpět do země kanaánské. Z generace na generaci si předávali vyprávění o osudech svého prapředka Abrahama a jeho potomků, syna Izáka a vnuka Jákoaba a dalších. Hebrejské kmeny nejdříve uctívaly mnoho bohů ztělesňujících přírodní síly (polyteismus), ale během staletí se vytvářela a upevňovala víra v boha jednoho. Tento Bůh neměl podobu ani jméno a vztah mezi člověkem a Bohem byl založen na spojenectví, protože Bůh vedl svůj lid a dal mu vlast - Kanaán. Lid se však často dopouštěl nespravedlností, porušoval zákony morálky a zapomínal na svého Boha. Bůh proto posílal proroky, kteří měli připomínat víru a spásu. Židovská víra a tradice jsou zachycovány v literatuře, jejíž vznik sahá až do starověku a pokračuje dodnes. Z velké části je psána hebrejsky, ale také aramejsky, tj. jazykem, kterým se mluvilo v Palestině a Mezopotámii, a od středověku také arabsky. (Ramsey, 1994, s. 294)

Židovský rok se řídí podle fází měsíce, rok začíná na podzim. Roky se počítají od stvoření světa, rok 2013 je tedy rokem 5773 (k platnému roku je třeba přičíst 3 760). Bůh je v židovské tradici označován různými přívlastky, např. Adonai (Vyvýšený), protože podle učení judaismu se nesmí jeho jméno vyslovit přímo. Židé udržují řadu obřadů a svátků - den odpočinku (Sabat), novoroční slavnost (Roš ha-šana), den usmíření (Jom kipur), slavnost stánků (Sukot), svátek radosti z tóry (Simchat Tóra), svátek světel (Chanuka), svátek nekvašených chlebů (Pesach) a další. Bohoslužba se koná v synagoze. Na znamení oddanosti bohu nosí židé na hlavě přiléhavou čepičku, tzv. kipu. (Ramsey, 1994, s. 294)

Od počátku letopočtu byli Židé nuceni se rozptýlit po celém světě. Žili v Babylónii, Alexandrii, Římě a po celém pobřeží Středoziemního moře, dostali do Německa, Anglie, východní Evropy. V dějinách tohoto národa docházelo k častým pronásledováním. Pogromy na Židy, k nimž docházelo v Rusku, je přinutily k emigraci až do Spojených států. Židé, kteří přežili nacistické vyvražďování, se rozhodli vrátit do země svých otců. 14. května 1948 vznikl stát Izrael. Židé, kteří zůstali rozptýleni po světě, podporují Židy žijící v Izraeli finančními dary a jinými projevy solidarity. V roce 2000 se k judaismu hlásilo 14 000 000 věřících na různých kontinentech (Brierley, 1994, s. 354).

● **Křesťanství** je monoteistické, historické náboženství, které je soustředěno kolem života a učení Ježíše z Nazaretu. Běžný pohled na vývoj křesťanství má za to, že v nejstarších dobách byla křesťanská církev jednotná a teprve následným vývojem došlo k odlišnostem a později roztržkám, které daly vzniknout samostatným a navzájem si konkurujícím církevním útvarům. Ve skutečnosti bylo křesťanské hnutí diferencované od samého počátku, což souviselo s expanzí křesťanství a vlivem kulturního prostředí, v němž se jednotlivé církve utvářely svou organizací, své řádové, svou bohoslužbu. (Filipi, 1996, s. 11) Základní východiska křesťanství jsou zapsána ve spisech Nového zákona, který je mladší částí Bible a to ve člancích vyznání víry a usnesení ze shromáždění delegovaných biskupů. Křesťanství má své historické základy v náboženství a kultuře židovského národa, vzniklo na území Palestiny, kde Ježíš působil. Příslušnost ke křesťanství není dána původem nebo narozením, ale křtem a osobním přijetím určitého vyznání a životní praxe. Všichni křesťané věří v jednoho Boha, vyznávají Ježíše Krista jako Spasitele a Božího syna, uznávají křest a další svátosti, věří v možnost odpuštění hříchů a spásy a očekávají druhý příchod Kristův. Kristovi následovníci v čele s apoštoly tvořili prvotní církev, tzv. apoštolskou církev. (Reeber, 2006, s. 28 – 29)

Hlavní křesťanské svátky připomínají narození Ježíše (Vánoce, 25. prosince, jimž předchází Advent), ukřižování Ježíše (Velikonoce, první neděle po prvním jarním úplňku), zázračné vstoupení Ježíše do nebe 40 dní po zmrtvýchvstání (Nanebevstoupení) a sestoupení Ducha svatého na apoštoly (Hod boží Svatodušní). (Buchanan, 1994, s. 337) Rozlišujeme několik větví křesťanství, kterými jsou římskokatolická církev, řeckokatolické církve, protestantské církve a pravoslavné církve. Jednotlivé církve sebe samy chápou různě a o jejich sblížení se snaží ekumenismus. V roce 2000 se ke křesťanství hlásily 2 miliardy věřících na různých kontinentech (Brierley, 1994, s. 354).

- **Římskokatolická církev** se považuje za právoplatnou dědičku tradice převzaté přímo od apoštolů a je dnes nejrozšířenější skupinou křesťanství. Katolické principy určují dogmata, přesně formulované teze o pravdách, které jsou považovány za zjevné, a církev je považuje za natolik důležité, že ten, kdo je popírá, nemůže být křesťanem. Ke dvanácti dogmatům v Apoštolském vyznání byly přidány dogmatické definice jako neposkvrněné početí a nanebevzetí Panny Marie, a též papežská neomylnost. Římskokatolická církev přikládá církevnímu životu, klášterním řádům a hnutím spirituality a apoštolství velký význam. Její uspořádání má čtyři úrovně – farnost, vedenou kněžími, jáhny či laiky; diecézi, vedenou biskupem; biskupskou ingerenci, shromáždění biskupů z jedné země či regionu; papeže, sídlícího ve Vatikánu, který svolává shromáždění biskupů, tzv. synod či generální synod tzv. koncil. Římskokatolická církev je rozdělena na dvě hlavní větve a to římskokatolickou církev latinského obřadu a východní církve. (Reeber, 2006, s. 30 - 31)
- **Řeckokatolické církve** jsou církve přijímající katolická dogmata a autoritu papeže, zároveň si však ponechávají své zvláštní obřady. De facto jde o církve odtržené od pravoslaví a podrobené Římu na základě brestlitevské unie roku 1596. Pravoslavné církve je považují za odpadlíky od pravoslaví. (Reeber, 2006, s. 29)
- **Protestantství** shromažďuje velké množství samostatných církví vzešlých z reformace v 16. století, k nimž se přidávají vyznání vzešlá z pozdějších rozkolů. Reformátoři Martin Luther v Německu, Ulrich Zwingli ve Švýcarsku, Jak Kalvín ve Francii hlásali nezbytnost neustálé reformy církvi. Protestantské církve vzešlé z učení těchto reformátorů se dělí na tři vyznání: luteráni, presbyteriáni a anglikáni. Typickými znaky protestantismu je odmítání oddělování laiků a kněží, zřeknutí se složité hierarchie církve, odmítání církevních tradic a autority papeže, jediným

pramenem víry je Bible. Protestantismus neuznává kult bohorodičky, svatých, andělů, svatých obrazů a soch, ze svátostí uznává jen křest a přijímání neboli svátost Svaté večeře Páně. Protestanství nemá takovou hierarchii jako Římskokatolická církev, společenství na lokální úrovni řídí pastor s pomocí farní rady. Úkol pastora může být svěřen mužům i ženám. Na regionální úrovni jsou jmenováni církevní inspektoři a celkovou koordinaci zajišťuje synod, kterého se účastní nejen představitelé církve, ale i jmenovaní zástupci jednotlivých farních sborů. (Reeber, 2006, s. 32 - 33)

- Všechny místní **Pravoslavné církve** jsou sjednoceny na principu společné pravoslavné víry, církevního učení zakládajícího se na Písmu svatém, posvátné Tradici a jednotě ve svatých Tajinách (svátostech). Vyznání víry společné všem pravoslavným se nazývá Vyznání Nikaiské. Katolická církev ve svém vyznání víry říká: „Věřím v Ducha Svatého... pochází z Otce a Syna“. Pravoslavné církve vyznávají základní dogmata křesťanství, formulovaná při sedmi prvních koncilech, avšak podle nich Duch Svatý pochází pouze z Otce. Pravoslaví se řídí dvěma teologickými směry: vírou ve Svatou trojici a rozjímáním o díle Ducha Svatého. Bohoslužebné rituály a obřady jsou celé zpívané, bez doprovodu hudebních nástrojů, kostely jsou zdobeny církevními obrazy, tzv. ikonami. Pravoslavná církev je společenstvím samosprávných místních církví, z nichž každá je řízená vlastním nejvyšším představitelem – prvním z místních biskupů, kteří bývají nazýváni patriarchové, metropolité nebo arcibiskupové. Ti předsedají biskupskému synodu, který představuje nejvyšší autoritu církve. Pravoslavní kněží se mohou ženit. Pravoslavní věřící slaví třináct hlavních svátků, mezi nimi Velikonoce. Vánoční svátky slaví 7. ledna. (Reeber, 2006, s. 34 – 35)

- **Islám** je v současnosti druhým největším světovým náboženstvím. Je náboženstvím monoteistickým, založeným na učení proroka Mohameda (Muhammad), působícího v 7. století. Islám je kultem, tradicí, životní řeholí i odrazem života ve společnosti. Pochází ze západního Arabského poloostrova, z měst Mekky a Medíny. Z hlediska muslimské víry je Mohamed Vyslancem Božím a Pečetí proroků. Bůh ho pověřil předáním poselství Koránu celému lidstvu. Podle muslimského pojetí zjevení představuje Korán Slovo Boží určené celému lidstvu, věrně předané v arabštině archandělem Gabrielem proroku Mohamedovi, poslednímu z Vyslanců Božích. Korán obsahuje sto čtrnáct textových jednotek nazývaných sůry. Mezi Biblií a Koránem existují mnohé církevní i literární shody.

Například v Koránu i v Bibli se střídají líčení, chvalozpěvy, podobenství, kázání, přikázání a vyznání víry. Hlavní rozdíly se týkají způsobů zjevení, pojetí spasení, a také počtu, funkce a poslání proroků. Podle Koránu je Ježíš jen jeden z proroků, předchůdců Mohameda. Islám je jednotné náboženství, není jen jeden a dělí se na tři velké celky: sunnismus (83%), šiismus (16%), charidžismus (1%). (Reeber, 2006, s. 36, 40)

Formálním kalendářem islámského světa je hidžirský kalendář, muslimský letopočet začíná roku 622. Islámské předpisy jsou formulovány do podoby povinností a zákazů. Hlavní povinnosti, převzaté z božích zákonů Koránu a z obyčejů proroka Mohameda, obsahují pět pilířů: dvojí dosvědčení víry v jedinstvo Boha a v prorocké poslání Mohameda, pět každodenních modliteb (povinné od dospělosti), kanonický milodar, půst v měsíci ramadan a pout' do Mekky. Dále pravidla rituální čistoty a pravidla spojená se zavedením práva, solidarity a míru. Největší zákazy odpovídají nejvážnějším hříchům: spojit božstvo s Bohem, vražda, cizoložství, krádež a křivda. Muslimské náboženství nezřídilo kněžství či duchovenstvo, studium posvátných textů, církevního práva, vedení bohoslužeb a řízení společnosti obstarávají různé úřady, modlitbu vede imán. (Reeber, 2006, s. 39)

Muslimská morálka usiluje o navození žádoucího chování a podporu ctnostných postojů. Soudobý islám na jedné straně prodělává spirituální a teologickou obnovu, na druhé straně prochází politickým radikalismem. V roce 2000 se k islámu hlásila 1 miliarda a 188 miliónů věřících na různých kontinentech (Brierley, 1994, s. 354).

● **Hinduismus** je obvyklé označení pro tradiční indické filozofické a náboženské pojetí založené na historických duchovních praktikách, které jsou součástí životního stylu. Více než náboženstvím je způsobem bytí. Hinduismus nemá zakladatele, ani kánon stálého posvátného Pisma, to obsahuje soubor zjevných textů tzv. Védy a texty tradice tzv. Itihasy či mýtické epopoje, sepsané v severozápadní Indii od roku 1500 před Kristem. Hinduistům vládne trojice tvořená božstvy Bráhmou, Šivou a Višnou. Živé bytosti jsou podřízeny zákonům karmy (zákonu, podle něhož je každá bytost ovlivněna řadou činů ze svých předešlých životů) a samsáry (zákonu permanentního převtělování). Védantou (hledáním poznání), praktikováním jógy (hledáním jednoty), ahimsou (zdržením se od zlých skutků) lze po mnohých pozemských životech uniknout samsáře a po uskutečnění splnutí átman (posvátnou mocí vloženou do každého člověka) s bráhman (jakousi kosmickou duší) dosáhnout mókša (trvalého osvobození z cyklu reinkarnací). Třemi hlavními proudy hinduismu jsou višnavismus (kult Višny, 70 % hinduistů), šivismus (kult Šivy, 25% hinduistů), kterým ustoupil dřívější bráhmanismus (kult Bráhmny) a šaktismus

a tantrismus (kult Šaktí, manželky Šivy, 4% hinduistů). Jádrem hinduistického vyznání jsou obřady, modlitby a obětiny. Každý měsíc je zasvěcen některému božstvu. Jedním z významných obřadů je koupel v posvátné řece, posvátným zvířetem je kráva. Ze svátků můžeme jmenovat dvoudenní jarní svátek Holí či svátek na počest Kršny Džanmáštamí. (Reeber, 2006, s. 16 – 17)

V hinduistickém společenství je společnost rozdělena na čtyři třídy, tzv. varny: bráhmani (kněží, kteří jako jediní mohou provádět tradiční védské rituály), kšatrijové (válečníci, panovníci), vaišjové (obchodníci, zemědělci a řemeslníci) a šúdrové (služebníci ostatních varen). Na spodu sociální hierarchie jsou tzv. nedotýkatelní, kteří nepřísluší k žádné varně a mohou vykonávat pouze nečisté práce a platí pro ně mnohá přísná omezení. Podrobnější rozdělení varen jsou kasty. Toto třídní rozdělení ve společnosti přetrvává dodnes i přes jeho zrušení v roce 1949. (Warrier, 1994, s. 157 – 158) V roce 2000 se k hinduismu hlásilo 811 miliónů věřících na různých kontinentech (Brierley, 1994, s. 354).

- **Buddhismus** je mladším indickým náboženstvím než hinduismus, jeho počátky jsou spjaty s životem, osobností a vystupováním bájného Buddha (Siddharta Gautama, asi 566 - 486 př. n. l.). U buddhismu není zřejmá hranice mezi tím, zda se jedná o náboženský systém či o soubor mravních zásad a principů, které jsou jakýmsi návodem pro lidské žití. Buddhismus nezná existenci jednoho Boha a neuznává pojem duše. Kánon buddhistického Písma tzv. Tripikata, obsahuje pravidla mnišské disciplíny, Buddhova kázání a filozofické a psychologické výklady. Základy učení jsou obsaženy ve Čtyřech vznešených pravdách, vyhlášených Siddhartou Gautamou: každá existence je bolestná; původ lidské bolesti je touha, jíž jsme svázáni s neustálým cyklem znovuzrození; zrušení touhy učiní konec utrpení a cesta k vysvobození spočívá v řízení se pravidly mravnosti, meditace, moudrosti a vědomosti. Buddhistické společenství se nazývá sangha a shromažďuje novice, mnichy i laické stoupence, kteří jsou vedeni mistry, tzv. guru a chtějí dospět k poznání a uskutečnění nejvyšší pravdy. Buddhismus se přemístil z Indie do jiných zemí jihovýchodní Asie a rozvětvil se na školy, z nichž hlavní jsou: mahájána, hínájána, vajrajána. Buddhismus má specifické národní projevy v Indii, Číně, Tibetu a Japonsku. (Reeber, 2006, s. 18 – 19) V roce 2000 se k buddhismu hlásilo 360 miliónů věřících z různých kontinentů (Brierley, 1994, s. 354).

- **Taoismus** je jednoduché, lidové náboženství, jehož cílem je naprosté splynutí člověka s přírodou, které má zajistit nesmrtelnost nebo alespoň dlouhý život. Tohoto splynutí lze dosáhnout pomocí meditací, duchovních i tělesných cvičení, diet a vzděláváním.

Za zakladatele tohoto hnutí je považován Lao-c' (asi 570-490 př. n. l.) se svým dílem Tao-ťing neboli Kniha o Tao (Cestě) a ctnosti. Ideálem života taoismu je návrat k pravé lidské povaze, která se vyznačuje neznalostí a nežádostivostí. V čínské kosmologii ovládají celý vesmír dvě protikladné síly: jin (představuje tmou, měkkost a ženskost) a jang (zahrnuje vlastnost světla, tvrdosti a mužskosti). Taoismus usiluje o rovnováhu mezi těmito silami, ale upřednostňuje pasivitu a poddajnost jin, s čímž souvisí zásada nekonání, což neznamená nedělat nic, což by bylo leností a hloupostí. Nekonání znamená upustit od marné snahy a nedělat nic proti přírodě. Pravá moudrost spočívá v prázdné mysli neboť vědění a poznání je zavádějící. Rozlišujeme tři principy taoismu: tao (cesta), te (ctnost, projev taa) a wu-wej (aktivní nečinění). (Reeber, 2006, s. 20 - 21)

• **Konfucianismus** se v základních názorech neliší od taoismu, je však více zaměřen na etiku a státní společenství. Jeho představitel Konfucius (přelom 6 a 5 století př. n. l.) ve svém ideovém mínění kladl důraz na tři aspekty: li (správné chování a jednání jedince), žen (ohleduplnost a soucit k druhým) a siao (úcta ke starším a předkům). Konfuciáni vidí náboženství jako způsob vzdělávání, za nejdůležitější považují vštípit lidem morální hodnoty. Konfucianismus nemá pojem bůh, kněze ani svaté písmo, nekonají se veřejné obřady, o duchovní život se však zajímá. Konfucius přijal tradiční čínský řád vesmíru, považoval Nebesa za nejvyšší sílu a podporoval uctívání předků, jeden z důležitých prvků tradičního čínského náboženství. Konfucianismus nabádá člověka k uvědomování si vlastní odpovědnosti, aby tak mohlo být dosaženo harmonie v životě člověka i celého lidstva, klade důraz na rodinné a občanské ctnosti, náboženství považuje pro stát za velmi významné, protože byl dlouho státním náboženstvím Číny. (Reeber, 2006, s. 20 - 21)

Taoismus a konfucianismus se vzájemně doplňují jako jin a jang a představují dva vrozené póly čínské povahy. Konfucianismus představuje pól klasický a prosazuje promyšlené chování, soustřeďuje se na záležitosti lidské; taoismus pól romantický, velebí spontánnost a přirozenost a přivádí lidské bytosti k tomu, co je překračuje. (Smith, 1995, s. 143) V roce 2000 se k čínským lidovým náboženstvím hlásilo 385 miliónů věřících z různých kontinentů (Brierley, 1994, s. 354).

2.3 Nová náboženská hnutí

Partridge (2006, s. 14 – 16) se domnívá, že existence nových náboženství není jevem neznámým, zejména v posledních 50 letech jsme svědky vznikání nových náboženství, sekt a forem alternativní spirituality, což je dáno zejména vznikáním pluralitních náboženských společností. Jednotliví lidé a někdy i širší společenství se přesouvají z míst, kde se narodili do různých koutů světa. Kultury světa jsou si blízko nejen díky moderním dopravním prostředkům, ale také díky různým komunikačním médiím, informace o rozmanitých kulturách a náboženských společenstvích jsou šířeny rychle a daleko. V tomto prostředí mnohosti náboženství se někteří lidé odklání od institucí, například křesťanských církví a se spiritualitou experimentují či její jednotlivé prvky rozmanitě kombinují, takže zatímco křesťanství na Západě ztrácí, jiná náboženství či hnutí prožívají vzrůst. Mnohá nová náboženská hnutí zaznamenala krátce po svém vzniku strmý rozvoj, který byl většinou zapříčiněn finančním zajištěním skupiny díky majetným darům jednotlivých členů. Většinová společnost však tuto i jiné skutečnosti často vnímala a vnímá jako následky manipulativních praktik, také se mnohdy do podvědomí veřejnosti dostávají nová náboženská hnutí v souvislosti s nějakou negativní událostí, čímž je na ně často pohlíženo jako na něco, co má na společnost neblahý vliv.

Určit jednoznačnou a jedinou typologii nových náboženských hnutí je velmi problematické, typologie je u jednotlivých autorů odlišná. Jednou z často uváděných je typologie Roye Wallise. Ten nová náboženská hnutí dělí do třech základních typů:

- Nová náboženská hnutí **přijímající svět**. Tato hnutí usilují o seberealizaci jedinců ve společnosti a jsou vůči světu otevřená, patří sem různé směry alternativních náboženství, například Scientologii nebo Ničeren šóšú.
- Nová náboženská hnutí **odmítající svět**. Tato hnutí mají vůči světu odmítavý postoj, většinovou společnost vidí jako zkaženou a jen svou skupinu považují za dokonalou, například hnutí Chrám lidu, Svědkové Jehovovi nebo Ježíšova armáda.
- Nová náboženská hnutí **obývající svět**. Snahou těchto hnutí je obroda náboženské zkušenosti, vůči zavedeným náboženským systémům zaujímají většinou kritický postoj, například Letniční hnutí. (Wallis, 1984 cit. podle Václavík, 2007, s. 72)

3 CÍRKEVNÍ ZŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika je stát sekulární, tedy stát, který není vázán na žádnou náboženskou ideologii a současně zaručuje svým občanům svobodu vyznání. Toto je určeno článkem 2, odst. 1 *Listiny základních práv a svobod*: „Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.“ Vztah církví či náboženských společností je vůči státu vymezen čl. 16 odst. 2 *Listiny základních práv a svobod*: „Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.“ (PSP ČR, 1992). Církev a náboženské společnosti v České republice jsou registrovány dle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Z hlediska státního práva jsou právníckými osobami speciálního typu. Neregistrované církve a náboženské společnosti mohou na základě sdružovacího práva a dalších lidských práv svých členů působit také například jako občanské sdružení nebo neformálně bez společné právní subjektivity. Drtivá většina věřících u nás se hlásí k některé z křesťanských církví. V naší práci se zabýváme postoji členů církve římskokatolické a evangelické, proto se jejich charakteristice věnujeme podrobněji.

3.1 Církev Římskokatolická

Dějiny římskokatolické církve v českých zemích jsou úzce spjaty s dějinami českého státu nejen po stránce duchovní, ale i po stránce kultury, vzdělanosti, vědy i sociální oblasti. První zmínku o průniku křesťanství do slovanského prostoru pocházejí z 9. století a jsou spjaty s misí bratří Konstantina a Metoděje z Byzance. Za jejich působení bylo zavedeno staroslovanské písmo Hlaholice. Přeložena byla do tohoto jazyku i Bible a slouženy byly ve staroslovenštině také mše. V první polovině 10. století se významnými osobnostmi církevních dějin stali svatý Václav a svatá Ludmila. V roce 973 vzniklo v Praze biskupství, což mělo pro Čechy význam i z hlediska nezávislosti a rozvoje vzdělanosti. V roce 1063 bylo na Moravě zřízeno samostatné olomoucké biskupství. K prohloubení křesťanství přispělo založení několika klášterů. Počátkem 12. století se zvýšila úroveň duchovních i vzdělanosti a lid přestal křesťanskou víru vnímat jako záležitost cizí a panskou a postupně přijímal *Desatero*. Lidé se nechávali pokřtít, svatební obřady se konaly v kostele. Do českých zemí se dostaly řády Benediktinů, Premonstrátů a Cisterciáků. Mezi nejvýznamnější kulturní představitele počátku 12. století patří pražský děkan Kosmas, který napsal nejstarší českou kroniku. Ve 13. a na počátku 14. století přešla velká část

kostelů z rukou světských do rukou duchovních. Za doby vlády Karla IV. došlo v českých zemích k dovršení církevní organizace. Pražské biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství. Církev se stala nezávislou organizací, která dbala o nejen o život duchovní, ale stala se nositelkou sociálních služeb, kultury, vzdělání. S jejím rozkvětem však postupně docházelo i ke sporům o papežský post a neblaze se začaly projevat i první známky vnitřní krize. Situace se na přelomu 14. a 15. století nadále zhoršovala. Snahu o církevní reformy v českých zemích mělo na počátku 15. století stále více kněží. Do popředí se dostal kazatel Jan Hus, který kritizoval nešvary v církvi a zejména pak vyhlášení odpustků. Ty byly zneužívány ve prospěch jejich vyhlášovatelů, kteří jimi lid přímo vydírali. Odpustky byly jakousi církevní daní, kdo ji neměl zaplacenou, nemohl přijímat svátosti, což se dotklo nejvíce těch nejchudších věřících. Odpor vzbuzovaly také proto, že získané prostředky byly použity pro válečné účely. V rychlém sledu událostí došlo k nepokojům, které byly roku 1415 ukončeny Husovým vyloučením z řad církve a jeho upálením. Následné husitské války rozdělily církev na katolíky a utrakvisty. Po smrti Jiřího Poděbrad roku 1471 a následném ukončení těchto válek roku 1476 došlo k stabilizaci poměrů. Počátkem 16. století se začalo do Čech šířit z Německa luterství, které si našlo úrodnou půdu zejména u českých utrakvistů. Za vlády císaře Ferdinanda přišli do českých zemí roku 1556 Jezuité, kteří se snažili o sjednocení církve, ale i o obnovu vzdělání, což se projevilo v první fázi zlepšením úrovně výuky na Karlově univerzitě a výstavbou Klementina. Některé náboženské záležitosti upravil *Majestát*, který vydal Rudolf II. roku 1609. Zároveň s *Majestátem* se evangeličtí a někteří katoličtí šlechtici usnesli na tzv. *Porovnání*, což v některých článcích odporovalo *Majestátu* a umožňovalo různé výklady práva. To vyvolalo nepokoje, které vyvrcholily Stavovským povstáním proti králi Ferdinandovi II., bitvou na Bílé hoře a vznikem Třicetileté války. Roku 1620 zrušil Ferdinand II. Štýrský platnost *Majestátu* a následně došlo k rekatolizaci šlechty a vydávání různých patentů, které působily nekatolíkům v běžném životě nepříjemnosti. Na venkov začali proudit katoličtí misionáři, kteří prostému lidu vysvětlovali články katolické víry a snažili se je k této víře dovést, postupně se katolická církev stala dominantní. Pro prostý lid nastala těžká doba, tzv. doba temna. Stinnou stránkou tohoto období byly čarodějnické procesy, které si v českých zemích vyžádaly během 17. století kolem 100 obětí. Na straně druhé postupně docházelo k rozvoji náboženství, sociální oblasti, kultury a s přibývajícím počtem kněží i k postupnému zvyšování vzdělanosti. Počátkem 18. století se situace v českých zemích stabilizovala,

ubylo hrubosti a násilí. Po nástupu Marie Terezie na trůn začalo docházet ke školským reformám a při farách vznikaly triviální školy, kde se žáci učili číst, psát a počítat, vyšší školství bylo v rukou Jezuitů. V roce 1848 nastaly revoluční události, které výrazně ovlivnily chod dějin. Roku 1855 byla církev vyňata z rakouské státní služby. Roku 1868 byla zrušena závislost školství na církvi a církev ztratila téměř všechny školy. Na stát byly postupně převáděny i další záležitosti, které byly do té doby pouze v kompetenci církve. Vzhledem k rozvoji průmyslu a vzniku dělnictva církev apelovala na řešení jejich sociální situace ve vztahu k majitelům továren i ve vztahu ke státu. Ten se měl o sociální a zdravotní zajištění pracujících postarat. V letech 1884 - 1889 bylo prosazeno několik zákonů na ochranu dělnictva například zákaz dětské práce, zákaz noční práce žen a mladistvých, nedělní a sváteční klid a úrazové pojištění průmyslového dělnictva. Církev se dle své tradice angažovala ve věcech sociálních a charitativních, provozovala dětské opatrovny, sirotčince, útulky, jesle, chudobince, ústavy pro duševně choré, nemocnice, ozdravovny, ústavy pro mládež mravně vadnou, koleje, penzionáty, stanice pro ošetřování chudých a nemocných a charitní spolky. Roku 1891 byla založena samostatná česká bohoslovecká fakulta jako součást české univerzity. Katolíci se začali angažovat také politicky. Založení samostatné Československé republiky 28. října 1918 přineslo plnou náboženskou svobodu věřícím všech vyznání. V samostatném státě se katolická církev netěšila obecné oblibě. Církvi byl vyčítán servilní postoj k národnostně nespravedlivé monarchii a prorakouská náklonnost budila odpor české veřejnosti. Přesto se z celkového počtu 13 000 000 obyvatel k římskokatolické církvi i nadále hlásilo obyvatel 10 000 000, takže její náboženský, kulturní a politický vliv byl i nadále zřejmý. Bylo to období protestů a útoků proti církvi a došlo i k útěku pražského arcibiskupa do Říma. Vedení církve se ujala Jednota katolického duchovenstva, která papeži předložila reformní požadavky, s kterými uspěla jen částečně. Jednota se na počátku 20. let 20. století rozštěpila a asi 200 nespokojených kněží založilo Církev československou. Spory se podařilo urovnat teprve roku 1927, kdy se podařilo sjednat zásadní dohodu mezi státem a církvi tzv. *modus vivendi*. Roku 1928 byly obnoveny styky Československa s Vatikánem. V tomto období se dle sčítání lidu přihlásilo k římskokatolické církvi 80% obyvatel. Církevní život byl po poválečném útlumu obnoven, vznikaly různé církevní spolky, například Orel, Česká katolická charita aj., církev se dále angažovala i v dalších oblastech veřejného života, v sociální oblasti, vědě a kultuře. Po obsazení Čech a Moravy nacisty a vzniku Protektorátu se církev angažovala pronárodně. Roku 1939 se konaly poutě na významná poutní místa,

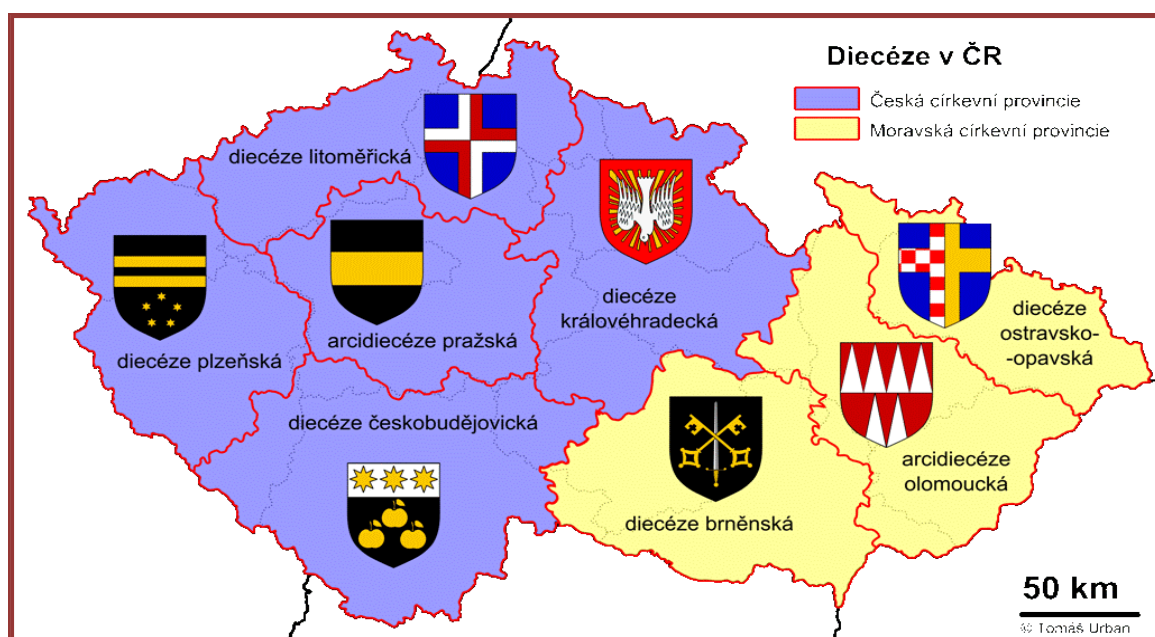
kteří se staly místy veřejného protestu proti nacistické okupaci. Mnozí čeští duchovní byli v průběhu okupace pronásledováni, vězněni, odvlékáni do koncentračních táborů či popravováni. České a moravské kostely přišly o stovky zvonů, které jim německá branná moc zabavila pro válečné účely. Ke zlepšení situace nedošlo ani po ukončení 2. světové války. Po komunistickém převratu roku 1948 se církev stala pro komunisty jedním z klíčových nepřátel. Probíhalo pronásledování kněží a všech významných církevních činitelů i věřících. Církvi byl státem odebrán její majetek a církevní správa včetně jejího dalšího financování se dostala pod přímý vliv státu. Také činnost kněží si vyžadovala státní souhlas, tomu podléhalo i jmenování biskupů. Věřící byli přesvědčováni k vystoupení z církve, byly jim kladeny překážky při studiu, v zaměstnání a prakticky ve všech oblastech jejich života. Byly zakázány církevní spolky a organizace, nesměly se konat velké poutě, rodiče neměli posílat své děti do vyučování náboženství. Zrušeno bylo vydávání náboženských novin a časopisů a až na nepatrné výjimky byl zakázán tisk náboženské literatury. V dějepisných učebnicích ve školách byly pouze zmínky o těch událostech, kde hrála církev v minulosti negativní roli. Přes veškerý útlak však církev dále žila. Od 80. let 20. století se katolická církev, reprezentovaná kardinálem Františkem Tomáškem, dostávala do střetů s komunistickou vládou. V roce 1985 při příležitosti 1100. výročí úmrtí sv. Metoděje se konala mohutná pouť na Velehradě. V roce 1987 se uskutečnila podpisová akce věřících, nazvaná jako *Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v Československu*, která získala přes půl milionu podpisů. Po listopadu 1989 církev znovu nabyla své svobody, byla jí vrácena ta část majetku, která slouží bohoslužebným a charitativním účelům. Definitivní odluka státu a církve je možná až nyní, schválením zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, který vstupuje v účinnost od roku 2013. (Novák, ©2009)

Nejvyšším orgánem katolické církve v České republice je Česká biskupská konference. Je sborem biskupů České republiky, kteří společně vykonávají některé pastorační úkoly ve prospěch křesťanů na svém území, je právnickou osobou se sídlem v Praze. Jejím předsedou a zároveň nejvyšším představitel římskokatolické církve v České republice je kardinál Dominik Duka. Základní jednotkou celosvětové církve jsou diecéze, nazývané také místní církve, které jsou společenstvím věřících křesťanů pod vedením biskupa. Vlastní místem skutečného setkávání věřících jsou pak farnosti v jednotlivých obcích a městech, svěřené do péče faráře. Farnost je právnickou osobou, která vystupuje v právních vztazích samostatně svým jménem a hospodaří s vlastním majetkem.

Každá farnost má své přesně ohraničené území. Stanovit nebo změnit hranice farnosti může pouze diecézní biskup, stejně tak mu náleží právo rušit nebo zřizovat farnosti. Farář je kněz stojící v čele farnosti jako její řádný duchovní správce, žije v celibátu. Farář je ustanoven biskupem na dobu neurčitou a měl by pečovat jen o jednu farnost, při nedostatku kněží mu však mohou být svěřeny i další farnosti. (Konečná, 2010)

Dílčí diecéze tvoří v České republice dva celky - Českou církevní provincii a Moravskou církevní provincii, viz obrázek 1. Třetím subjektem je Apoštolský exarchát, organizačně a právně církevní útvar pro katolíky byzantsko-slovanského obřadu, žijící na našem území.

Obrázek 1 Církevní provincie a jednotlivé diecéze v ČR

Zdroj: © 2013 Česká biskupská konference

Římskokatolická církev spravuje více jak 7 000 kostelů a kaplí v 3 137 farnostech. K církvi římskokatolické se podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů (ČSÚ, © 2009-2011) hlásí v České republice 1 082 463 věřících.

Sama církev své poslání v současném světě charakterizuje třemi základními principy: církev svědčí o Kristu hlásáním evangelia; církev je obrazem sloužícího Krista; církev je především společenstvím, jež slaví Kristovo velikonoční tajemství. Bohoslužba neboli liturgické slavení představuje podstatnou část života církve. Liturgie je kultovní připomínkou Kristovy smrti a zmrtvýchvstání. Cílem liturgie je oslava Boha a spása člověka. Liturgické slavení je zasazeno do liturgického roku. Jeho obsahem jsou nejen advent, Vánoce, půst a Velikonoce, ale i svátky svatých, připadající na jednotlivé dny roku. Všechny tyto významné chvíle doprovází církev udílením některé ze sedmi svátostí.

Specifickým způsobem života některých křesťanů je tzv. zasvěcený život, uskutečňovaný v řeholních řádech a kongregacích či v novějších hnutích a komunitách. Církev nabízí a uskutečňuje spolupráci s institucemi v oblasti armády, policie, charity a školství. Tuto službu vykonává prostřednictvím více než 1850 kněží a desítek řeholníků a laických spolupracovníků. Církev se angažuje také v péči o architektonické památky, ať už tisíc let staré či vzniklé před několika lety a vytváření dalších kulturních hodnot, například v oblasti výtvarného, hudebního a filmového umění. (Česká biskupská konference, ©2013)

3.2 Českobratrská církev evangelická

Dějiny českobratrské církve evangelické jsou spjaty s reformací v Evropě v 16. století, kdy došlo k odtržení nových tzv. protestantských církví od do té doby vševládající církve římskokatolické. Protestanti v Čechách a na Moravě byli rozděleni do tří hlavních směrů a církví: Husitská církev (utrakvistická); Luterská církev, jejímiž členy byli i Němci a Jednota bratrská, která měly sbory jak české, tak německé. Za vlády římskokatolických Habsburků, od roku 1526 se postupně zesilovala protireformační aktivita římské církve, navzdory snaze zástupců jednotlivých protestantských církví udržet náboženskou svobodu. Aby mohli čelit římskému náporu, podporovanému zejména jezuitským řádem, spojili se evangelíci ke společné akci a na zemském sněmu roku 1575 požádali o řešení náboženské otázky na základě císařského uznání jejich nové společné konfese *Confessio bohemica* (*Česká konfese*) a církevního řádu, vypracované zástupci všech bohosloveckých směrů. Česká konfese byla výsledkem rozhovorů, které vedli husité s Jednotou bratří a evropskou reformací a zůstala ekumenicky otevřená. Vedle náboženské snášenlivosti přispívala i k snášenlivosti národní. Posléze se česká evangelická církev přiznala ke čtyřem vyznáním: bratrskému, českému, luterskému a helvétskému. V následujících desetiletích si evangelíci vymohli na císaři Rudolfovi II. vydání *Majestátu* (roku 1609), který jim zaručoval plnou náboženskou svobodu a evangelický živel nabýval nad římskokatolickou církví převahy. Bohužel toto období evangelického rozkvětu netrvalo déle než dvě desetiletí. Nový politický vývoj v Evropě a postupná prohlubující se nejednota protestantských stavů vedla k neblahému konci české reformace a jejích církví a po nezdařilém stavovském povstání byla česká reformace po porážce v bitvě na Bílé Hoře roku 1620 na dalších 160 let zapuzena. Ač bylo tenkrát obyvatelstvo českých zemí z 90 % evangelické, evangelická šlechta a svobodní občané byli nuceni přijmout římskokatolickou víru anebo opustit vlast. Mezi 30 000 exulanty byl i poslední biskup Jednoty bratrské J. A. Komenský. Navzdory

nelítostnému pronásledování jiskry evangelické víry v českém lidu nikdy docela neuhaslý. Hloučky věřících se scházely na odlehlých místech v lesích, skalách a jeskyních, pravidelně byli navštěvováni exulanty ze sousedního Saska a Polska a v nejrůznějších úkrytech přechovávali staré bible, postily a kancionály. I po dlouhých desetiletích pronásledování zůstalo v Čechách a na Moravě asi 80 000 tajných evangelíků, kterým až císař Josef II. zaručil určitou míru náboženské svobody vydáním tzv. *Tolerančního patentu* v roce 1781. Více než o uznání šlo spíše o trpění protestantských či jiných náboženských skupin pod přísným vedením církve římskokatolické, přesto to pro zbylé evangelíky znamenalo možnost veřejného vyznání a církevního organizování. Potomci někdejších husitů a Bratří byli zklamáni, že se nemohli hlásit k tradiční víře svých otců, protože byly uznány jen dvě evangelické konfese – augsburská a helvetská. Přestože byla činnost evangelíků omezována, například tím, že nemohli stavět své kostely, ale pouze modlitebny bez věží a zvonů a to až na okraji obcí, bylo jim dovoleno povolávat si vlastní kazatele a později i učitele církevní školy, kterých bylo v roce 1787 v 76 vzniklých sborech založeno 53. Po dalším téměř 100 let trvajícím duchovním úsilí s přispěním významných politických událostí revolučního roku 1848 dosáhli čeští evangelíci plného státního uznání a rovnoprávnosti na základě tzv. *Protestantského patentu*, vydaného císařem Františkem Josefem I. v roce 1861. Vedle sborů vzniklých převážně na venkově docházelo k založení sborů městských a evangelíci začali nabývat určitého vlivu i na veřejném životě. Bylo to bezpochyby zásluhou skupiny farářů, spisovatelů a vydavatelů evangelického tisku Č. Duška, V. Šubrta, J. Janaty, J. L. Hájka, F. Šebesty, V. Pokorného, L. B. Kašpara, J. Karafiáta, F. Císaře a K. E. Lány. Podstatnou úlohu sehráli i významní čeští historikové P. J. Šafařík, autor díla *Slovanské starožitnosti*, F. Palacký, autor souboru *Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě* a později T. G. Masaryk, prezident prvního svobodného státu. Jako pokrokový profesor přestoupil k evangelické církvi a psal nejen spisy politické a filozofické, ale i díla s náboženskou tematikou *Česká otázka* (1895), *Jan Hus* (1896), *Moderní člověk a náboženství* (1899). Plnou náboženskou svobodu věřícím všech vyznání přineslo založení samostatné Československé republiky 28. října 1918. Teprve poté mohlo dojít ke spojení obou církví, které samostatně existovaly od tolerančního období, k čemuž došlo při Generálním sněmu českých evangelíků 17. a 18. prosince 1918. Tehdejší reformovaná církev čítala 126 000 členů, luterská církev 34 000 členů. Úzké navázání sjednocené církve na reformační tradice, zvláště bratrskou bylo vyjádřeno v novém názvu: *Českobratrská církev evangelická* (ČCE). Symbolem spojené tradice se stal *kalich*

(znamení husitské tradice) položený *na bibli* (znamení bratrské tradice). Ve svobodném státě se spojené církvi otevřely nové, dříve zakázané možnosti, zejména misijní práce. Během první desítky let přestoupilo do ČCE na 100 000 dosavadních katolíků, takže se stala s celkovým počtem 250 000 členů největší evangelickou církví u nás. V prvních létech svého trvání se spojená ČCE snažila o upevnění svého postavení v národě evangelizací a organizováním práce v nově zakládaných sborech. V roce 1919 byla zřízena Evangelická bohoslovecká fakulta v Praze, která nesla původně jméno Husovo, později od roku 1953 jméno Komenského. Do roku 1938 vzrostl počet členů ČCE až na 325 000. Stejně jako katolická i evangelická církev pocítila útlak a pronásledování nacistickým okupantem v období druhé světové války, mnozí představitelé církve i její členové byli vězněni či popraveni. Po skončení války došlo v důsledku odsunu sudetských Němců k vysídlení pohraničních území do Německa a do vylidněných oblastí byli osídleni noví osadníci, mezi jinými i evangeličtí navrátilci ze Slezska, Polska atd., a tak bylo hlavním úkolem ČCE nově vzniklé sbory organizovat a obstarávat, počet členů ČCE vzrostl na 350 000. Po státním převratu v únoru roku 1948, kdy veškerou moc ve státě převzala dělnická třída pod vedením komunistické strany, byli členové ČCE perzekuováni stejně jako katolíci. Sympatizovali s pokrokovými sociálními snahami, byli však otrženi násilím a bezprávím, jehož se totalitní režim na mnohých lidech dopouštěl. Vůdčím duchem v církvi i širším ekumenickém hnutí byl prof. J. L. Hromádka, na jehož podnět se mnozí členové ve všech protestantských církvích snažili o nové pojetí svého poslání. Vycházeli s přesvědčením, že církev Kristova není závislá na politických proměnách a musí vydávat svědectví ve všech podmínkách, proto usilovali především o zachování svobody pro své zvěstování a službu ve sborech. Od roku 1952 rozvíjel v ČCE svou činnost Svaz českobratrských evangelických duchovních. Pečoval o teologické vzdělávání kazatelů, pomáhal jim i po stránce sociální a zastával se mnohých trpících. Jeho činnost byla násilně ukončena v roce 1974. Pokus o demokratickou reformu komunistického systému v roce 1968 probudil i v církevních kruzích jistou naději na zlepšení klima ve společnosti leč veškeré naděje byly ukončeny vpádem sovětské armády a dalších socialistických vojsk v srpnu téhož roku. Drastickým projevem vzdoru mladé generace proti následnému období tzv. normalizace se stala sebeoběť studenta a člena ČCE Jana Palacha, který se 16. ledna 1969 upálil na Václavském náměstí v Praze. O osm let později bylo založeno demokratické hnutí *Charta 77* a mezi jejími prvními signatáři bylo i 19 duchovních a řada laiků z ČCE. Mnozí museli v důsledku represivních opatření proti chartistům církevní službu opustit

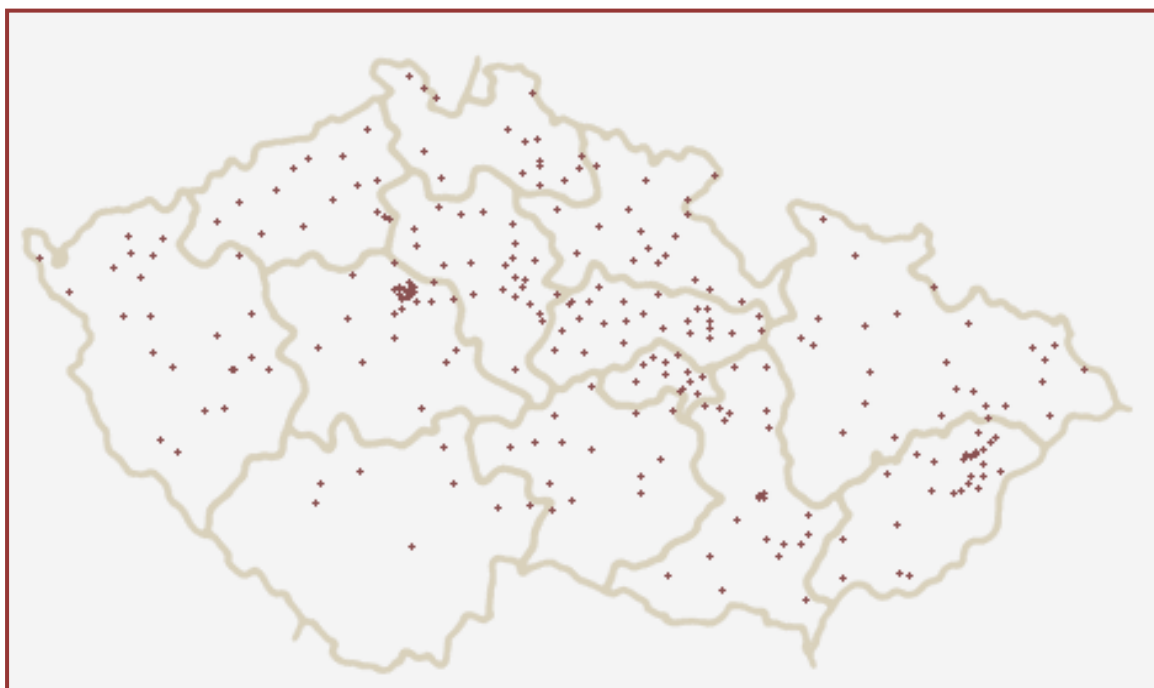

a rozmnožit tak řady disidentů. V následujícím období církev upozorňovala orgány ve státní správě na porušování církevních zákonů a neúnavně oznamovala omezování práce v oblasti náboženské výchovy dětí a mládeže, publikační činnosti či hrubé znevýhodňování aktivních členů v jejich civilním povolání. Tak bylo prosazeno obnovení činnosti Diakonie ČCE a umožněn návrat některým kazatelům do činné služby a mnozí vyloučení studenti mohli dokončit svá studia. V polovině 80. let, kdy v Sovětském svazu vyhlásil Gorbačov tzv. Perestrojku (1986), novou cestu politickým a hospodářským reformám, se i u nás začaly množit různé občanské iniciativy pro obnovení svobody a demokracie. Při aktuálních výročích docházelo k masovým shromážděním a demonstracím, které byly tvrdě potlačovány zákroky státní bezpečnosti a Lidových milicí. Koncem roku 1988 byly státní správě představiteli ČCE předloženy *Návrhy na změnu zákonných předpisů* na úseku náboženských svobod a občanských práv. Na jaře 1989 podpořili mnozí členové novou občanskou iniciativu *Několik vět*, masovou podpisovou akci za obnovu demokratických svobod. Jednání 26. synodu se konalo v Praze ve dnech 16. – 18. listopadu 1989 a samozřejmě bylo poznamenáno převratnými událostmi, které se na Národní třídě 17. listopadu udály. Synodní prohlášení bylo jedním z prvních veřejných protestů proti zvlí státní moci, jichž pak následovalo nespočet. Členové církví se podíleli i na dalších dramatických proměnách politické situace, důležitou úlohu na sebe vzal synodní senior a ČCE J. Hromádka, který byl pověřen k jednání s vládními činiteli a dosažení nenásilného řešení krizové situace. Brzy poté byl přizván ke spolupráci v nové vládě. Na počátku roku 1990 došlo k plnému obnovení náboženských svobod, byl zrušen státní dozor nad církvemi a došlo k rehabilitaci diskriminovaných duchovních. Evangelická fakulta byla včleněna ještě s dalšími do svazku Karlovy univerzity. Po dlouhých letech byly do programů sdělovacích prostředků zařazeny pravidelné nedělní bohoslužby, duchovní promluvy i zprávy z církví a ekumenického hnutí. (Otter a Veselý, 1992, s. 13 – 97)

Synod je nejvyšší zákonodárné a řídicí shromáždění Českobratrské církve evangelické, složený z volených poslanců z jednotlivých seniorátů, tedy nižších správních celků církve a koná se nejméně jednou ročně. Nejvyšším právním orgánem ČCE je šestičlenná synodní rada – tři duchovní, tři laici. Provádí usnesení synodu a vyhlašuje církevní zřízení a řády. Je odpovědná za řádný chod Ústřední církevní kanceláře se sídlem v Praze. V jejím čele jsou dva statutární zástupci synodní senior Joel Ruml (duchovní) a synodní kurátorka Lia Válková (laik), kteří společně podepisují právní listiny a zastupují církev na veřejnosti i před zákonem. Základní jednotkou církve je místní farní sbor, který spravuje staršovstvo,

kteří tvoří na šest let volení starší tzv. presbyteři. Jeho nejvyšším shromážděním je sborové shromáždění, které se koná nejméně jednou ročně. Jsou na něj zváni všichni členové sboru. Statutárními zástupci sboru jsou farář a kurátor. 221 farních sborů a 232 kazatelských stanic je na území České republiky rozděleno do čtrnácti seniorátů, jsou to: pražský, poděbradský, jihočeský, západočeský, ústecký, liberecký, královéhradecký, chrudimský, poličský, horácký, brněnský, východomoravský, moravskoslezský a ochranovský, viz obrázek 2. Každý z nich spravuje čtyřčlenný seniorátní výbor a jeho nejvyšším shromážděním je konvent. Statutárními zástupci seniorátu jsou senior a seniorátní kurátor. V ČCE může být kterékoli funkcí pověřen muž i žena. (Evangnet, ©2001-2013)

Obrázek 2 Mapa seniorátů a jednotlivých sborů v ČR

Zdroj: Evangnet, ©2001-2013

K církvi českobratrské evangelické se podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů (ČSÚ, ©2009-2011) hlásí v České republice 51 858 věřících.

Českobratrská církev evangelická zakládá své církevní společenství na víře, že kde se sejdou už jen dva nebo tři lidé ve jménu Krista Ježíše, on je uprostřed nich. Bohoslužba je příležitostí, k níž se lidé pravidelně shromažďují na jednom místě, aby společně naslouchali zvěsti Božího slova, dali se jím oslovit a posílit ve víře a naději, a také aby společně Boha vzývali v modlitbách a zpěvech. V evangelické církvi je účast lidu v bohoslužbě nezbytná. Evangelická bohoslužba je otevřena všem křesťanům i nevěřícím. Bohoslužba většinou obsahuje kázání na základě Písma, jehož oddíly se nahlas předčítají,

modlitby, zpěvy duchovních písní a slavení Kristovy památky ve Svaté večeři Páně, vysluhované chlebem a vínem. Existují též bohoslužebná shromáždění, jejichž obsahem je udělení křtu, požehnání manželství, pohřební rozloučení, vstup nového duchovního do služby aj. Bohoslužba se může konat v jakémkoli vhodném prostoru; obvykle je to kostel, modlitebna nebo sborový sál. Jejich výbava bývá v evangelickém prostředí prostá, často bez obrazů a soch, oltář je nahrazen prostým stolem. Většinou však nechybí hudební nástroj k doprovázení společného zpěvu. Bohoslužba se obvykle koná v neděli, v den odkazující ke vzkříšení Ježíše Krista či v den církevního svátku. Při různých příležitostech se může v přizpůsobené podobě konat bohoslužba i v jiné dny. (e-cirkev.cz, 2013)

Československá církev evangelická má bohatě rozvinutý styk s mnoha českými a zahraničními církvemi. Diakonie ČCE nabízí tisícům klientů bez ohledu na vyznání nebo náboženskou orientaci 125 registrovaných sociálních služeb, od rané péče, pomoci rodinám s dětmi s postižením, přes provoz nízkoprahových klubů pro mládež až po seniorská zařízení či hospic pro umírající. V oblasti vzdělávání a výchovy působí v ČCE Evangelická akademie, vysokoškolské studium zajišťuje Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Zvláštní zařízení ČCE je tzv. Jeronýmova jednota, jejímž posláním je finančně podporovat obnovu a výstavbu církevních budov. Na vydávání a prodej knih především z oboru teologie a dalších humanitních věd, nejrůznější typy biblí či zpěvníků, knížky katechetické a meditativní povahy, církevní kalendáře apod. se specializuje nakladatelství a vydavatelství Kalich. (e-cirkev.cz , 2013)

Z osobností významných pro obory sociálních věd, hlásících se ke společenství církve československé evangelické, můžeme jmenovat světově uznávaného dětského psychologa Prof. PhDr. Zdeňka Matějčka, CSc. či psychologa a spisovatele Prof. PhDr. Jara Křivohlavého, CSc.

Matějček je považován za moderního reformátora péče o děti, který zdůrazňoval nezastupitelnou úlohu rodiny, průkopnický se věnoval studiu podmínek vývoje dětí v ústavech. Je autorem či spoluautorem mnoha článků a knih o výchově. Z mnoha jeho děl můžeme jmenovat publikace *Psychická deprivace v dětství* (1963), *Duševní vývoj dětí v našich dětských domovech* (1969), *Výchova dětí v neúplné rodině* (1975), *Počátky našeho duševního života* (1986), *Praxe dětského psychologického poradenství* (1991), *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie* (1994), *Co, kdy a jak ve výchově dětí* (1996), *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace* (1997) *Nevlastní rodiče a nevlastní děti* (1999) *Škola rodičů* (©2000) aj.

Křivohlavý se zabývá psychologií zdraví, experimentální psychologií, logoterapií, pozitivní psychologií a problematikou manželského života. Z mnoha publikací, jichž je autorem můžeme zmínit knihy *Já a ty: o zdravých vztazích mezi lidmi* (1986), *Komunikace učitelů se žáky* (1987), *Rozhovor lékaře s pacientem* (1988), *Křesťanská péče o nemocné* (1991), *Mít pro co žít* (1994), *Pastorální péče* (2000). V posledních letech napsal i několik knih o odpouštění a o jeho pozitivním vlivu na lidské zdraví *O odpouštění s Jaro Křivohlavým* (2004), *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života* (2006), *Psychologie moudrosti a dobrého života* (2009), *Slova potěšení a povzbuzení* (2011) aj.

3.3 Náboženský život v České republice

Devadesátá léta 20. století byla dobou velkých turbulencí nejen v politice a ekonomice, ale také v náboženství. Jak uvádí Václavík (2010, s. 191), po znovunabytí svobody se mnoho jedinců v naší společnosti identifikovalo s tradičními náboženskými institucemi, zejména s katolickou církví. Poměrně brzy však došlo k výraznému úbytku počtu členů těchto skupin doprovázenému poklesem důvěry v náboženské instituce a do nového tisíciletí vstupovala česká společnost jako nábožensky pluralitní.

Prvním relevantním zdrojem informací, na jehož základě bylo možné ukázat náboženský život, bylo Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001. Z celkového počtu 3 288 088 občanů, hlásících se k církvi či k víře, tedy z oněch 32,1 %, se nejvíce osob přihlásilo k římskokatolické církvi. 2 741 000 těchto věřících se na celkovém počtu věřících podílí 83,4 %. Dominantní postavení této církve u nás má své historické souvislosti a je dlouhodobě spojeno se značnou církevní roztržičností jiných vyznání. Podíly dvou dalších v republice nejvýznamnějších církví, československé evangelické a československé husitské jsou řádově odlišné a v roce 2001 se k oběma hlásilo asi 1% z celkového úhrnu obyvatelstva. Věřících Českobratrské církve evangelické bylo asi 117 000 a osob hlásících se k Církvi československé husitské asi 99 000. (ČSÚ, 2003).

Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 poukazují na pokračující pokles počtu občanů Česka hlásících se ke křesťanským církvím. Celkový počet obyvatel hlásících se k církvi či k víře klesl více jako o polovinu na 1 463 584 obyvatel, což je 14% z celkového úhrnu obyvatel. Nejvíce věřících se stále hlásí k církvi římskokatolické, jejich počet však také poklesl od roku 2001 o polovinu na 1 082 463 věřících. Stejně markantní pokles zaznamenaly i další dvě nejvýznamnější církve u nás. K Českobratrské církvi evangelické se hlásí 51 858 věřících, k církvi Československé husitské 39 229. Těch, kteří se nehlásí

k žádné církvi, je 705 368, status bez víry zvolilo 3 604 095 občanů a téměř polovina obyvatel České republiky, 4 662 445 se k údajům o náboženské víře nevyjádřila, zatímco při předchozím sčítání v roce 2001 se k údajům o náboženské víře nevyjádřilo 900 000 osob. (Pištora, 2003; ČSÚ ©2009-2011)

Václavík (2010, s. 212) se domnívá, že k zániku náboženství v následujících desetiletích nedojde. Náboženství přirovnává ke zboží, určenému ke konzumaci. Postupně ve společnosti dochází k prolínání náboženských představ a hlavní roli bude hrát náboženský prožitek a schopnost jednotlivých náboženských skupin a proudů nabídnout přijatelnou a zároveň dostatečně atraktivní alternativu vůči stále chaotičtější, méně srozumitelné a bezpečné, technicky odosobněné postmoderní společnosti. Tak jako v případě normálního zboží, bude náboženství nabízeno s ohledem na poptávku ve všech možných podobách, od romanticky kýčovitých až po adrenalinové verze poskytující nevšední zážitky, od laciných systémů a zážitků až po drahé nauky, poskytující daným jedincům pocit jedinečnosti a výjimečnosti. Vývoj můžeme sledovat s údivem či nepochopením, ale k jeho zhodnocení nám chybí patřičný odstup.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V diplomové práci se zaměříme na zjištění současného pojetí víry a náboženství členy Českobratrské církve evangelické a církve Římskokatolické a lidí bez vyznání. Pro získání potřebných informací od respondentů použijeme pro kvantitativní výzkum dotazník.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Cílem výzkumu je zjistit současné pojetí víry a náboženství u členů Českobratrské církve evangelické a srovnat je s pojetím víry a náboženství u členů církve Římskokatolické a lidí bez vyznání. Získané informace budeme posuzovat z hlediska příslušnosti k církvi, věku a pohlaví respondentů.

Výzkumný problém je definován otázkou: **Jakou úlohu hraje církev v životě člověka?**

Z výzkumného šetření by měly vyplynout odpovědi na dílčí otázky:

Vnímají respondenti církev jako obecně prospěšnou instituci?

Přikládají respondenti význam víře a náboženství v dnešní době?

Podporují členové církve církevní zřízení vlastní aktivitou?

Praktikují členové církve tradiční náboženské rituály i mimo prostředí církve?

Předávají členové církve tradici víry i svým dětem?

4.2 Stanovení věcných hypotéz a proměnných

1. Jaká je míra vnímání církve jako obecně prospěšné instituce ve vztahu k příslušnosti k církvi a věku?

H 1a: Předpokládáme, že míra vnímání církve jako obecně prospěšné instituce je u členů církve a respondentů bez vyznání rozdílná.

Míra vnímání církve jako obecně prospěšné instituce – závisle proměnná.

Příslušnost k církvi - nezávisle proměnná, kategoriální.

H 1b: Předpokládáme, že míra vnímání církve jako obecně prospěšné instituce je ve vztahu k věku respondentů rozdílná.

Míra vnímání církve jako obecně prospěšné instituce – závisle proměnná.

Věk respondentů - nezávisle proměnná, kategoriální.

2. Jaká je míra významu víry a náboženství ve vztahu k příslušnosti k církvi?

H2a: Předpokládáme, že míra významu víry a náboženství je u členů církve a respondentů bez vyznání rozdílná.

Míra významu víry a náboženství – závisle proměnná.

Příslušnost k církvi – nezávisle proměnná, kategoriální.

3. Jaká je míra podpory církve vlastní aktivitou ve vztahu k věku a pohlaví?

H 3a: Předpokládáme, že míra podpory církve jejich vlastní aktivitou je ve vztahu k věku rozdílná.

Míra podpory vlastní aktivitou – závisle proměnná.

Věk respondentů - nezávisle proměnná, kategoriální.

H 3b: Předpokládáme, že míra podpory církve od členů církve jejich vlastní aktivitou je ve vztahu k pohlaví rozdílná.

Míra podpory vlastní aktivitou – závisle proměnná.

Pohlaví respondentů - nezávisle proměnná, kategoriální.

4. Jaká je u členů církve míra důležitosti vykonávat domácí náboženské rituály ve vztahu k věku?

H 4a: Předpokládáme, že míra důležitosti konání domácích rituálů je ve vztahu k věku rozdílná.

Míra důležitosti konání domácích rituálů – závisle proměnná.

Věk respondentů - nezávisle proměnná, kategoriální.

5. Jaká je u členů církve míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem ve vztahu k příslušnosti k církvi, věku a pohlaví?

H 5a: Předpokládáme, že míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem je ve vztahu k příslušnosti k církvi rozdílná.

Míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem – závisle proměnná.

Příslušnost k církvi - nezávisle proměnná, kategoriální.

H 5b: Předpokládáme, že míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem je ve vztahu k věku respondentů rozdílná.

Míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem – závisle proměnná.

Věk respondentů – nezávisle proměnná, kategoriální.

H 5b: Předpokládáme, že míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem je ve vztahu k věku respondentů rozdílná.

Míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem – závisle proměnná.

Věk respondentů – nezávisle proměnná, kategoriální.

H 5c: Předpokládáme, že míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem je ve vztahu k pohlaví respondentů rozdílná.

Míra důležitosti předávat tradici víry svým dětem – závisle proměnná.

Pohlaví respondentů – nezávisle proměnná, kategoriální.

4.3 Pojetí výzkumu

Pro výzkum jsme zvolili kvantitativní metodu, data budou získána pomocí dotazníku. Otázky v dotazníku budou předem pečlivě sestaveny a formulovány tak, aby byly jasné a srozumitelné všem respondentům. Pro zjištění postojů, které zaujímají respondenti k víře, náboženství a církvi použijeme Likertovy škály.

Hayesová (1998, s. 95 – 96) charakterizuje postoj jako hodnotící názor nebo připravenost k činu ve vztahu s určitým problémem nebo volbou, který v sobě zahrnuje určitou míru intenzity, ovlivněnou činiteli vnitřními (potřeby, charakter, zájmy) a vnějšími (rodina, společnost, kultura). Postoje získáváme v průběhu života a to vzděláním a sociálními vlivy jako např. sociálními kontakty. Postoje jsou relativně trvalé a obsahují složku poznávací (názory a myšlenky dané osoby o předmětu postoje), citovou (emoce a emocionální reakce dané osoby k předmětu postoje) a konativní (sklon k jednání či chování ve vztahu k předmětu postoje).

Likertovy škály se skládají z výroku a stupnice, která je neměnná u všech otázek. Na stupnici respondent vyjádří míru svého souhlasu či nesouhlasu s daným výrokem (Gavora, 2010, s. 110). Pro výzkum bude použit vlastní dotazník, který bude anonymní.

První část dotazníku obsahuje otázky týkající se příslušnosti k církvi a zjištění, kdo nebo co respondenty do společenství církve přivedl (otázka 1,2), v druhé části dotazníku jsou otázky zaměřeny na postoj respondentů k náboženství a církvi obecně (otázka 3 - 5), třetí část dotazníku zkoumá postoje respondentů k církvi z hlediska vlastní víry, aktivity

a podpory (otázka 6 - 14), čtvrtá část dotazníku se zajímá o postoje respondentů k vykonávání domácích rituálů, předávání tradice víry svým dětem a vyučování náboženství ve škole (15 - 17). V závěru dotazníku je ponechán prostor pro vyjádření vlastních připomínek či námětů týkajících se sboru, ke kterému respondenti přísluší (otázka 18) a dotazník je zakončen otázkami zjišťujícími demografické údaje (otázka 19, 20).

4.4 Výzkumný vzorek

Základním souborem pro náš výzkum jsou občané ČR starší 18 let, výběrovým souborem jsou obyvatelé mikroregionu Vizovicko a členové farního sboru ČCE Zádveřice - Raková. O vyplnění dotazníku jsme požádali 300 respondentů a podařilo se nám získat informace od 100 členů Českobratrské církve evangelické, 100 členů Římskokatolické církve a 100 lidí bez vyznání.

4.5 Způsob zpracování dat

Data sesbíraná pomocí dotazníkové metody byla uspořádána a uložena do přehledné tabulky do programu MS Excel, ze získaných dat byla vypočítána relativní a absolutní četnost. Data byla následně seřazena do tabulek.

Základní utřídění dat bylo provedeno pomocí číselných kódů, které byly předem k získaným datům přiřazeny. Nenumerické údaje jsou proměněny na číselné kódy (například žena 1, muž 2). Kódy jsou použity v databázi. Údaje respondenta jsou napsány do jednoho řádku, sloupce obsahují data jednotlivých položek dotazníku. V prvním sloupci je číslo respondenta, totéž číslo je zapsáno na dotazníku a v případě potřeby je tak možné kdykoliv dotazník opětovně vyhledat.

Pro potřeby vyhodnocení dat užíváme u členů Římskokatolické církve označení katolík, u členů Českobratrské církve evangelické označení evangelík, pokud budeme srovnávat data z hlediska členství a nečlenství v církvi, budeme pro katolíky a evangelíky užívat jednotného označení křesťané.

Vyhodnocení získaných dat je provedeno několika způsoby. Všechny otázky jsou nejprve vyhodnoceny deskriptivně, dále jsou předem zvolené otázky vyhodnoceny pomocí statistického testu významnosti. Statistické testy významnosti, jak uvádí Chráska (2007, s. 70), jsou postupy, s jejichž pomocí ověřujeme, zda mezi proměnnými existuje vztah, závislost, souvislost či rozdíl. Na základě těchto testů významnosti poté

rozhodujeme, zda je mezi danými jevy statisticky významná souvislost. Pokud konstatujeme, že výsledek je statisticky významný, znamená to, že je velmi nepravděpodobné, že by byl výsledek způsoben pouhou náhodou. V naší práci uijeme Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

4.6 Předvýzkum

V předvýzkumu bylo osloveno 50 respondentů. Osloveno bylo 26 žen a 24 mužů. K Českobratrské církvi evangelické přísluší 23 respondentů, k Římskokatolické církvi 16 respondentů a 11 respondentů je bez vyznání. Demografické údaje respondentů (otázky č. 19 a č. 20) a příslušnost k církvi (otázka č. 1) nám znázorňují data v tabulce 1.

Tabulka 1 Demografické údaje a příslušnost k církvi

	Věk (v letech)	Členové křesťanské církve				Bez vyznání
		Katolíci	Evangelíci	jiné	Celkem	
Muži	18-25	1	3	0	4	3
	26-35	1	1	0	2	2
	36-45	2	2	0	4	0
	46-55	0	3	0	3	0
	56-65	1	1	0	2	0
	66 a více	1	3	0	4	0
Muži celkem		6 (37,5%)	13 (56,5%)	0	x	5 (45,5%)
Ženy	18-25	1	0	0	1	1
	26-35	3	1	0	4	2
	36-45	6	4	0	10	2
	46-55	0	1	0	1	1
	56-65	0	3	0	3	0
	66 a více	0	1	0	1	0
Ženy celkem		10 (62,5%)	10 (33,5%)	0	x	6 (54,5%)
Celkem 50 respondentů		16 (100%)	23 (100%)	0	x	11 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Otázka č. 2: Co Vás přivedlo do společenství církve?

Respondenti měli možnost výběru z odpovědí: rodinná tradice; vlastní zájem; partner; jiné důvody; nic.

Z dat v tabulce 2 je patrné, že z celkového počtu 16 katolíků 14 (87,5%) odpovědělo rodinná tradice; 2 (12,5%) vlastní zájem. Z celkového počtu 23 evangelíků 16 (70%) odpovědělo rodinná tradice; 6 (26%) vlastní zájem; 1 (4%) jiné důvody - děti. 11 (100%) respondentů bez vyznání uvedlo odpověď nic.

Tabulka 2 *Důvody členství*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
Rodinná tradice	14 (87,5 %)	16 (70%)	0	30
Vlastní zájem	2 (12,5%)	6 (26%)	0	8
Partner	0	0	0	0
Jiné důvody	0	1 (4%)	0	1
Nic	0	0	11 (100%)	11
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 87,5% katolíků a 70% evangelíků přivedla do společenství církve rodinná tradice, evangelíků o 17,5% méně než katolíků. 12,5% katolíků přivedl do společenství církve vlastní zájem, evangelíků 26%, o 13,5% více evangelíků než katolíků, 4% evangelíků uvádí jiné důvody - děti.

U otázek č. 3 – 17 měli respondenti vyjádřit míru souhlasu či nesouhlasu s následujícími výroky.

Otázka č. 3: Církev je obecně prospěšná instituce.

Z dat v tabulce 3 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 19 (38%) oslovených respondentů; spíše souhlasí 18 (36%); nemá vyhraněný názor 7 (14%); spíše nesouhlasí 5 (10%); naprosto nesouhlasí 1 (2%).

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že církev je vnímána jako obecně prospěšná instituce, s tímto výrokem souhlasí 74% respondentů.

Tabulka 3 *Prospěšnost církve*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	0	0	1	1 (2%)
2 Spíše nesouhlasím	1	1	3	5 (10%)
3 Nemám vyhraněný názor	2	2	3	7 (14%)
4 Spíše souhlasím	7	8	3	18 (36%)
5 Naprosto souhlasím	6	12	1	19 (38%)
Celkem	16	23	11	50 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Zda existuje souvislost mezi členstvím v církvi a pozitivním názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 4 *Kontingenční tabulka 1*

		1	2	3	4	5	Σ
Členství v církvi	+	0 (0,78)	2 (3,9)	4 (5,46)	15 (14,04)	18 (14,82)	39
	-	1 (0,22)	3 (1,1)	3 (1,54)	3 (3,96)	1 (4,18)	11
	Σ	1	5	7	18	19	50

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 0,78 + 0,925 + 0,39 + 0,065 + 0,682 + 3,545 + 3,281 + 1,384 + 0,233 + 2,42 = \mathbf{13,705}$$

$$f = (2-1) \times (5-1) = 4$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 4 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = \mathbf{9,488}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší $\mathbf{13,705 > 9,488}$, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu.

To znamená, že členství v církvi významným způsobem souvisí s názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci.

Otázka č. 4: Náboženství a víra v Boha má význam i v dnešní společnosti.

Z dat v tabulce 5 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 22 (44%) dotázaných respondentů; spíše souhlasí 17 (34%); nemá vyhraněný názor 7 (14%); spíše nesouhlasí 3 (6%); naprosto nesouhlasí 1 (2%).

Tabulka 5 Význam víry v dnešní společnosti

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	0	0	1	1 (2%)
2 Spíše nesouhlasím	0	0	3	3 (6%)
3 Nemám vyhraněný názor	2	2	3	7 (14%)
4 Spíše souhlasím	8	6	3	17 (34%)
5 Naprosto souhlasím	6	15	1	22 (44%)
Celkem	16	23	11	50 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že víra a náboženství má význam i v dnešní společnosti, s tímto výrokem souhlasí 78% respondentů.

Otázka č. 5: Nárok církví na navrácení jejich majetku (tzv. církevní restituce) je oprávněný.

Tabulka 6 Církevní restituce

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4	4	2	10 (20%)
2 Spíše nesouhlasím	2	4	3	9 (18%)
3 Nemám vyhraněný názor	4	4	3	11 (22%)
4 Spíše souhlasím	2	1	1	4 (8%)
5 Naprosto souhlasím	4	10	2	16 (32%)
Celkem	16	23	11	50 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dat v tabulce 6 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 16 (32%) dotázaných respondentů; spíše souhlasí 4 (8%); nemá vyhraněný názor 11 (22%); spíše nesouhlasí 9 (18%); naprosto nesouhlasí 10 (20%).

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 38% oslovených respondentů s výrokem souhlasí, 40 % dotázaných respondentů s nárokem na navrácení církevního majetku nesouhlasí a 22% respondentů nemá k této problematice vyhraněný názor.

Otázka č. 6: Považuji se za věřícího člověka.

Z dat v tabulce 7 je patrné, že 4 (25%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí, 9 (56,25%) spíše souhlasí, 2 (12,5%) nemají vyhraněný názor; 1 (6,25%) spíše nesouhlasí.

15 (65,2%) evangelíků odpovědělo, že s výrokem naprosto souhlasí; 5 (21,7%) spíše souhlasí; 2 (8,7%) nemá vyhraněný názor; 1 (4,4%) spíše nesouhlasí.

U respondentů bez vyznání s výrokem spíše souhlasí 2 (18,2%); spíše nesouhlasí 2 (18,2%); naprosto nesouhlasí 7 (63,6%).

Tabulka 7 *Věřící*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	0	0	7 (63,6%)	7
2 Spíše nesouhlasím	1 (6,25%)	1 (4,4%)	2 (18,2%)	4
3 Nemám vyhraněný názor	2 (12,5%)	2 (8,7%)	0	4
4 Spíše souhlasím	9 (56,25 %)	5 (21,7%)	2 (18,2%)	16
5 Naprosto souhlasím	4 (25%)	15 (65,2%)	0	19
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se za věřícího člověka považuje 81,25% katolíků a 86,9% evangelíků, evangelíků o 5,65% více než katolíků. Za věřícího se považuje také 18,2% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 7: Účastním se pravidelně nedělních bohoslužeb v kostele.

Z dat v tabulce 8 je patrné, že 4 (25%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 2 (12,5%) spíše souhlasí; 5 (31,25%) spíše nesouhlasí; 5 (31,25%) naprosto nesouhlasí. 7 (30,4%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 10 (43,5%) spíše souhlasí; 1 (4,4%) spíše

nesouhlasí; 5 (21,7%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání s výrokem naprosto souhlasí 1 (9%); 10 (91%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 8 Účast na bohoslužbách

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	5 (31,25%)	5 (21,7%)	10 (91%)	20
2 Spíše nesouhlasím	5 (31,25%)	1 (4,4%)	0	6
3 Nemám vyhraněný názor	0	0	0	0
4 Spíše souhlasím	2 (12,5%)	10 (43,5%)	0	12
5 Naprosto souhlasím	4 (25%)	7 (30,4%)	1 (9%)	12
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se bohoslužeb pravidelně účastní 37,5% katolíků a 73,9% evangelíků, evangelíků o 36,4% více než katolíků a 9% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 8: Účastním se příležitostných shromáždění konaných ve sboru (slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby apod.).

Z dat v tabulce 9 je patrné, že 7 (43,75%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 4 (25%) spíše souhlasí; 2 (12,5%) nemá vyhraněný názor; 3 (18,75%) naprosto nesouhlasí. 14 (61%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 8 (35%) spíše souhlasí; 1 (4%) spíše nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 3 (27,5%) naprosto souhlasí; 1 (9%) spíše souhlasí; 1(9%) nemá vyhraněný názor; 1 (9%) spíše nesouhlasí; 5 (45,5%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 9 Účast na příležitostných shromážděních

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	3 (18,75%)	0	5 (45,5%)	8
2 Spíše nesouhlasím	0	1 (4%)	1 (9%)	2
3 Nemám vyhraněný názor	2 (12,5%)	0	1 (9%)	3
4 Spíše souhlasím	4 (25%)	8 (35%)	1 (9%)	13
5 Naprosto souhlasím	7 (43,75%)	14 (61%)	3 (27,5%)	24
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se příležitostných shromáždění v kostele účastní 68,75% katolíků a 96% evangelíků, evangelíků o 27,25% více než katolíků a 36,5% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 9: Účastním se akcí v širším společenství církve.

Z dat v tabulce 10 je patrné, že 3 (18,75%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 4 (25%) spíše souhlasí; 1 (6,25%) nemá vyhraněný názor; 4 (25%) spíše nesouhlasí; 4 (25%) naprosto nesouhlasí. 2 (9%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 10 (43%) spíše souhlasí; 5 (22%) nemá vyhraněný názor; 3 (13%) spíše nesouhlasí; 3 (13%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 1 (9%) s výrokem naprosto souhlasí; 1 (9%) spíše souhlasí; 3 (27,5%) nemá vyhraněný názor; 1 (9%) spíše nesouhlasí; 5 (45,5%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 10 *Účast na akcích v širším společenství církve*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4 (25%)	3 (13%)	5 (45,5%)	12
2 Spíše nesouhlasím	4 (25%)	3 (13%)	1 (9%)	8
3 Nemám vyhraněný názor	1 (6,25%)	5 (22%)	3 (27,5%)	9
4 Spíše souhlasím	4 (25%)	10 (43%)	1 (9%)	15
5 Naprosto souhlasím	3 (18,75%)	2(9%)	1 (9%)	6
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že akcí v širším společenství církve se účastní 43,75% katolíků a 52% evangelíků, evangelíků o 8,25% více než katolíků a 18% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 10: Považuji za důležité podporovat sbor finančně.

Z dat v tabulce 11 je patrné, že 4 (25%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 6 (37,5%) spíše souhlasí; 4 (25%) spíše nesouhlasí; 2 (12,5%) naprosto nesouhlasí. 14 (61%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 7 (30%) spíše souhlasí; 2 (9%) nemá vyhraněný názor. U respondentů bez vyznání 1 (9%) naprosto souhlasí; 1 (9%) spíše souhlasí; 3 (27,5) nemá vyhraněný názor; 1 (9%) spíše nesouhlasí; 5 (45,5%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 11 *Finanční podpora sboru*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	2 (12,5%)	0	5 (45,5%)	7
2 Spíše nesouhlasím	4 (25%)	0	1 (9%)	5
3 Nemám vyhraněný názor	0	2 (9%)	3 (27,5%)	5
4 Spíše souhlasím	6 (37,5%)	7 (30%)	1 (9%)	14
5 Naprosto souhlasím	4 (25%)	14 (61%)	1 (9%)	19
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že podporovat sbor finančně je ochotno 62,5% katolíků a 91% evangelíků, evangelíků o 25,5% více než katolíků a 18% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 11: Považuji za důležité, aby měl sbor svého faráře.

Z dat v tabulce 12 je patrné, že 11 (68,75%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 3 (18,75%) spíše souhlasí; 1 (6,25%) spíše nesouhlasí; 1 (6,25%) naprosto nesouhlasí. 18 (78,5%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 4 (17,5%) spíše souhlasí; 1 (4%) spíše nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 5 (46%) naprosto souhlasí; 2 (18%) nemá vyhraněný názor; 2 (18%) spíše nesouhlasí; 2 (18%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 12 *Obsazenost sboru farářem*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	1 (6,25%)	0	2 (18%)	3
2 Spíše nesouhlasím	1 (6,25%)	1 (4%)	2 (18%)	4
3 Nemám vyhraněný názor	0	0	2 (18%)	2
4 Spíše souhlasím	3 (18,75%)	4 (17,5%)	0	7
5 Naprosto souhlasím	11 (68,75%)	18 (78,5%)	5 (46%)	34
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že obsazenost sboru farářem považuje za důležitou 87,5% katolíků a 96% evangelíků, evangelíků o 8,5% více než katolíků a 46% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 12: Považuji za důležité, aby se ve sboru konaly bohoslužby každou neděli.

Z dat v tabulce 13 je patrné, že 6 (37,5%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 6 (37,5%) spíše souhlasí; 2 (12,5%) spíše nesouhlasí; 2 (12,5%) naprosto nesouhlasí. 18 (79%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 1 (4%) spíše souhlasí; 3 (13%) nemá vyhraněný názor; 1 (4%) spíše nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 1 (9%) naprosto souhlasí; 3 (27,5%) spíše souhlasí; 3 (27,5%) nemá vyhraněný názor; 2 (18%) spíše nesouhlasí; 2 (18%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 13 *Konání bohoslužeb*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	2 (12,5%)	0	2 (18%)	4
2 Spíše nesouhlasím	2 (12,5%)	1 (4%)	2 (18%)	5
3 Nemám vyhraněný názor	0	3 (13%)	3 (27,5%)	6
4 Spíše souhlasím	6 (37,5%)	1 (4%)	3 (27,5%)	10
5 Naprosto souhlasím	6 (37,5%)	18 (79%)	1 (9%)	25
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 75% katolíků a 83% evangelíků považuje za důležité, aby měl sbor svého faráře, evangelíků o 8% více než katolíků a 36,5% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 13: Považuji za důležité, aby se ve sboru konala pravidelná setkání i mimo neděli (např. biblické hodiny). Tabulka 14 *Pravidelná setkání mimo neděli*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	1 (6,25%)	1 (4%)	4 (36%)	6
2 Spíše nesouhlasím	3 (18,75%)	2 (9%)	1 (9%)	6
3 Nemám vyhraněný názor	3 (18,75%)	3 (13%)	6 (55%)	12
4 Spíše souhlasím	5 (31,25%)	10 (43,5%)	0	15
5 Naprosto souhlasím	4 (25%)	7 (30,5%)	0	11
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dat v tabulce 14 je patrné, že 4 (25%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 5 (31,25%) spíše souhlasí; 3 (18,75%) nemá vyhraněný názor; 3 (18,75%) spíše nesouhlasí; 1 (6,25%) naprosto nesouhlasí. 7 (30,5%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 10 (43,5%) spíše souhlasí; 3 (13%) nemá vyhraněný názor; 2 (9%) spíše nesouhlasí; 1 (4%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 6 (55%) nemá vyhraněný názor; 1 (9%) spíše nesouhlasí; 4 (36%) naprosto nesouhlasí.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 56,25% katolíků a 74% evangelíků, považuje za důležité konání pravidelných setkání i mimo neděli, evangelíků o 17,75% více než katolíků. 55% respondentů bez vyznání nemá k této problematice vyhraněný názor a 45% to za důležité nepovažuje.

Otázka č. 14: Považuji za důležité, aby se ve sboru konala příležitostná shromáždění (např. slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby).

Z dat v tabulce 15 je patrné, že 9 (56,25%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 3 (18,75%) spíše souhlasí; 3 (18,75%) nemá vyhraněný názor; 1 (6,25%) spíše nesouhlasí. 20 (87%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 1 (4%) spíše souhlasí; 2 (9%) nemá vyhraněný názor. U respondentů bez vyznání 3 (27%) naprosto souhlasí; 1 (9%) spíše souhlasí; 2 (18%) nemá vyhraněný názor; 5 (46%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 15 *Příležitostná shromáždění*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	0	0	5 (46%)	5
2 Spíše nesouhlasím	1 (6,25%)	0	0	1
3 Nemám vyhraněný názor	3 (18,75%)	2 (9%)	2 (18%)	7
4 Spíše souhlasím	3 (18,75%)	1 (4%)	1 (9%)	5
5 Naprosto souhlasím	9 (56,25%)	20 (87%)	3 (27%)	32
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 75% katolíků a 91% evangelíků považuje za důležité, aby se ve sboru konala i příležitostná shromáždění, evangelíků o 16% více než katolíků a 36% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 15: Považuji za důležité udržovat domácí rituály (modlitba, čtení z bible, zpěv náboženských písní apod.).

Z dat v tabulce 16 je patrné, že 3 (18,75%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 5 (31,25%) spíše souhlasí; 5 (31,25%) nemá vyhraněný názor; 2 (12,5%) spíše nesouhlasí; 1 (6,25%) naprosto nesouhlasí. 4 (17,5%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 9 (39%) spíše souhlasí; 4 (17,5%) nemá vyhraněný názor; 3 (13%) spíše nesouhlasí; 3 (13%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 1 (9%) naprosto souhlasí; 3 (27%) nemá vyhraněný názor; 2 (18%) spíše nesouhlasí; 5 (46%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 16 *Domácí rituály*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	1 (6,25%)	3 (13%)	5 (46%)	9
2 Spíše nesouhlasím	2 (12,5%)	3 (13%)	2 (18%)	7
3 Nemám vyhraněný názor	5 (31,25%)	4 (17,5%)	3 (27%)	12
4 Spíše souhlasím	5 (31,25%)	9 (39%)	0	14
5 Naprosto souhlasím	3 (18,75%)	4 (17,5%)	1 (9%)	8
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 50% katolíků a 56,5% evangelíků považuje za důležité udržovat domácí rituály, evangelíků o 6,5% více než katolíků a 9% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 16: Považuji za důležité předávat tradici víry svým dětem (křest dítěte, společná návštěva bohoslužeb, společné domácí náboženské rituály).

Tabulka 17 *Předávání tradice víry dětem*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	1 (6,25%)	1 (4%)	2 (18%)	4
2 Spíše nesouhlasím	1 (6,25%)	0	3 (27%)	4
3 Nemám vyhraněný názor	0	4 (18%)	4 (37%)	8
4 Spíše souhlasím	7 (43,75%)	6 (26%)	1 (9%)	14
5 Naprosto souhlasím	7 (43,75%)	12 (52%)	1 (9%)	20
Celkem	16 (100%)	23 (100%)	11 (100%)	50

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dat v tabulce 17 je patrné, že 7 (43,75%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 7 (43,75%) spíše souhlasí; 1 (6,25%) spíše nesouhlasí; 1 (6,25%) naprosto nesouhlasí. 12 (52%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 6 (26%) spíše souhlasí; 4 (18%) nemá vyhraněný názor; 1 (4%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 1 (9%) naprosto souhlasí; 1 (9%) spíše souhlasí; 4 (37%) nemá vyhraněný názor; 3 (27%) spíše nesouhlasí; 2 (18%) naprosto nesouhlasí.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 87,5% katolíků a 78 % evangelíků považuje za důležité předávat tradici víry svým dětem, evangelíků o 9,5% méně než katolíků a 18% respondentů bez vyznání.

Otázka č. 17: Považuji za důležité, aby se vyučovalo náboženství ve škole.

Z dat v tabulce 18 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 15 (30%) oslovených respondentů; spíše souhlasí 13 (26%); nemá vyhraněný názor 12 (24%); spíše nesouhlasí 3 (6%); naprosto nesouhlasí 7 (14%).

Tabulka 18 *Výuka náboženství ve škole*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	0	3	4	7 (14%)
2 Spíše nesouhlasím	1	0	2	3 (6%)
3 Nemám vyhraněný názor	7	1	4	12 (24%)
4 Spíše souhlasím	6	6	1	13 (26%)
5 Naprosto souhlasím	2	13	0	15(30%)
Celkem	16	23	11	50 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v lednu 2013

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že s vyučováním náboženství ve škole souhlasí 56% respondentů.

Zda existuje souvislost mezi členstvím v církvi a pozitivním názorem na vyučování náboženství ve škole ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 19 Kontingenční tabulka 2

		1	2	3	4	5	Σ
Členství v církvi	+	3 (5,46)	1 (2,34)	8 (9,36)	12 (10,14)	15 (11,7)	39
	-	4 (1,54)	2 (0,66)	4 (2,64)	1 (2,86)	0 (3,3)	11
	Σ	7	3	12	13	15	50

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 1,108 + 0,767 + 0,198 + 0,341 + 0,931 + 3,93 + 2,721 + 0,701 + 1,21 + 3,3 = \mathbf{15,207}$$

$$f = (2-1) \times (5-1) = 4$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 4 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = \mathbf{9,488}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší $\mathbf{15,207 > 9,488}$, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že členství v církvi významným způsobem souvisí s názorem na vyučování náboženství ve škole.

Otázka č. 18: Uveďte jakékoliv pozitivní i negativní připomínky a náměty, které by mohly být pro život sboru, ke kterému patříte, přínosné.

V závěru dotazníku je ponechán prostor pro vyjádření vlastních připomínek či námětů týkajících se sboru, ke kterému respondenti přísluší. Této možnosti využilo 7 evangelíků. Jejich připomínky jsou zaměřeny na dvě oblasti:

1. Na církvev jako instituci - poukazují na riziko, že církevní restituce mohou vést k upoutání církve na hmotné zájmy více než na duchovno, organizační strukturu církve považují za zkosnatělou.
2. Připomínky k chodu sboru, ke kterému přísluší - doporučují faráři se více zaměřit na práci s dětmi a mládeží, poukazují na nízkou účast členů sboru na bohoslužbách.

Dotazník, použitý pro předvýzkum (příloha P II.), byl pro respondenty srozumitelný a k jeho znění neměli žádné připomínky. Pro lepší přehlednost byla upravena stupnice Likertovy škály, střední hodnotu „nevím“ jsme nahradili výrokem „nemám vyhraněný názor“ a škály jsme podrobněji rozepsali.

Upravena byla otázka č. 1:

Původní otázka: **Jste členem křesťanské církve?**

- a) ano b) ne
- církve Římskokatolické
  - církve Českobratrské evangelické
  - církve Československé husitské
  - církve Pravoslavné
  - jiné (uved'te prosím jaké).....

Byla upravena: **Jste členem křesťanské církve?**

- a) ano, církve Římskokatolické
b) ano, církve Českobratrské evangelické
c) ano, církve jiné (uved'te prosím jaké).....
d) ne

Dotazník pro hlavní výzkum je přílohou P III.

V předvýzkumu jsme provedli vyhodnocení dat deskriptivně, dále jsme předem zvolené hypotézy ověřili pomocí Testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Získané informace jsme posuzovali z hlediska příslušnosti respondentů k církvi.

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V hlavním výzkumu bylo osloveno 300 respondentů. Osloveno bylo 169 žen a 131 mužů. K Českobratrské církvi evangelické přísluší 100 respondentů, k Římskokatolické církvi 100 respondentů a 100 respondentů je bez vyznání. Demografické údaje respondentů (otázky č. 19 a č. 20) a příslušnost k církvi (otázka č. 1) nám znázorňují data v tabulce 20.

Tabulka 20 *Demografické údaje a příslušnost k církvi*

	Věk (v letech)	Jsem členem křesťanské církve		Celkem	Nejsem členem křesťanské církve
		Římskokatolické	Českobratrské evangelické		
Muži	18-25	7	7	14	16
	26-35	5	4	9	5
	36-45	8	7	15	4
	46-55	3	8	11	7
	56-65	10	11	21	3
	66 a více	5	10	15	11
Muži celkem		38	47	x	46
Ženy	18-25	4	9	13	11
	26-35	9	6	15	8
	36-45	17	14	31	10
	46-55	9	3	12	11
	56-65	16	13	29	11
	66 a více	7	8	15	3
Ženy celkem		62	53	x	54
Celkem		100	100	x	100

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Otázka č. 2: Co Vás přivedlo do společenství církve?

Respondenti měli možnost výběru z odpovědí: rodinná tradice; vlastní zájem; partner; jiné důvody; nic.

Z dat v tabulce 21 je patrné že z celkového počtu 100 katolíků 89 (89%) odpovědělo rodinná tradice; 7 (7%) vlastní zájem; 2 (2%) partner; 1 (1%) rodinná tradice a vlastní zájem; 1 (1%) vlastní zájem a partner. Z celkového počtu 100 evangelíků 71 (71%) odpovědělo rodinná tradice; 17 (17%) vlastní zájem; 5 (5%) partner; 5 (5%) rodinná tradice a vlastní zájem; 2 (2%) partner a vlastní zájem.

Tabulka 21 *Důvody členství*

	Členové křesťanské církve		Celkem
	Katolíci	Evangelíci	
Rodinná tradice	89	71	160
Vlastní zájem	7	17	24
Partner	2	5	7
Jiné důvody	0	0	0
Nic	0	0	0
Rodinná tradice a vlastní zájem	1	5	6
Vlastní zájem a partner	1	2	3
Celkem	100	100	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z celkového počtu 200 křesťanů 160 (80%) uvedlo, že do společenství církve je přivedla rodinná tradice; 24 (12%) uvedlo vlastní zájem; 7 (3,5%) partner, 6 (3%) rodinná tradice a vlastní zájem a 3 (1,5%) partner a vlastní zájem.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že o 18% více katolíků než evangelíků přivedla do společenství církve rodinná tradice. O 10 % více evangelíků uvedlo, že je do společenství církve přivedl vlastní zájem.

Ze zcela zřejmých důvodů všech 100 respondentů bez vyznání uvedlo, že je do společenství církve nepřivedlo nic.

U otázek č. 3 – 17 měli respondenti vyjádřit míru souhlasu či nesouhlasu s následujícími výroky:

Otázka č. 3: Církev je obecně prospěšná instituce.

Z dat v tabulce 22 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 64 (21%) oslovených respondentů; spíše souhlasí 87 (29%); nemá vyhraněný názor 77 (25%); spíše nesouhlasí 46 (15%); naprosto nesouhlasí 26 (9%).

Shrňme-li data z pohledu členství v církvi, tak s výrokem naprosto souhlasí 59 (29, 5%) křesťanů a 5 (5%) respondentů bez vyznání; spíše souhlasí 71 (35,5%) křesťanů a 16 (16%) respondentů bez vyznání; nemá vyhraněný názor 45 (22,5%) křesťanů a 32 (32%) respondentů bez vyznání; spíše nesouhlasí 13 (6,5%) křesťanů a 33 (33%) respondentů bez vyznání; naprosto nesouhlasí 12 (6%) a 14 (14%) respondentů bez vyznání.

Tabulka 22 *Prospěšnost církve*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4	8	14	26
2 Spíše nesouhlasím	7	6	33	46
3 Nemám vyhraněný názor	26	19	32	77
4 Spíše souhlasím	39	32	16	87
5 Naprosto souhlasím	24	35	5	64
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: *Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013*

Z dotazníkového šetření vyplývá, že církev vnímá jako obecně prospěšnou instituci 50% dotázaných respondentů, 24 % respondentů nemá na tuto otázku vyhraněný názor a 26% respondentů církev jako obecně prospěšnou instituci nevnímá.

Zda existuje souvislost mezi členstvím v církvi a pozitivním názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 23 *Kontingenční tabulka 3*

		1	2	3	4	5	Σ
Členství v církvi	+	12 (17,33)	13 (30,66)	45 (51,33)	71 (58)	59 (42,66)	200
	-	14 (8,66)	33 (15,33)	32 (25,66)	16 (29)	5 (21,33)	100
	Σ	26	46	77	87	64	300

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 1,64 + 10,17 + 0,78 + 2,91 + 6,26 + 3,29 + 20,37 + 1,57 + 5,83 + 12,5 = 65,32$$

$$f = (2-1) \times (5-1) = 4$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 4 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší $65,32 > 9,488$, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že členství v církvi významným způsobem souvisí s názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci.

Srovnáme-li postoje k církvi z hlediska věku respondentů, z dat v tabulce 24 je patrné, že u věkové kategorie 18 – 25 let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 29 % respondentů; 32% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 39% s tímto výrokem nesouhlasí. U věkové kategorie 26 – 35 let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 46 % respondentů; 32% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 22% s tímto výrokem nesouhlasí. U věkové kategorie 36 - 45 let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 55 % respondentů; 33% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 12% s tímto výrokem nesouhlasí. U věkové kategorie 46 - 55 let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 51 % respondentů; 22% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 27% s tímto výrokem nesouhlasí. U věkové kategorie 56 – 65 let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 58 % respondentů; 19% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 23% s tímto výrokem nesouhlasí. U věkové kategorie 66 a více let považuje církev za obecně prospěšnou instituci 61 % respondentů; 16% na tuto otázku nemá vyhraněný názor; 23% s tímto výrokem nesouhlasí.

Tabulka 24 *Prospěšnost církve z hlediska věku respondentů*

	Věkové kategorie respondentů						Celkem
	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	
1 Naprosto nesouhlasím	7 (13%)	1 (3%)	4 (7%)	5 (12%)	5 (8%)	4 (9%)	26
2 Spíše nesouhlasím	14 (26%)	7 (19%)	3 (5%)	6 (15%)	10 (15%)	6 (14%)	46
3 Nemám vyhraněný názor	17 (32%)	12 (32%)	20 (33%)	9 (22%)	12 (19%)	7 (16%)	77
4 Spíše souhlasím	11 (20%)	12 (32%)	18 (30%)	11 (27%)	21 (33%)	14 (32%)	87
5 Naprosto souhlasím	5 (9%)	5 (14%)	15 (25%)	10 (24%)	16 (25%)	13 (29%)	64
Celkem	54 (100%)	37 (100%)	60 (100%)	41 (100%)	64 (100%)	44 (100%)	300

Zdroj: *Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013*

Zda existuje souvislost mezi věkem respondentů a pozitivním názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 25 *Kontingenční tabulka 4*

	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	Σ
1 Naprosto nesouhlasím	21	8	7	11	15	10	72
2 Spíše nesouhlasím	(12,96)	(8,88)	(14,4)	(9,84)	(15,36)	(10,56)	
3 Nemám vyhraněný názor	17	12	20	9	12	7	77
	(13,86)	(9,5)	(15,4)	(10,51)	(16,43)	(11,3)	
4 Spíše souhlasím	16	17	33	21	37	27	151
5 Naprosto souhlasím	(27,18)	(18,62)	(30,2)	(20,64)	(32,21)	(22,15)	
Σ	54	37	60	41	64	44	300

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 4,99 + 0,09 + 3,8 + 0,14 + 0,01 + 0,03 + 0,71 + 0,66 + 1,37 + 0,22 + 1,19 + 1,64 + 4,6 + 0,14 + 0,26 + 0,006 + 0,71 + 1,06 = \mathbf{21,626}$$

$$f = (3-1) \times (6-1) = \mathbf{10}$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 10 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(10) = \mathbf{18,307}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší $\mathbf{21,626} > \mathbf{18,307}$ a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že věk respondentů významným způsobem souvisí s názorem na církev jako obecně prospěšnou instituci.

Otázka č. 4: Náboženství a víra v Boha má význam i v dnešní společnosti.

Z dat v tabulce 26 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 72 (24%) oslovených respondentů; spíše souhlasí 101 (34%); nemá vyhraněný názor 7 (24%); spíše nesouhlasí 34 (11%); naprosto nesouhlasí 22 (7%).

Shrneme-li data z pohledu členství v církvi, tak s výrokem naprosto souhlasí 69 (34, 5%) křesťanů a 3 (3%) respondentů bez vyznání; spíše souhlasí 74 (37%) křesťanů a 27 (27%) respondentů bez vyznání; nemá vyhraněný názor 40 (20%) křesťanů a 31 (31%) respondentů bez vyznání; spíše nesouhlasí 9 (4,5%) křesťanů a 25 (25%) respondentů bez vyznání; naprosto nesouhlasí 8 (4%) a 14 (14%) respondentů bez vyznání.

Tabulka 26 Význam víry a náboženství

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	2	6	14	22
2 Spíše nesouhlasím	6	3	25	34
3 Nemám vyhraněný názor	20	20	31	71
4 Spíše souhlasím	44	30	27	101
5 Naprosto souhlasím	28	41	3	72
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že s výrokem, že víra a náboženství má význam i v dnešní společnost vyjádřilo souhlasný postoj 58% dotázaných respondentů, 24 % respondentů nemá na tuto otázku vyhraněný názor a 18% respondentů církev jako obecně prospěšnou instituci nevnímá.

Zda existuje souvislost mezi členstvím v církvi a pozitivním názorem, že víra a náboženství má význam i v dnešní společnosti ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 27 Kontingenční tabulka 5

		1	2	3	4	5	Σ
Členství v církvi	+	8(14,66)	9 (22,66)	40 (47,33)	74 (67,33)	69 (48)	200
	-	14 (7,33)	25 (11,33)	31 (23,66)	27 (33,66)	3(24)	100
	Σ	22	34	71	101	72	300

Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 3,03 + 8,23 + 1,14 + 0,66 + 9,19 + 6,07 + 16,49 + 2,28 + 1,32 + 18,38 = 66,79$$

$$f = (2-1) \times (5-1) = 4$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 4 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší $66,79 > 9,488$, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že členství v církvi významným způsobem souvisí s názorem, že víra a náboženství má význam i dnešní společnosti.

Otázka č. 5: Nárok církví na navrácení jejich majetku (tzv. církevní restituce) je oprávněný.

Z dat v tabulce 28 je patrné, že s výrokem naprosto souhlasí 35 (12%) dotázaných respondentů; spíše souhlasí 37 (12%); nemá vyhraněný názor 67 (22%); spíše nesouhlasí 70 (23%); naprosto nesouhlasí 91 (30%).

Tabulka 28 *Církevní restituce*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	23	26	42	91
2 Spíše nesouhlasím	22	26	22	70
3 Nemám vyhraněný názor	26	15	26	67
4 Spíše souhlasím	16	15	6	37
5 Naprosto souhlasím	13	18	4	35
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k otázce církevních restitucí vyjádřilo 24% dotázaných respondentů, 22 % respondentů nemá na tuto otázku vyhraněný názor a 53% respondentů nepovažuje nárok na vrácení majetku církvím za oprávněný.

Shrneme-li data z pohledu členství v církvi, tak s výrokem naprosto souhlasí 31 (15, 5%) křesťanů a 4 (4%) respondentů bez vyznání; spíše souhlasí 31 (15,5%) křesťanů a 6 (6%) respondentů bez vyznání; nemá vyhraněný názor 41 (20,5%) křesťanů a 26 (26%) respondentů bez vyznání; spíše nesouhlasí 48 (24%) křesťanů a 22 (22%) respondentů bez vyznání; naprosto nesouhlasí 49 (24,5%) a 42 (42%) respondentů bez vyznání.

Souhlasný postoj k otázce církevních restitucí vyjádřilo 33% evangelíků a 29% katolíků, tedy 31% křesťanů; 41% evangelíků a 48% katolíků, tedy 44,5% křesťanů nárok na vrácení majetku církvím za oprávněný nepovažuje.

Otázka č. 6: Považuji se za věřícího člověka.

Z dat v tabulce 29 je patrné, že 33 (33%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 43 (43%) spíše souhlasí; 15 (15%) nemá vyhraněný názor; 8 (8%) spíše nesouhlasí; 1 (1%) naprosto nesouhlasí. 36 (36%) evangelíků odpovědělo, že s výrokem naprosto souhlasí; 30 (30%) spíše souhlasí; 20 (20%) nemá vyhraněný názor; 11 (11%) spíše nesouhlasí; 3 (3%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání s výrokem naprosto souhlasí 3 (3%); spíše souhlasí 13 (13%); nemá vyhraněný názor 21 (21%); spíše nesouhlasí 26 (26%); naprosto nesouhlasilo 37 (37%).

Tabulka 29 *Věřící*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	1	3	37	41
2 Spíše nesouhlasím	8	11	26	45
3 Nemám vyhraněný názor	15	20	21	56
4 Spíše souhlasím	43	30	13	86
5 Naprosto souhlasím	33	36	3	72
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že za věřícího člověka se považuje 76% katolíků a 66% evangelíků. Za věřícího člověka se považuje 16% respondentů bez vyznání.

Jak je patrné za tabulky 30 za věřícího se považuje 52% křesťanů ve věkové kategorii 18 - 25 let; 75% křesťanů ve věkové kategorii 26 – 35 let; 80% křesťanů ve věkové kategorii 36 - 45 let; 87% křesťanů ve věkové kategorii 46 - 55 let; 66% křesťanů ve věkové kategorii 56 – 65 let; 66% křesťanů ve věkové kategorii 66 let a více.

Tabulka 30 *Věřící z hlediska pohlaví*

	Věkové kategorie křesťanů					
	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více
1 Naprosto nesouhlasím	1 (4%)	1(4%)	0	0	1(2%)	1(3%)
2 Spíše nesouhlasím	6 (22%)	1(4%)	4 (9%)	2 (9%)	4 (8%)	2 (7%)
3 Nemám vyhraněný názor	6 (22%)	4 (17%)	5 (11%)	1 (4%)	12 (24%)	7 (23%)
4 Spíše souhlasím	9 (33%)	9 (37,5%)	23 (50%)	7 (30%)	15 (30%)	10 (33%)
5 Naprosto souhlasím	5 (19%)	9 (37,5%)	14 (30%)	13 (57%)	18 (36%)	10 (33%)
Celkem	27 (100%)	24(100%)	46 (100%)	23 (100%)	50 (100%)	30 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že u všech sledovaných věkových kategorií se za věřícího považuje více jak polovina dotázaných. S tímto tvrzením nejméně souhlasí křesťané ve věkové kategorii 18 – 25 let a to 26% dotázaných.

Otázka č. 7: Účastním se pravidelně nedělních bohoslužeb v kostele.

Z dat v tabulce 31 je patrné, že 18 (18%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 22 (22%) spíše souhlasí; 16 (16%) nemá vyhraněný názor; 22 (22%) spíše nesouhlasí; 22 (22%) naprosto nesouhlasí. 16 (16%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 28 (28%) spíše souhlasí; 17 (17%) nemá vyhraněný názor; 18 (18%) spíše nesouhlasí; 21 (21%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 31 *Účast na bohoslužbách*

	Členové křesťanské církve		Celkem
	Katolíci	Evangelíci	
1 Naprosto nesouhlasím	22	21	43
2 Spíše nesouhlasím	22	18	40
3 Nemám vyhraněný názor	16	17	33
4 Spíše souhlasím	22	28	50
5 Naprosto souhlasím	18	16	34
Celkem	100	100	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k pravidelné účasti na nedělních bohoslužbách vyjádřilo 40% katolíků a 44% evangelíků; 44% katolíků a 39% evangelíků v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Jak je patrné za tabulky 32 souhlasný postoj k pravidelné účasti na nedělních bohoslužbách vyjádřilo 29,5% křesťanů ve věkové kategorii 18 - 25 let; 25% křesťanů ve věkové kategorii 26 – 35 let; 47,5% křesťanů ve věkové kategorii 36 - 45 let; 56% křesťanů ve věkové kategorii 46 - 55 let; 44% křesťanů ve věkové kategorii 56 – 65 let; 43,3% křesťanů ve věkové kategorii 66 let a více.

Tabulka 32 Účast na bohoslužbách z hlediska věku respondentů

	Věkové kategorie křesťanů					
	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více
1 Naprosto nesouhlasím	11 (41%)	7 (29%)	6 (13%)	6 (26%)	10 (20%)	3 (10%)
2 Spíše nesouhlasím	7 (25,5%)	7 (29%)	10 (22%)	2 (9%)	7 (14%)	7 (23,3%)
3 Nemám vyhraněný názor	1 (4%)	4 (17%)	8 (17,5%)	2 (9%)	11 (22%)	7 (23,3%)
4 Spíše souhlasím	7 (25,5%)	4 (17%)	14 (30%)	4 (17%)	11 (22%)	10 (33,3%)
5 Naprosto souhlasím	1 (4%)	2 (8%)	8 (17,5%)	9 (39%)	11 (22%)	3 (10%)
Celkem	27 (100%)	24 (100%)	46 (100%)	23 (100%)	50 (100%)	30 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že ze všech sledovaných věkových kategorií nejčastěji souhlasný postoj vyjádřili respondenti z věkové kategorie křesťanů 46 – 55 let a to 56% dotázaných. Téměř 63% křesťanů ve věkové kategorii 18 – 25 let a 26 – 35 let vyjádřilo v této věci postoj nesouhlasný.

Zda existuje souvislost mezi postoji křesťanů k pravidelné účasti na nedělních bohoslužbách a jejich věkem ověříme pomocí testu významnosti. Ujijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 33 Kontingenční tabulka 6

	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	Σ
1 Naprosto nesouhlasím	18	14	16	8	17	10	83
2 Spíše nesouhlasím	(11,205)	(9,96)	(19,09)	(9,545)	(20,75)	(12,45)	
3 Nemám vyhraněný názor	1	4	8	2	11	7	33
	(4,455)	(3,96)	(7,59)	(3,795)	(8,25)	(4,95)	
4 Spíše souhlasím	8	6	22	13	22	13	84
5 Naprosto souhlasím	(11,34)	(10,08)	(19,32)	(9,66)	(21)	(12,6)	
Σ	27	24	46	23	50	30	200

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 4,12 + 1,64 + 0,5 + 0,25 + 0,68 + 0,48 + 2,68 + 0,0004 + 0,022 + 0,85 + 0,92 + 0,85 + 0,98 + 1,65 + 0,37 + 1,15 + 0,05 + 0,013 = \mathbf{17, 2054}$$

$$f = (3-1) \times (6-1) = \mathbf{10}$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 10 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(10) = \mathbf{18,307}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{18,307 > 17,2054}$ a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že neexistuje významná souvislost mezi kladným postojem křesťanů k návštěvě kostela každou neděli a jejich věkem.

Otázka č. 8: Účastním se příležitostných shromáždění konaných ve sboru (slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby apod.).

Z dat v tabulce 34 je patrné, že 36 (36%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 35 (35%) spíše souhlasí; 11 (11%) nemá vyhraněný názor; 11 (11%) spíše nesouhlasí; (7%) naprosto nesouhlasí. 42 (42%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 33 (33%) spíše souhlasí; 14 (14%) nemá vyhraněný názor; 5 (5%) spíše nesouhlasí; 6 (6%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 5 (5%) naprosto souhlasí; 24 (24%) spíše souhlasí; 13(13%) nemá vyhraněný názor; 17 (17%) spíše nesouhlasí; 41 (41%) naprosto nesouhlasí.

Shrňme-li data z pohledu členství v církvi, tak s výrokem naprosto souhlasí 78 (39%) křesťanů a 5 (5%) respondentů bez vyznání; spíše souhlasí 68 (34%) křesťanů a 24 (24%) respondentů bez vyznání; nemá vyhraněný názor 25 (12,5%) křesťanů a 13 (13%)

respondentů bez vyznání; spíše nesouhlasí 16 (8%) křesťanů a 17 (17%) respondentů bez vyznání; naprosto nesouhlasí 13 (6,5%) a 41 (41%) respondentů bez vyznání.

Tabulka 34 Účast na příležitostných shromážděních

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	7	6	41	54
2 Spíše nesouhlasím	11	5	17	33
3 Nemám vyhraněný názor	11	14	13	38
4 Spíše souhlasím	35	33	24	92
5 Naprosto souhlasím	36	42	5	83
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k účasti na příležitostných shromážděních v kostele vyjádřilo 73% křesťanů a 29% respondentů bez vyznání. 14,5% křesťanů a 58% respondentů bez vyznání vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Otázka č. 9: Účastním se akcí v širším společenství církve.

Z dat v tabulce 35 je patrné, že 6 (6%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 18 (18%) spíše souhlasí; 23 (23%) nemá vyhraněný názor; 24 (24%) spíše nesouhlasí; 29 (29%) naprosto nesouhlasí. 11 (11%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 30 (30%) spíše souhlasí; 28 (28%) nemá vyhraněný názor; 17 (17%) spíše nesouhlasí; 14 (14%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 35 Účast na akcích v širším společenství církve

	Členové křesťanské církve		Celkem
	Katolíci	Evangelíci	
1 Naprosto nesouhlasím	29	14	43
2 Spíše nesouhlasím	24	17	41
3 Nemám vyhraněný názor	23	28	51
4 Spíše souhlasím	18	30	48
5 Naprosto souhlasím	6	11	17
Celkem	100	100	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k účasti na akcích v širším společenství církve vyjádřilo 24% katolíků a 44% evangelíků, tedy 32% křesťanů. 53% katolíků a 31% evangelíků, tedy 42% v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Otázka č. 10: Považuji za důležité podporovat sbor finančně.

Z dat v tabulce 36 je patrné, že 14 (14%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 29 (29%) spíše souhlasí; 21 (21%) nemá vyhraněný názor; 20 (20%) spíše nesouhlasí; 16 (16%) naprosto nesouhlasí. 36 (36%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 26 (26%) spíše souhlasí; 18 (18%) nemá vyhraněný názor; 11 (11%) spíše nesouhlasí; 9 (9%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 2 (2%) naprosto souhlasí; 8 (8%) spíše souhlasí; 21 (21%) nemá vyhraněný názor; 16 (16%) spíše nesouhlasí; 53 (53%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 36 *Finanční podpora sboru*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	16	9	53	78
2 Spíše nesouhlasím	20	11	16	47
3 Nemám vyhraněný názor	21	18	21	60
4 Spíše souhlasím	29	26	8	63
5 Naprosto souhlasím	14	36	2	52
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k finanční podpoře sboru vyjádřilo 43% katolíků, 62% evangelíků a 10% respondentů bez vyznání; 36% katolíků, 20% evangelíků a 69% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Jak je patrné z dat v tabulce 37, souhlasný postoj k finanční podpoře sboru vyjádřilo 52% mužů a 53% žen, 26 % mužů a 30% žen v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný, 22% mužů a 17% žen nemá k otázce vyhraněný názor.

Tabulka 37 *Finanční podpora sboru z hlediska pohlaví respondentů*

	Křesťané		Celkem
	muži	ženy	
1 Naprosto nesouhlasím	22 (26%)	34 (30%)	56
2 Spíše nesouhlasím			
3 Nemám vyhraněný názor	19	20 (17%)	39
4 Spíše souhlasím	46 (52%)	61 (53%)	105
5 Naprosto souhlasím			
Celkem	85 (100%)	115 (100%)	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Zda existuje souvislost mezi pohlavím respondentů a jejich postoji k finanční podpoře sboru ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Postoj k finanční podpoře sboru je u mužů i žen stejný.

H_A Postoj k finanční podpoře sboru je u mužů i žen rozdílný.

Tabulka 38 Čtyřpolní tabulka 1

	souhlasí	nesouhlasí	Σ
Muži	46	22	68
Ženy	61	34	95
Σ	107	56	163

$$\chi^2 = n \times [(ad - bc)^2 / (a+b) \times (a+c) \times (b+d) \times (c+d)] = 163 \times [(46 \times 34 - 22 \times 61)^2 / 68 \times 95 \times 56 \times 107] = 163 \times 0,0012732 = \mathbf{0,2075}$$

Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti.

Pro stupeň volnosti 1 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = \mathbf{3,841}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{0,2075} < \mathbf{3,841}$ a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že neexistuje významná souvislost mezi pohlavím respondentů a jejich postoji k finanční podpoře sboru.

Otázka č. 11: Považuji za důležité, aby měl sbor svého faráře.

Z dat v tabulce 39 je patrné, že 38 (38%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 35 (35%) spíše souhlasí; 19 (19%) nemá vyhraněný názor; 5 (5%) spíše nesouhlasí; 3 (3%) naprosto nesouhlasí. 54 (54%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 28 (28%) spíše souhlasí; 8 (8%) nemá vyhraněný názor; 6 (6%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 12 (12%) naprosto souhlasí; 28 (28%) spíše souhlasí; 37 (37%) nemá vyhraněný názor; 6 (6%) spíše nesouhlasí; 17 (17%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 39 *Obsazenost sboru farářem*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	3	4	17	24
2 Spíše nesouhlasím	5	6	6	17
3 Nemám vyhraněný názor	19	8	37	64
4 Spíše souhlasím	35	28	28	91
5 Naprosto souhlasím	38	54	12	104
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k obsazenosti sboru farářem vyjádřilo 73% katolíků, 82% evangelíků, tedy 77,5% křesťanů a 40 % respondentů bez vyznání; 8% katolíků, 10% evangelíků, tedy 9% křesťanů a 23% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Otázka č. 12: Považuji za důležité, aby se ve sboru konaly bohoslužby každou neděli.

Z dat v tabulce 40 je patrné, že 30 (30%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 36 (36%) spíše souhlasí; 28 (28%) nemá vyhraněný názor; 2 (2%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. 43 (43%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 21 (21%) spíše souhlasí; 24 (24%) nemá vyhraněný názor; 8 (8%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 2 (2%) naprosto souhlasí; 15 (15%) spíše souhlasí; 55 (55%) nemá vyhraněný názor; 8 (8%) spíše nesouhlasí; 20 (20%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 40 *Konání bohoslužeb*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4	4	20	28
2 Spíše nesouhlasím	2	8	8	18
3 Nemám vyhraněný názor	28	24	55	107
4 Spíše souhlasím	36	21	15	72
5 Naprosto souhlasím	30	43	2	75
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj ke konání bohoslužeb každou neděli vyjádřilo 66% katolíků a 64% evangelíků, tedy 65% křesťanů a 17% respondentů bez vyznání; 6% katolíků a 10% evangelíků, tedy 9% křesťanů a 28% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Otázka č. 13: Považuji za důležité, aby se ve sboru konala pravidelná setkání i mimo neděli (např. biblické hodiny).

Z dat v tabulce 41 je patrné, že 11 (11%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 22 (22%) spíše souhlasí; 44 (44%) nemá vyhraněný názor; 20 (20%) spíše nesouhlasí; 3 (3%) naprosto nesouhlasí. 12 (12%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 25 (25%) spíše souhlasí; 42 (42%) nemá vyhraněný názor; 14 (14%) spíše nesouhlasí; 7 (7%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 2 (2%) naprosto souhlasí; 2 (2%) spíše souhlasí; 55 (55%) nemá vyhraněný názor; 9 (9%) spíše nesouhlasí; 32 (32%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 41 *Pravidelná setkání mimo neděli*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	3	7	32	28
2 Spíše nesouhlasím	20	14	9	18
3 Nemám vyhraněný názor	44	42	55	107
4 Spíše souhlasím	22	25	2	72
5 Naprosto souhlasím	11	12	2	75
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj ke konání pravidelných setkání i mimo neděli vyjádřilo 33% katolíků a 37% evangelíků, tedy 35% křesťanů a 4% respondentů bez vyznání; 23% katolíků a 21% evangelíků, tedy 22% křesťanů a 41% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný. Za zmínku stojí i fakt, že 43% křesťanů k této věci nemá vyhraněný názor.

Otázka č. 14: Považuji za důležité, aby se ve sboru konala příležitostná shromáždění (např. slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby).

Z dat v tabulce 42 je patrné, že 37 (37%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 35 (35%) spíše souhlasí; 19 (19%) nemá vyhraněný názor; 5 (5%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. 57 (57%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 18 (18%) spíše souhlasí; 15 (15%) nemá vyhraněný názor; 6 (6%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 13 (13%) naprosto souhlasí; 25 (25%) spíše souhlasí; 34 (34%) nemá vyhraněný názor; 9 (9%) spíše nesouhlasí; 19 (19%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 42 *Příležitostná shromáždění*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4	4	19	27
2 Spíše nesouhlasím	5	6	9	20
3 Nemám vyhraněný názor	19	15	34	68
4 Spíše souhlasím	35	18	25	78
5 Naprosto souhlasím	37	57	13	107
Celkem	100	100	100	300

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj ke konání příležitostných shromáždění vyjádřilo 72% katolíků a 75% evangelíků, tedy 73,5% křesťanů a 38% respondentů bez vyznání; 9% katolíků a 10% evangelíků, tedy 9,5% křesťanů a 28% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Otázka č. 15: Považuji za důležité, udržovat domácí rituály (modlitba, čtení z bible, zpěv náboženských písní apod.)

Z dat v tabulce 43 je patrné, že 13 (13%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 24 (24%) spíše souhlasí; 36 (36%) nemá vyhraněný názor; 16 (16%) spíše nesouhlasí; 11 (11%) naprosto nesouhlasí. 13 (13%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 23 (23%) spíše souhlasí; 39 (39%) nemá vyhraněný názor; 15 (15%) spíše nesouhlasí; 10 (10%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 43 *Domácí rituály*

	Členové křesťanské církve		Celkem
	Katolíci	Evangelíci	
1 Naprosto nesouhlasím	11	10	21
2 Spíše nesouhlasím	16	15	31
3 Nemám vyhraněný názor	36	39	75
4 Spíše souhlasím	24	23	47
5 Naprosto souhlasím	13	13	26
Celkem	100	100	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k udržování domácích rituálů vyjádřilo 37% katolíků a 36% evangelíků, tedy 36,5% křesťanů. 27% katolíků a 25%

evangelíků, tedy 26% křesťanů v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný. Za zmínku stojí i fakt, že 37,5% křesťanů k této věci nemá vyhraněný názor.

Jak je patrné za tabulky 44 souhlasný postoj k udržování domácích rituálů vyjádřilo 26% křesťanů ve věkové kategorii 18 - 25 let; 27% křesťanů ve věkové kategorii 26 – 35 let; 46% křesťanů ve věkové kategorii 36 - 45 let; 43,5% křesťanů ve věkové kategorii 46 - 55 let; 32% křesťanů ve věkové kategorii 56 – 65 let; 40% křesťanů ve věkové kategorii 66 let a více.

Tabulka 44 Domácí rituály z hlediska věku

	Věkové kategorie křesťanů					
	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více
1 Naprosto nesouhlasím	2 (7,5%)	4 (17%)	2 (4%)	2 (9%)	6 (12%)	5 (16,5%)
2 Spíše nesouhlasím	12 (44,5%)	2 (8%)	1 (2%)	4 (17%)	10 (20%)	2 (7%)
3 Nemám vyhraněný názor	6 (22%)	11 (46%)	22 (48%)	7 (30,5%)	18 (36%)	11 (36,5%)
4 Spíše souhlasím	3 (11%)	3 (12%)	16 (35%)	3 (13%)	12 (24%)	10 (33%)
5 Naprosto souhlasím	4 (15%)	4 (17%)	5 (11%)	7 (30,5%)	4 (8%)	2 (7%)
Celkem	27 (100%)	24 (100%)	46 (100%)	23 (100%)	50 (100%)	30 (100%)

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Z dotazníkového šetření vyplývá, že ze všech sledovaných věkových kategorií nejčastěji souhlasný postoj vyjádřili respondenti z věkové kategorie křesťanů 36 – 45 let a to 46% dotázaných. 52% křesťanů ve věkové kategorii 18 – 25 let vyjádřilo v této věci postoj nesouhlasný.

Zda existuje souvislost mezi postojem křesťanů k udržování domácích rituálů a jejich věkem ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 45 Kontingenční tabulka 7

	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	Σ
1 Naprosto nesouhlasím	14	6	3	6	16	7	52
2 Spíše nesouhlasím	(7,02)	(6,24)	(11,96)	(5,98)	(13)	(7,8)	
3 Nemám vyhraněný názor	6	11	22	7	18	11	75
	(10,125)	(9)	(17,25)	(8,625)	(18,75)	(11,25)	
4 Spíše souhlasím	7	7	21	10	16	12	73
5 Naprosto souhlasím	(9,855)	(8,76)	(16,79)	(8,395)	(18,25)	(10,95)	
Σ	27	24	46	23	50	30	200

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 6,94 + 0,009 + 6,71 + 0,00007 + 0,69 + 0,08 + 1,68 + 0,444 + 1,31 + 0,31 + 0,03 + 0,006 + 0,83 + 0,354 + 1,056 + 0,307 + 0,277 + 0,096 = \mathbf{21,129}$$

$$f = (3-1) \times (6-1) = \mathbf{10}$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 10 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(10) = \mathbf{18,307}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{21,129} > \mathbf{18,307}$ a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že existuje významná souvislost mezi postojem křesťanů k domácím rituálům a jejich věkem.

Otázka č. 16: Považuji za důležité předávat tradici víry svým dětem (křest dítěte, společná návštěva bohoslužeb, společné domácí náboženské rituály).

Z dat v tabulce 46 je patrné, že 28 (28%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 28 (28%) spíše souhlasí; 30 (30%) nemá vyhraněný názor; 10 (10%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. 31 (31%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 35 (35%) spíše souhlasí; 22 (22%) nemá vyhraněný názor; 7 (7%) spíše nesouhlasí; 5 (5%) naprosto nesouhlasí.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k předávání tradice víry svým dětem vyjádřilo 56% katolíků a 66% evangelíků, tedy 61% křesťanů. 14% katolíků a 12% evangelíků, tedy 13% křesťanů v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Tabulka 46 Předávání tradice víry dětem

	Členové křesťanské církve		Celkem
	Katolíci	Evangelíci	
1 Naprosto nesouhlasím	4	5	9
2 Spíše nesouhlasím	10	7	17
3 Nemám vyhraněný názor	30	22	52
4 Spíše souhlasím	28	35	63
5 Naprosto souhlasím	28	31	59
Celkem	100	100	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Zda existuje souvislost mezi příslušností k církvi a postoji respondentů k předávání tradice víry svým dětem ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Postoj k předávání tradice víry svým dětem je u evangelíků a katolíků stejný.

H_A Postoj k předávání tradice víry svým dětem je u evangelíků a katolíků rozdílný.

Tabulka 47 Čtyřpolní tabulka 2

	souhlasí	nesouhlasí	Σ
Katolíci	56	14	70
Evangelíci	66	12	78
Σ	122	26	148

$$\chi^2 = n \times [(ad - bc)^2 / (a+b) \times (a+c) \times (b+d) \times (c+d)] = 148 \times [(56 \times 12 - 14 \times 66)^2 / 70 \times 78 \times 26 \times 122] = 148 \times 0,003666699 = \mathbf{0,543}$$

Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti.

Pro stupeň volnosti 1 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = \mathbf{3,841}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{0,543} < \mathbf{3,841}$ a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že neexistuje významná souvislost mezi příslušností k církvi respondentů a jejich postoji k předávání tradice víry svým dětem.

52% katolíků a 63% evangelíků, kteří uvedli, že je do společnosti přivedla rodinná tradice, zároveň považuje za důležité předávat tradici víry svým dětem.

66% katolíků a 86 % evangelíků, kteří uvedli, že se považují za věřícího člověka, zároveň považuje za důležité předávat tradici víry svým dětem.

Jak je patrné z dat v tabulce 48, souhlasný postoj k předávání tradice víry svým dětem vyjádřilo 53% mužů a 77% žen, 12 % mužů a 14% žen v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný, 33% mužů a 21% žen nemá k otázce vyhraněný názor.

Tabulka 48 *Předávání tradice víry svým dětem z hlediska pohlaví*

	Členové křesťanské církve		Celkem
	muži	ženy	
1 Naprosto nesouhlasím	4 (5%)	5 (4%)	9
2 Spíše nesouhlasím	8 (9%)	9 (8%)	17
3 Nemám vyhraněný názor	28 (33%)	24 (21%)	52
4 Spíše souhlasím	24 (28%)	39 (34%)	63
5 Naprosto souhlasím	21 (25%)	38 (33%)	59
Celkem	85 (100%)	115 (100%)	200

Zdroj: *Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013*

Zda existuje souvislost mezi postoji křesťanů k předávání tradice víry svým dětem a jejich pohlavím ověříme pomocí testu významnosti. Ujijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 49 *Kontingenční tabulka 8*

		1	2	3	4	5	Σ
Křesťané	muži	4 (4,5)	8 (8,5)	28 (26)	24 (31,5)	21(29,5)	100
	ženy	5 (4,5)	9 (8,5)	24 (26)	39 (31,5)	38 (29,5)	100
Σ		9	17	52	63	59	200

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 0,056 + 0,03 + 0,154 + 1,786 + 2,45 + 0,056 + 0,03 + 0,154 + 1,786 + 2,45 = \mathbf{8,952}$$

$$f = (2-1) \times (5-1) = \mathbf{4}$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 4 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = \mathbf{9,488}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{8,952 < 9,488}$, proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že neexistuje významná souvislost mezi pohlavím respondentů a jejich postojem k předávání tradice víry svým dětem.

Tabulka 50 *Předávání tradice víry svým dětem z hlediska věku*

	Věkové kategorie křesťanů						Celkem
	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	
1 Naprosto nesouhlasím	1 (4%)	1(4%)	0	0	4 (8%)	3 (10%)	9
2 Spíše nesouhlasím	4 (15%)	2 (8,5%)	3 (6%)	1 (4%)	4 (8%)	3 (10%)	17
3 Nemám vyhraněný	11(40,5%)	7 (29%)	10 (22%)	5 (22%)	11 (22%)	8 (27%)	52
4 Spíše souhlasím	6 (22%)	8 (33,5%)	18 (39%)	6 (26%)	16 (32%)	9 (30%)	63
5 Naprosto souhlasím	5 (18,5%)	6 (25%)	15 (33%)	11 (48%)	15 (30%)	7 (23%)	59
Celkem	27 (100%)	24 (100%)	46 (100%)	23 (100%)	50 (100%)	30 (100%)	200

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný v únoru 2013

Jak je patrné za tabulky 50 souhlasný postoj k předávání tradice víry svým dětem vyjádřilo 40,5% křesťanů ve věkové kategorii 18 - 25 let; 58,5% křesťanů ve věkové kategorii 26 - 35 let; 72% křesťanů ve věkové kategorii 36 - 45 let; 74% křesťanů ve věkové kategorii 46 - 55 let; 62% křesťanů ve věkové kategorii 56 - 65 let; 53% křesťanů ve věkové kategorii 66 let a více.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že ze všech sledovaných věkových kategorií nejčastěji souhlasný postoj vyjádřili respondenti z věkové kategorie křesťanů 46 - 55 let a to 74% dotázaných.

Zda existuje souvislost mezi postojem křesťanů k předávání tradice víry dětem a věkem respondentů ověříme pomocí testu významnosti. Ujijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro

kontingenční tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky není souvislost.

H_A Mezi odpověďmi respondentů na uvedené otázky je souvislost.

Tabulka 51 *Kontingenční tabulka 9*

	18-25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	56-65 let	66 a více	Σ
1 Naprosto nesouhlasím	5	3	3	1	8	6	52
2 Spíše nesouhlasím	(7,02)	(6,24)	(11,96)	(5,98)	(13)	(7,8)	
3 Nemám vyhraněný názor	11	7	10	5	11	8	75
	(10,125)	(9)	(17,25)	(8,625)	(18,75)	(11,25)	
4 Spíše souhlasím	11	14	33	17	31	16	73
5 Naprosto souhlasím	(9,855)	(8,76)	(16,79)	(8,395)	(18,25)	(10,95)	
Σ	27	24	46	23	50	30	200

$$\chi^2 = (P - O)^2/O = 0,581 + 1,682 + 6,712 + 4,147 + 1,923 + 0,415 + 0,076 + 0,444 + 3,047 + 1,524 + 3,203 + 0,939 + 0,133 + 3,134 + 15,65 + 8,82 + 8,91 + 2,328 = \mathbf{63,668}$$

$$f = (3-1) \times (6-1) = \mathbf{10}$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti 10 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(10) = \mathbf{18,307}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $\mathbf{63,668} > \mathbf{18,307}$ a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu. To znamená, že existuje významná souvislost mezi postojem křesťanů k předávání tradice svým dětem a jejich věkem.

Otázka 17: Považuji za důležité, aby se vyučovalo náboženství ve škole.

Z dat v tabulce 52 je patrné, že 16 (16%) katolíků s výrokem naprosto souhlasí; 29 (29%) spíše souhlasí; 37 (37%) nemá vyhraněný názor; 14 (14%) spíše nesouhlasí; 4 (4%) naprosto nesouhlasí. 36 (36%) evangelíků s výrokem naprosto souhlasí; 24 (24%) spíše souhlasí; 24 (24%) nemá vyhraněný názor; 4 (4%) spíše nesouhlasí; 12 (12%) naprosto

nesouhlasí. U respondentů bez vyznání 7 (7%) spíše souhlasí; 29 (29%) nemá vyhraněný názor; 23(23%) spíše nesouhlasí; 41 (41%) naprosto nesouhlasí.

Tabulka 52 *Výuka náboženství ve škole*

	Členové křesťanské církve		Bez vyznání	Celkem
	Katolíci	Evangelíci		
1 Naprosto nesouhlasím	4	12	41	57
2 Spíše nesouhlasím	14	4	23	41
3 Nemám vyhraněný názor	37	24	29	90
4 Spíše souhlasím	29	24	7	60
5 Naprosto souhlasím	16	36	0	52
Celkem	100	100	100	300

Z dotazníkového šetření vyplývá, že souhlasný postoj k výuce náboženství ve škole vyjádřilo 45% katolíků a 60% evangelíků, tedy 54% křesťanů a 7% respondentů bez vyznání. 18% katolíků a 16% evangelíků, tedy 17% křesťanů a 64% respondentů bez vyznání v této věci vyjádřilo postoj nesouhlasný.

Zda existuje souvislost mezi příslušností k církvi a postoji respondentů k výuce náboženství ve škole ověříme pomocí testu významnosti. Užijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Stanovíme nulovou a alternativní hypotézu a jejich testování provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

H_0 Postoj k výuce náboženství ve škole je u evangelíků a katolíků stejný.

H_A Postoj k výuce náboženství ve škole je u evangelíků a katolíků rozdílný.

Tabulka 53 *Čtyřpolní tabulka 3*

	souhlasí	nesouhlasí	Σ
Katolíci	45	18	63
Evangelíci	60	16	76
Σ	105	34	139

$$\chi^2 = n_x [(ad - bc)^2 / (a+b)_x (a+c)_x (b+d)_x (c+d)] = 139_x [(45_x 16 - 18_x 60)^2 / 63_x 76_x 34_x 105] = 139_x 0,0033697 = \mathbf{0,468}$$

Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti.

Pro stupeň volnosti 1 a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je nižší $0,468 < 3,841$ a proto přijímáme nulovou hypotézu. To znamená, že neexistuje významná souvislost mezi příslušností k církvi respondentů a jejich postoji k výuce náboženství ve škole.

Otázka č. 18: Uved'te jakékoliv pozitivní i negativní připomínky a náměty, které by mohly být pro život sboru, ke kterému patříte, přínosné.

V závěru dotazníku byl ponechán prostor pro vyjádření vlastních připomínek či námětů týkajících se sboru, ke kterému respondenti přísluší. Své připomínky uvedlo 18 respondentů.

Možnosti vyjádřit se využilo 5 respondentů bez vyznání. Jejich připomínky jsou zaměřeny na dvě oblasti:

1. Na církve jako instituci, kterou považují za manipulativní.
2. Na účast ve společenství církve, kdy jsou ochotni se v kostele zúčastnit pouze pohřebního shromáždění či zajít tam o Vánocích. Za důležité považují mít Boha v sobě.

Možnosti vyjádřit se využilo 5 evangelíků. Jejich připomínky jsou zaměřeny na dvě oblasti:

1. Na církve jako instituci – církevní restituce považují za ostudu.
2. Připomínky k chodu sboru, ke které přísluší. Poukazují na nízkou účast členů sboru na bohoslužbách a chodu sboru a vyjadřují přání, aby se tato situace zlepšila. Doporučují se více zaměřit na práci s dětmi a mládeží. Podotýkají, že pro ně víra v Boha není podmíněna chozením do sboru. Účast na životě sboru považují za soukromou věc, která by neměla zasahovat do veřejného života, do kostela jsou ochotni přijít pouze na pohřební shromáždění. Sbor by měl mít v čele faráře, který by měl pochopení pro lidi obecně a měl by být všem autoritou a příkladem, aby si jej mohli lidé vážit.

Možnosti vyjádřit se využilo 8 katolíků. Jejich připomínky jsou zaměřeny na dvě oblasti:

1. Na církve jako instituci, které nedůvěřují a nepovažují za důležité být angažováni v jejím společenství, vyzdvihují význam víry v Boha, prosazování zásady dobra, lásky a pomoci bližnímu, není důležité chodit do kostela. Církve by se měla zmodernizovat a nikdo by k účasti ve společenství církve neměl být nucen.
2. Připomínky k chodu sboru, ke které přísluší. Žádají větší pravomoci a možnosti rozhodovat o financování sboru a výměnu faráře.

6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Z provedeného výzkumu vyplývá, že čtyři pětiny křesťanů přivedla do společenství církve rodinná tradice. Ostatní důvody členství, jako například vlastní zájem byly zvoleny jen pětinou dotázaných.

Polovina všech oslovených respondentů považuje církev za prospěšnou instituci. Zajímavost přineslo statistické vyhodnocení postojů respondentů k církvi, které prokázalo souvislost mezi příslušností k církvi a mírou pozitivního vnímání církve jako prospěšné instituce. Souhlasný postoj vyjádřily dvě třetiny křesťanů a jen jedna pětina respondentů bez vyznání. Stejně tak statistické vyhodnocení potvrdilo souvislost míry pozitivního vnímání církve s věkem respondentů. Zatímco ve věkové kategorii 18 – 25 let vnímá otázku prospěšnosti církve pozitivně jedna třetina oslovených, ve všech dalších věkových kategoriích nad 26 let už je to více jak polovina dotázaných.

Víra a náboženství je vnímána v dnešní společnosti pozitivně zejména členy církve, souhlasný postoj k významu víry a náboženství vyjádřila více jak polovina respondentů. Souvislost mezi členstvím v církvi a mírou pozitivního vnímání víry a náboženství potvrdilo také statistické vyhodnocení. Zatímco pozitivně vnímá víru a náboženství více jak dvě třetiny křesťanů, souhlasný postoj k významu víry a náboženství uvedla necelá třetina respondentů bez vyznání.

K tématu týkajícího se církevních restitucí svůj souhlasný postoj vyjádřila jen třetina křesťanů a pouhá desetina respondentů bez vyznání, naopak polovina všech respondentů nepovažuje nárok na vrácení majetku církvím za oprávněný.

Za věřícího člověka se považují dvě třetiny křesťanů a také asi šestina nečlenů církve. Zajímavé bylo porovnání dat z hlediska věku respondentů. Až na jedinou výjimku a to ve věkové kategorii 18 – 25 let, kde se za věřícího považovala jen čtvrtina křesťanů, se ve všech ostatních věkových kategoriích za věřícího považovala více jak polovina křesťanů.

Získaná data také ukázala, že přibližně dvě pětiny křesťanů navštěvují bohoslužby v kostele pravidelně. Z hlediska věku respondentů, nejpravidelněji navštěvují bohoslužby křesťané ve věkové kategorii 46 - 55 let a to více jak polovina dotázaných, naopak nejméně pravidelně chodí do kostela křesťané ve věkové kategorii 18 -25 a 26 – 35 let. Statistické vyhodnocení souvislosti mezi mírou pravidelných návštěv bohoslužeb a věkem respondentů však souvislost neprokázalo.

Příležitostných shromáždění v kostele se účastní téměř čtyři pětiny křesťanů a asi třetina nečlenů církve.

Co se týká účasti křesťanů na akcích v širším společenství církve, tak se jich na těchto aktivitách podílí asi třetina, evangelíků v mírně vyšší míře.

Podporovat sbor potažmo církev finančně považuje za důležitou polovina dotázaných křesťanů a desetina nečlenů církve. Z hlediska pohlaví respondentů je postoj mužů a žen k finanční podpoře sboru či církve téměř totožný, což nám potvrdilo i statistické vyhodnocení, které souvislost mezi pohlavím respondentů a jejich postoji k finanční podpoře sboru neprokázalo.

Čtyři pětiny oslovených evangelíků a tři čtvrtiny oslovených katolíků považují za důležité, aby měl sbor svého faráře, za důležité to považují také dvě pětiny oslovených respondentů bez vyznání.

Dvě třetiny křesťanů považují za důležité pravidelné konání bohoslužeb přesto, že se jich z nich pravidelně účastní jen dvě pětiny, souhlasný postoj k této otázce vyjádřila také pětina dotázaných osob bez vyznání.

Konání pravidelných setkání ve sboru mimo neděli považuje za důležitou třetina oslovených křesťanů.

Tři čtvrtiny křesťanů a dvě pětiny respondentů bez vyznání považuje za důležité konání příležitostných shromáždění, v téměř stejné míře je i navštěvuje.

Udržování domácích náboženských rituálů považuje za důležité asi třetina křesťanů. Z hlediska věku křesťanů nejčastěji souhlasný postoj vyjádřili respondenti z věkové kategorie 36 – 45 let a to téměř polovina dotázaných. Naopak více jak polovina dotázaných křesťanů ve věkové kategorii 18 – 25 let udržování domácích náboženských rituálů za důležité nepovažuje. Souvislost mezi mírou udržování domácích rituálů s věkem respondentů potvrdilo i statistické vyhodnocení.

Polovina katolíků a více jak tři pětiny evangelíků, které do společenství církve přivedla rodinná tradice, zároveň považuje za důležité předávat tradici víry také svým dětem. Stejně tak to považují za důležité i dvě třetiny katolíků a více jak čtyři pětiny evangelíků, kteří se považují za věřícího člověka. Z hlediska pohlaví křesťanů jsou ženy nakloněny předávání víry svým dětem více jak muži. Souvislost mezi pohlavím respondentů a jejich postoji však statistické vyhodnocení neprokázalo. Z hlediska věku respondentů se nejpozitivněji k této otázce vyjádřili křesťané ve věku 46 – 55 let a to tři čtvrtiny dotázaných, naopak

za nejméně důležité to považují křesťané ve věku 18 – 25 let. Souvislost mezi věkem respondentů a jejich postoji k této otázce prokázalo i statistické vyhodnocení.

Vyučování náboženství ve škole považuje za důležité více jak polovina křesťanů, téměř dvě třetiny respondentů bez vyznání má názor opačný. Z hlediska příslušnosti k církvi mají v otázce vyučování náboženství ve škole kladnější vztah evangelíci. Statistické vyhodnocení však souvislost mezi příslušností k církvi a postoji křesťanů k výuce náboženství ve škole neprokázalo.

K dané problematice měli respondenti také možnost vyjádřit své vlastní pozitivní či negativní připomínky. Pozitivní připomínka k otázce víry, náboženství a církve se neobjevila žádná. Negativní připomínky byly zaměřeny na dvě oblasti. V první oblasti šlo o kritiku církve, které respondenti nedůvěřují, považují ji za manipulativní a nemoderní instituci. Církevní restituce považují za ostudu. V druhé oblasti šlo o připomínky k vlastním sborům, ke kterým přísluší. Připomínky směřovaly zejména k práci faráře, který by měl být autoritou, více se zaměřit na práci s dětmi a mládeží. Uvítali by také větší pravomoci při rozhodování o finanční situaci sboru.

ZÁVĚR

Jedním ze základních zdrojů, z nichž můžeme čerpat informace o členství v církvích, jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. To poslední proběhlo před dvěma lety a umožnilo občanům se přihlásit k víře, aniž by bylo současně nutné, uvést církevní příslušnost. I výsledky našeho výzkumu odhalily, že část respondentů bez příslušnosti k jakékoliv církvi se považuje za věřícího člověka, naopak se za věřícího člověka nepovažuje třetina křesťanů, stejně velká skupina křesťanů nepřikládá víře a náboženství v dnešní společnosti téměř žádný význam. Jejich členství v církvi tedy lze považovat za formální. Tato situace může mít své kořeny v tom, že drtivá většina oslovených křesťanů uvádí, že je do společenství církve nepřivedl vlastní zájem, ale rodinná tradice. Zárodky současné krize můžeme spatřovat v období komunistické vlády, kdy docházelo k potlačování církvi jako institucí i osobní a rodinné náboženskosti. Mnozí rodiče se své víry vzdali a jejich děti už většinou cestu k víře svých předků nenašli. V postojích k víře, náboženství a církevnímu zřízení jsme u evangelíků a katolíků neshledali žádných významných rozdílů.

Obecně prospěšnou instituci vidí v církvi polovina oslovených respondentů, nejmenší význam jí přikládají mladí lidé ve věku do 25 let. Důvěru k církvim mimo jiné snižuje otázka církevních restitucí. Ozývají se hlasy: „*Proč církev chce majetek, nemají být spíš chudé?*“ Toto tvrdí většinou ti, jejichž záměrem je být bohatý a vychází to i ze společnosti, která neúměrně času věnuje tomu, aby bohatla. Je pokrytecké, že ten kdo chce být bohatý, určuje, kdo má být chudý. Církev musely vzít na vědomí, že mnohé církevní objekty a pozemky už nelze vrátit a jsou ochotny jít do rizika, které představuje dlouhodobé a postupné splácení. Nepochybně to z jejich strany vyžaduje hodně důvěry ve státní instituce a celkový rozvoj společnosti. Přesto s církevními restitucemi souhlasí pouhá třetina křesťanů, souhlasné stanovisko zastává ještě mnohem méně respondentů bez vyznání.

Sborový život v jednotlivých církvích, zejména v církvi Českobratrské evangelické provází nízká účast jejich členů na bohoslužbách. Zde si můžeme položit otázku, zda je to proto, že církvi nedůvěřují jako instituci nebo jejich nedůvěra pramení z nedostatku zkušenosti, kterou s ní mají, či je jim jen lhostejná. Účast křesťanů na akcích konaných v širším společenství církve zaznamenává zájem ještě menší. Největší účast křesťanů a také částečný zájem ze strany respondentů bez vyznání vyvolávají příležitostná setkání, například slavností shromáždění o Vánocích, Velikonocích či pohřební shromáždění.

Zajímavým zjištěním je fakt, že zachování frekvence bohoslužeb má větší podporu než samotná účast na nich.

V souvislosti s úplnou odlukou církví od státu se představitelé jednotlivých církví potýkají s otázkou, jak budou schopni chod jednotlivých sborů provozně zajistit. Je zřejmé, že se to v budoucnu nepovede bez výrazné finanční spoluúčasti věřících. Povinnost podporovat církev finančně, tak, jak je to ustanoveno v církevních řádech, však považuje za důležitou jen polovina křesťanů. Přitom obsazenost sboru farářem považuje za důležitou tři čtvrtiny křesťanů, ovšem z čeho bude ten který farář živ, už je jim zřejmě lhostejné.

Návštěva bohoslužeb v kostele není jediným průvodním znakem „pravého“ křesťana. Součástí jeho života má být i udržování domácích náboženských rituálů, například pravidelná modlitba. Dodržování těchto rituálů však považuje za důležitou jen asi třetina oslovených křesťanů. Tímto se nám potvrzují slova z úvodu naší práce *...ubývá zbožnosti v rodinách...*

Předávat tradici víry svým dětem považují za důležitou zejména křesťané, kteří se považují za věřícího člověka, nejvíce to jsou křesťané ve věkové kategorii 46 – 55 let, nejméně pak křesťané ve věku do 25 let. Je mnoho rodin, kde své děti nechávají pokřtít, ale tím jejich předávání tradice víry jaksi končí. Dnešní rodiče zcela úmyslně nevedou děti k žádným ideologiím, ať by to měl být ateismus, náboženství nebo ideje demokracie a právního státu. Často slyšíme: „*Až bude velký, tak se rozhodne sám, čemu bude věřit*“. Myslím, že být čestný, spravedlivý, otevřený, mluvit pravdu, být zodpovědný, poctivý a skromný má v životě smysl. Jít životem a vzít si na tuto cestu jako průvodce *Desatero* nemůže být nikomu na škodu. Výuce náboženství ve škole je nakloněna polovina křesťanů.

Jakou úlohu hraje církev v životě člověka? V souvislosti s klesající tendencí počtu členů jednotlivých církví vyvstává v naší společnosti otázka po smyslu křesťanských církví pro současného člověka. Domníváme se, že církve mohou své uplatnění stále nalézt v oblasti sociální, zdravotnické a vzdělávací, duchovní péče ve vězeňství či armádě, při vytváření a uchování kulturních hodnot či přispívat k diskusím o etických otázkách života společnosti. Pokud ji budou reprezentovat lidé, kteří jejímu společenství nebudou dělat ostudu různými skandály, věříme, že důvěra v její společenský význam se obnoví. Církev je tvořena společenstvím lidí, takže zvyšovat její prestiž je i v moci každého jejího člena.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADAM, Jan et al., 2008. *Osobnosti - Česko: Ottův slovník*. Praha: Ottovo nakladatelství. ISBN 978-80-7360-796-8.

BOWIE, Fiona, 2008. *Antropologie náboženství*. Překlad Vladimír Petkevič. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-378-9.

BRIERLEY, Peter. Křesťanství. Křesťanství v moderním světě. In: PARTRIDGE, Christopher H., ed., 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Překlad Zdeněk Vojtíšek et al. Praha: Knižní klub, s. 311 – 355. ISBN 80-242-1605-1.

BUBÍK, Tomáš. *Úvod do české filozofie náboženství*. 2009. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978-80-7395-186-3.

BUCHANAN, Colin. Křesťanství. Bohoslužba a svátky. In: PARTRIDGE, Christopher H., ed., 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Překlad Zdeněk Vojtíšek et al. Praha: Knižní klub, s. 311 – 355. ISBN 80-242-1605-1.

ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-2993-0.

ČCE ZÁDVEŘICE – RAKOVÁ, 2013. *Historie*. [on line] 2013 [citace 2013-04-05] Dostupné z <http://cce.zadverice-rakova.cz/>.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, ©2013. *Katolická církev v České republice*. [on line] ©2013 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/>.

ČSÚ, 2003. Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem. In: *Náboženské vyznání obyvatelstva*. [on line] 2003-08-06 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4110-03>

ČSÚ, ©2009-2011. Obyvatelstvo hlásící se k jednotlivým církvím a náboženským společnostem. In: *Náboženské vyznání obyvatelstva*. [on line] ©2009-2011 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4110-03>

DAVIE, Grace, 2007. *The sociology of religion*. London: SAGE Publications Ltd. ISBN 978-0-7619-4891-9

DURKHEIM, Émile, 1965. *The elementary forms of the religious life*. New York: Free Press.

E-CÍRKEV. CZ, 2013. *Kdo jsme. Co děláme.* [on line] 2013 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.e-cirkev.cz/>.

EVANGNET, ©2013. *Elektronický schematismus ČCE.* [on line] 16. dubna 2013 [citace 2013-04-16] Dostupné z <http://www.evangnet.cz/cce/>.

FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*, 1996. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-85959-10-0.

FRANZEN, August, Marie KYRALOVÁ a Bedřich SMÉKAL, 1992. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon. ISBN 80-7113-008-7.

GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd.* Překlad Vladimír Jůva a Vendula Hlavatá. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

GEERTZ, Clifford, 2000. *Interpretace kultur: vybrané eseje.* Překlad Hana Červinková, Václav Hubinger a Hedvika Humlíčková. Praha: SLON. Studie; sv. 26. ISBN 80-85850-89-3.

HALÍK, Tomáš, 2009. *Rozhovory. Vztah víry a filozofie.* [on line] říjen 2009 [citace 2013 - 03-18] Dostupné z <http://www.halik.cz/>

HAMAR, Eleonóra. Sociální konstruktivismus. In: NEŠPOR, Zdeněk R., David Václavík et al., 2008. *Příručka sociologie náboženství*. Praha: SLON, s. 76 – 82. ISBN 978-80-86429-92-2

HAYES, Nicky, 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 8071781983.

HEINE, Susanne a Peter Pawlowsky, 2012. *Moderní průvodce křesťanstvím.* Překlad Helena Medková. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-249-1.

HROMÁDKA, Josef L., 1930. *Masaryk*. Praha: Vydavatelské oddělení YMCA.

HRONCOVÁ, Jolana et sl., 2008. *K dějinám sociální pedagogiky v Evropě.* Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 978-80-7414-072-3.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie.* Praha: Portál s. r. o., ISBN 80-7178-749-3.

JANDOUREK, Jan, 2008. *Průvodce sociologií.* Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-2397-6.

KOLMAN, Arnošt, 1946. *Vědecký světový názor.* Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa. Osnovy politického školení; sv. 1.

- KONEČNÁ, Markéta, 2010. *Církevní právo*. [on line] 5. srpna 2010 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://olesnice.katolik.cz/serialy/pravo/papez.php>
- KUNTE, Ladislav, 1920. *Vznik nového náboženství*. Praha: Minařík, Poučné spisy Země; sv. 7.
- LANGLEYOVÁ, Myrtle, 2000. *Náboženství*. Překlad Jaroslav Tichý. Praha: Fortuna Print. ISBN 80-86144-58-5.
- NEŠPOR, Zdeněk a Dušan Lužný, 2007. *Sociologie náboženství*. Praha: Portál s. r. o. ISBN 978-80-7367-251-5.
- NEŠPOR, Zdeněk R. Klíčové postavy sociologie náboženství. In: NEŠPOR, Zdeněk R., David Václavík et al., 2008. *Příručka sociologie náboženství*. Praha: SLON, s. 385 – 439. ISBN 978-80-86429-92-2
- NOVÁK, Vojtěch, ©2009. *Dějiny římskokatolické církve*. [on line] ©2009 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://rkfrakovnik.webnode.cz/dejiny-rimskokatolicke-cirkve-v-cesku/>
- OTTER, Jiří a Josef VESELÝ, 1992. *První sjednocená církev v srdci Evropy: českobratrská církev evangelická*. Praha: Kalich. ISBN 80-7072-852-3.
- PARTRIDGE, Christopher H., ed., 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Překlad Zdeněk Vojtíšek et al. Praha: Knižní klub. ISBN 80-242-1605-1.
- PIŠTORA, Ladislav, ČSÚ 2003. *Věřících hlásajících se k církvím výrazně ubylo*. In: Statistika a my. [on line] 4. února 2003 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/c/0B005170C8>
- PÍŤHA, Petr, 2006. *Výchova, naděje společnosti*. České Budějovice: Poustevník v nakl. Studio Gabreta. ISBN 80-86610-18-7.
- PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PSP ČR, 1992. *Listina základních práv a svobod*. [on line] 16. prosince 1992 [citace 2013-03-30] Dostupné z <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- RAMSEY, Liz. Judaismus. Bohoslužba a svátky. In: PARTRIDGE, Christopher H., ed., 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Překlad Zdeněk Vojtíšek et al. Praha: Knižní klub, s. 265 – 310. ISBN 80-242-1605-1.
- REEBER, Michel, 2006. *Velká světová náboženství*. Překlad Tomáš Kybal. Praha: Levné knihy Kma. ISBN 80-7309-355-3.

- SKARUPSKÁ, Helena, 2006. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1509-7.
- SCHAUBER, Vera a Hanns M. SCHINDLER, 1994. *Rok se svatými*. Překlad Vojtěch Pola a Terezie Brichtová. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-85527-75-8.
- SMITH, Huston, 1995. *Světová náboženství: po stopách moudrosti předků*. Praha: Knižní klub. Překlad Jiří Zeman. ISBN 80-7176-217-2
- ŠOLTÉSZ, Štěpán, 1990. *Kristus a rodina*. 3. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství. ISBN 80-7017-108-1.
- ŠTAMPACH, Ivan O., 2008a. *Přehled religionistiky*. Praha: Portál s. r. o. ISBN 978-80-7367-384-0.
- ŠTAMPACH, Ivan O., 2008b. *Jan Heller při obnově české religionistiky*. [on line] leden 2008 [citace 2013-03-17] Dostupné z <http://www.dingir.cz>
- VÁCLAVÍK, David, 2007. *Sociologie nových náboženských hnutí*. Brno: Masarykova univerzita; Praha: Malvern. Proměny náboženství; sv. 5. ISBN 978-80-86702-22-3.
- VÁCLAVÍK, David, 2010. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-2468-3.
- VIDO, Roman, 2008. Náboženství a modernita v současné sociologii náboženství. Posvátno. In: *Sociální studia*. [on line]. 3 - 4 2008 [citace 2013-03-20] Dostupné z <http://socstudia.fss.muni.cz>
- WALLIS, Royce, 1984 cit. podle VÁCLAVÍK, David, 2007. *Sociologie nových náboženských hnutí*. Brno: Masarykova univerzita; Praha: Malvern. Proměny náboženství; sv. 5. ISBN 978-80-86702-22-3.
- WARRIER, Maya. Hinduismus. Rodina a společnost. In: PARTRIDGE, Christopher H., ed., 2006. *Encyklopedie nových náboženství: nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spiritualita*. Překlad Zdeněk Vojtíšek et al. Praha: Knižní klub, s. 134- - 164. ISBN 80-242-1605-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
a. s.	akciová společnost
atd.	a tak dále
cit.	citace
ČCE	Českobratrská církev evangelická
ČSAV	Československá akademie věd
ČSÚ	Český statistický úřad
ed.	editor
et al.	a kolektiv
nakl.	nakladatelství
n. l.	našeho letopočtu
př. n. l.	před naším letopočtem
PSP ČR	Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky
s.	strana
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
stol.	století
sv.	svazek
rozš.	rozšířené
tj.	to jest
tzv.	tak zvaně
vyd.	vydání

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1</i> Církevní provincie a jednotlivé diecéze v ČR.....	45
<i>Obrázek 2</i> Mapa seniorátů a jednotlivých sborů v ČR.....	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Demografické údaje a příslušnost k církvi</i>	59
Tabulka 2 <i>Důvody členství</i>	60
Tabulka 3 <i>Prospěšnost církve</i>	61
Tabulka 4 <i>Kontingenční tabulka 1</i>	61
Tabulka 5 <i>Význam víry v dnešní společnosti</i>	62
Tabulka 6 <i>Církevní restituce</i>	62
Tabulka 7 <i>Věřící</i>	63
Tabulka 8 <i>Účast na bohoslužbách</i>	64
Tabulka 9 <i>Účast na příležitostných shromážděních</i>	64
Tabulka 10 <i>Účast na akcích v širším společenství církve</i>	65
Tabulka 11 <i>Finanční podpora sboru</i>	66
Tabulka 12 <i>Obsazenost sboru farářem</i>	66
Tabulka 13 <i>Konání bohoslužeb</i>	67
Tabulka 14 <i>Pravidelná setkání mimo neděli</i>	67
Tabulka 15 <i>Příležitostná shromáždění</i>	68
Tabulka 16 <i>Domácí rituály</i>	69
Tabulka 17 <i>Předávání tradice víry dětem</i>	69
Tabulka 18 <i>Výuka náboženství ve škole</i>	70
Tabulka 19 <i>Kontingenční tabulka 2</i>	71
Tabulka 20 <i>Demografické údaje a příslušnost k církvi</i>	73
Tabulka 21 <i>Důvody členství</i>	74
Tabulka 22 <i>Prospěšnost církve</i>	75
Tabulka 23 <i>Kontingenční tabulka 3</i>	75
Tabulka 24 <i>Prospěšnost církve z hlediska věku respondentů</i>	76
Tabulka 25 <i>Kontingenční tabulka 4</i>	77
Tabulka 26 <i>Význam víry a náboženství</i>	78
Tabulka 27 <i>Kontingenční tabulka 5</i>	78
Tabulka 28 <i>Církevní restituce</i>	79
Tabulka 29 <i>Věřící</i>	80
Tabulka 30 <i>Věřící z hlediska pohlaví</i>	81
Tabulka 31 <i>Účast na bohoslužbách</i>	81
Tabulka 32 <i>Účast na bohoslužbách z hlediska věku respondentů</i>	82

Tabulka 33 <i>Kontingenční tabulka 6</i>	83
Tabulka 34 <i>Účast na příležitostných shromážděních</i>	84
Tabulka 35 <i>Účast na akcích v širším společenství církve</i>	84
Tabulka 36 <i>Finanční podpora sboru</i>	85
Tabulka 37 <i>Finanční podpora sboru z hlediska pohlaví respondentů</i>	85
Tabulka 38 <i>Čtyřpolní tabulka 1</i>	86
Tabulka 39 <i>Obsazenost sboru farářem</i>	87
Tabulka 40 <i>Konání bohoslužeb</i>	87
Tabulka 41 <i>Pravidelná setkání mimo neděli</i>	88
Tabulka 42 <i>Příležitostná shromáždění</i>	89
Tabulka 43 <i>Domácí rituály</i>	89
Tabulka 44 <i>Domácí rituály z hlediska věku</i>	90
Tabulka 45 <i>Kontingenční tabulka 7</i>	91
Tabulka 46 <i>Předávání tradice víry dětem</i>	92
Tabulka 47 <i>Čtyřpolní tabulka 2</i>	92
Tabulka 48 <i>Předávání tradice víry svým dětem z hlediska pohlaví</i>	93
Tabulka 49 <i>Kontingenční tabulka 8</i>	93
Tabulka 50 <i>Předávání tradice víry svým dětem z hlediska věku</i>	94
Tabulka 51 <i>Kontingenční tabulka 9</i>	95
Tabulka 52 <i>Výuka náboženství ve škole</i>	96
Tabulka 53 <i>Čtyřpolní tabulka 3</i>	96

SEZNAM PŘÍLOH

P I. Sbor ČCE v Zádveřicích – Rakové

P II. Dotazník pro předvýzkum

P III. Dotazník pro hlavní výzkum

PIV. Data z předvýzkumu

P V. Data z hlavního výzkumu

P VI. Vyjádření respondentů

PŘÍLOHA P I. FARNÍ SBOR ČCE V ZÁDVEŘICÍCH – RAKOVÉ

Počátky sboru v Zádveřicích jsou spojeny s rokem 1777, kdy se Zádveřice v období falešného Tolerančního patentu přihlásily k víře svých předků jako první obec na Valašsku. Toleranční patent byl vydán roku 1781 císařem Josefem II. a umožnil tajným evangelíkům se, aby se hlásili ke svému náboženskému přesvědčení a tvořili samostatnou církev. V roce 1782 si místní věřící povolali do služby evangelického kazatele ze Slovenska a postavili dřevěnou modlitebnu, faru a školu, později byl na stejném místě vystavěn kostel kamenný. Kostel v současné podobě byl vystavěn v letech 1860 – 1869 a je neodmyslitelnou dominantou obce. Věž kostela skrývá tři dosud sloužící zvony s pohnutou historií, popsanou na tabulích ve vstupním prostoru. Ve svém souboru jde patrně o nejstarší zvony v celé evangelické církvi. Po světové válce se misijní činnosti osamostatnily dva sbory: Uherské Hradiště (1922) a Zlín (1929). (cce.zadverice, 2007)

V současné době má sbor 740 členů, z nichž převážná většina žije v Zádveřicích menší část v Rakové, Lípě, Želechovicích, Klečůvce a dalších blízkých obcích. Sbor spravuje tři církevní budovy – kostel, faru a sborový dům. Sbor spadá pod správu Východomoravského seniorátu, druhého největšího seniorátu u nás. Kazatelem sboru je Mgr. Miloš Vavrečka.

Ve sboru se konají nedělní a sváteční bohoslužby, biblické hodiny, vyučuje se náboženství ve škole, cvičí se sborový zpěv. Pro členy sboru i širokou veřejnost jsou pořádány koncerty a jiná příležitostná shromáždění.

V prostorách sborového domu je instalována stálá výstava o vystěhovalectví ze Zádveřic a okolí, která mapuje historii vystěhovalectví z přelomu 19. a 20. století do Ameriky, přístupná veřejnosti po předchozí domluvě s kanceláří obecního nebo farního úřadu.

PŘÍLOHA II. DOTAZNÍK PRO PŘEDVÝZKUM

Dobrý den,

dostává se Vám do rukou dotazník, který slouží k výzkumu postojů členů křesťanské církve a lidí bez vyznání k víře, náboženství a církevním zřízením. Výzkum je zcela anonymní a jeho výsledky se stanou součástí praktické části mé diplomové práce.

Dovoluji si Vás požádat o upřímnost a svědomitost při vyplňování dotazníku. Vámi vybranou odpověď prosím zakroužkujte.

Bc. Zdenka Jurčová,

UTB ve Zlíně, obor Sociální pedagogika

1. Jste členem křesťanské církve?

a) ano

b) ne

- církve Římskokatolické
- církve Českobratrské evangelické
- církve Československé husitské
- církve Pravoslavné
- jiné (uveďte prosím jaké).....

2. Co Vás přivedlo do společenství církve?

- a) rodinná tradice (rodiče Vás nechali pokřtít v dětství)
- b) vlastní zájem
- c) partner
- d) jiné důvody (uveďte prosím jaké).....
- e) nic

U následujících tvrzení prosím vyberte na stupnici od 1 do 5 stupeň svého souhlasu s jeho zněním (1 – naprosto nesouhlasím, 2 – spíše nesouhlasím, 3 – nevím, 4 – spíše souhlasím, 5 – naprosto souhlasím):

3. Církev je obecně prospěšná instituce.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

4. Náboženství a víra v Boha má význam i v dnešní společnosti.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

5. Nárok církví na navrácení jejich majetku (tzv. církevní restituce) je oprávněný.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

6. Považuji se za věřícího člověka.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

7. Účastním se pravidelně nedělních bohoslužeb v kostele.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

8. Účastním se příležitostných shromáždění konaných ve sboru (slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby apod.).

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

9. Účastním se akcí v širším společenství církve.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

10. Považuji za důležité podporovat sbor finančně.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

11. Považuji za důležité, aby měl sbor svého faráře.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

12. Považuji za důležité, aby se ve sboru konaly bohoslužby pravidelně každou neděli.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

13. Považuji za důležité, aby se ve sboru konala pravidelná setkání i mimo neděli (např. biblické hodiny).

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

14. Považuji za důležité, aby se ve sboru konala příležitostná shromáždění (např. slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby).

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

15. Považuji za důležité udržovat domácí rituály (modlitba, čtení z bible, zpěv náboženských písní apod.)

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

16. Považuji za důležité předávat tradici víry svým dětem (křest dítěte, společná návštěva bohoslužeb, společné domácí náboženské rituály).

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

17. Považuji za důležité, aby se vyučovalo náboženství ve škole.

naprosto nesouhlasím   1   2   3   4   5   naprosto souhlasím

18. Uveďte jakékoliv pozitivní i negativní připomínky a náměty, které by mohly být pro život sboru, ke kterému patříte, přínosné.

.....
.....
.....
.....

19. Demografické údaje

Váš věk:

a) 18– 25 let

b) 26 – 35 let

c) 36 – 45let

d) 46 – 55let

e) 56 – 65let

f) 66 a více let

Jste:

a) žena

b) muž

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

PŘÍLOHA III. DOTAZNÍK PRO HLAVNÍ VÝZKUM

Dobrý den,
dostává se Vám do rukou dotazník, který slouží k výzkumu postojů členů křesťanské církve a lidí bez vyznání k víře, náboženství a církevnímu zřízení. Výzkum je zcela anonymní a jeho výsledky se stanou součástí praktické části mé diplomové práce. Dovoluji si Vás požádat o upřímnost a svědomitost při vyplňování dotazníku. Vámi vybranou odpověď prosím zakroužkujete.

Bc. Zdenka Jurčová,
UTB ve Zlíně, obor Sociální pedagogika

1. Jste členem křesťanské církve?

- a) ano, církve Římskokatolické
- b) ano, církve Českobratrské evangelické
- c) ano, církve jiné (uveďte prosím jaké).....
- d) ne

2. Co Vás přivedlo do společenství církve?

- a) rodinná tradice (rodiče Vás nechali pokřtít v dětství)
- b) vlastní zájem
- c) partner
- d) jiné důvody (uveďte prosím jaké).....
- e) nic

U následujících tvrzení prosím vyberte na stupnici od 1 do 5 stupeň svého souhlasu s jeho zněním.

3. Církev je obecně prospěšná instituce.

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

4. Náboženství a víra v Boha má význam i v dnešní společnosti.

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

5. Nárok církve na navrácení jejich majetku (tzv. církevní restituce) je oprávněný.

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

6. **Považuji se za věřícího člověka.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
7. **Účastním se pravidelně nedělních bohoslužeb v kostele.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
8. **Účastním se příležitostných shromáždění konaných ve sboru (slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtiny, svatby, pohřby apod.).**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
9. **Účastním se akcí v širším společenství církve.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
10. **Považuji za důležité podporovat sbor finančně.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
11. **Považuji za důležité, aby měl sbor svého faráře.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
12. **Považuji za důležité, aby se ve sboru konaly bohoslužby pravidelně každou neděli.**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím
13. **Považuji za důležité, aby se ve sboru konala pravidelná setkání i mimo neděli (např. biblické hodiny).**
 1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

14. Považuji za důležité, aby se ve sboru konala příležitostná shromáždění (např. slavnostní bohoslužby o Vánocích, Velikonocích, křtině, svatby, pohřby).

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

15. Považuji za důležité udržovat domácí rituály (modlitba, čtení z bible, zpěv náboženských písní apod.)

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

16. Považuji za důležité předávat tradici víry svým dětem (křest dítěte, společná návštěva bohoslužeb, společné domácí náboženské rituály).

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

17. Považuji za důležité, aby se vyučovalo náboženství ve škole.

1 – naprosto nesouhlasím   2 – spíše nesouhlasím   3 – nemám vyhraněný názor   4 – spíše souhlasím   5 – naprosto souhlasím

18. Uveďte jakékoliv pozitivní i negativní připomínky a náměty, které by mohly být pro život sboru, ke kterému patříte, přínosné.

.....
.....
.....

Demografické údaje

19. Váš věk:

- a) 18– 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 45let
- d) 46 – 55let
- e) 56 – 65let
- f) 66 a více let

20. Jste:

- a) žena
- b) muž

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

PŘÍLOHA IV. DATA Z PŘEDVÝZKUMU

Respondenti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	2	2	5	5	3	5	4	4	2	5	5	5	5	4	5	4	4	4	x	2	2
2	2	1	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	3	1	
3	2	2	4	4	3	4	4	4	4	5	5	5	4	5	4	4	4	4	3	1	
4	2	1	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	x	5	2	
5	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2	
6	2	2	5	5	5	5	4	4	3	5	5	5	4	5	3	4	5	5	3	1	
7	2	1	5	5	2	4	4	5	3	5	4	5	5	5	4	5	5	5	6	2	
8	2	1	5	5	5	5	4	4	3	5	5	5	4	5	4	5	5	5	5	1	
9	2	1	5	5	5	5	4	4	4	5	5	5	4	5	3	5	5	5	3	2	
10	1	2	5	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	3	x	5	2
11	2	1	4	3	2	4	2	4	3	3	4	5	3	5	2	3	3	3	1	2	
12	4	5	4	4	5	1	1	3	4	4	5	5	3	5	1	3	4	x	2	2	
13	2	1	4	4	1	5	4	4	4	4	5	5	4	5	4	4	5	5	6	2	
14	2	1	4	4	5	4	4	5	1	4	2	5	5	5	3	5	5	x	4	1	
15	1	1	4	5	4	2	5	5	1	2	5	5	5	5	3	3	4	4	2	1	
16	2	1	4	5	1	5	4	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	6	1	
17	1	1	4	5	3	4	2	4	2	4	5	5	4	3	4	4	4	3	1	1	
18	1	1	3	4	2	3	1	5	1	2	5	4	2	5	3	5	4	4	1	1	
19	1	1	3	3	1	3	1	5	1	2	5	4	3	3	3	5	4	4	3	2	
20	1	1	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	x	3	1	
21	1	1	4	4	1	4	2	3	2	4	2	4	4	3	3	2	2	2	3	1	
22	4	5	5	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	1	
23	1	1	4	4	3	4	2	3	3	4	4	4	4	4	5	4	4	3	3	1	
24	2	4	4	4	3	4	1	5	4	3	5	2	2	5	1	5	4	2	1	1	
25	1	1	5	3	1	5	1	4	2	1	5	3	3	5	1	5	3	4	2	1	
26	4	5	3	3	4	2	5	5	5	5	2	2	2	1	5	4	3	3	2	1	
27	4	5	3	3	3	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	
28	1	1	4	5	3	4	1	1	5	1	5	1	1	5	2	5	3	3	2	1	
29	2	2	3	4	2	3	1	2	2	4	5	5	3	5	2	3	1	1	1	2	

Respondenti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
30	4	4	5	2	2	1	1	1	5	2	3	5	4	3	4	2	3	2		1	2
31	2	1	3	4	4	4	2	1	4	1	4	4	3	4	3	2	3	4		1	2
32	1	1	2	4	2	2	5	1	5	2	1	1	1	2	2	4	4	3	3	1	
33	4	5	1	1	1	2	1	1	1	1	3	4	1	1	2	2	1	1	2	2	
34	4	5	4	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	x	1	2
35	4	5	2	5	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	
36	1	1	4	4	5	4	1	1	1	4	5	5	3	5	2	4	3	1	1	2	
37	1	1	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1	
38	4	5	3	2	2	1	1	1	1	3	1	5	3	3	3	3	2	2	3	1	
39	4	5	2	4	3	1	1	5	3	1	5	3	3	5	3	5	3	3	2	1	
40	4	5	4	4	3	4	1	4	3	3	5	4	3	5	1	2	3	3	1	1	
41	2	2	4	5	3	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1	
42	2	2	5	5	5	5	5	5	4	5	4	5	4	5	4	4	4	4	3	2	
43	2	1	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5	4	2	2	
44	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2	2	
45	2	1	2	3	1	3	1	5	1	4	5	3	3	3	1	3	1	1	6	2	
46	2	1	5	5	1	5	1	5	2	4	5	3	1	4	1	1	1	1	5	1	
47	2	1	4	5	2	5	4	5	4	5	5	4	2	5	3	4	4	4	5	1	
48	1	1	4	4	1	4	2	5	2	4	5	3	2	4	3	4	4	4	6	2	
49	1	1	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	2	
50	1	2	5	5	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	5	4	4	3	2	2	

PŘÍLOHA V. DATA Z HLAVNÍHO VÝZKUMU

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	4	4	5	3	4	2	1	1	1	1	3	3	3	3	4	3	3	2	3	1
2	4	5	2	3	4	4	2	1	1	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	1
3	4	5	3	3	4	4	1	1	2	2	5	4	4	4	4	4	4	3	2	1
4	4	5	3	3	1	1	1	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	4	1
5	4	5	2	4	1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	1*	4	1
6	4	5	4	4	2	4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	1
7	4	5	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1
8	4	5	2	4	3	1	1	1	5	3	1	5	3	5	3	5	3	2	2	1
9	4	5	3	2	1	1	1	1	1	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
10	4	5	3	3	1	1	1	1	1	3	5	3	3	3	3	3	3	3	3	1
11	4	5	3	3	4	2	5	5	2	1	3	2	1	1	5	4	3	2	1	1
12	4	5	5	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	1
13	4	5	4	4	3	4	1	4	3	3	5	4	4	5	4	2	3	3	1	1
14	4	5	3	4	3	2	1	4	1	1	4	4	4	4	4	4	3	3	1	1
15	4	5	3	2	1	4	2	4	1	2	3	3	2	2	2	3	1	1	5	1
16	4	5	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1	5	1
17	4	5	3	2	1	1	1	1	1	1	3	3	3	1	4	3	1	1	1	1
18	4	5	3	4	3	1	1	1	1	3	4	3	3	3	4	3	2	2	1	1
19	4	5	2	3	2	2	2	2	2	2	4	4	4	2	4	2	4	3	1	1
20	4	5	2	3	5	5	4	5	4	3	3	3	3	4	3	5	1	1	1	1
21	4	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	4	4	1	1	1	1
22	4	5	3	4	3	2	2	2	3	4	3	3	3	5	4	4	3	3	1	1
23	4	5	3	1	3	1	1	1	1	3	3	3	3	5	3	3	3	3	4	1
24	4	5	3	1	3	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1
25	4	5	2	4	3	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	1	1	1	5	1
26	4	5	1	2	1	4	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1*	2	1	1
27	4	5	1	2	1	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	1	1
28	4	5	3	2	2	4	1	2	1	1	3	2	2	3	3	3	3	2	4	1
29	4	5	3	3	1	3	1	1	1	1	3	3	3	3	3	1	1	3	2	1
30	4	5	2	1	1	1	1	1	1	1	4	2	1	1	4	1	4	1	3	1
31	4	5	3	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	3	1	1
32	4	5	3	3	2	3	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1
33	4	5	3	1	1	3	2	3	3	1	3	3	3	2	1	2	2	3	3	1
34	4	5	2	3	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2	3	3	3	3	4	1
35	4	5	1	4	1	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	2	3	1	4	1
36	4	5	2	3	1	1	1	1	4	2	2	3	3	3	3	3	3	3	6	1
37	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
38	4	5	2	3	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1
39	4	5	4	3	4	2	1	1	1	3	4	4	3	3	3	2	3	4	1	2
40	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	1
41	4	5	1	3	1	1	1	1	3	1	3	3	3	1	1	1	1	4	1	1
42	4	5	4	2	4	4	1	1	1	2	3	3	3	3	3	1	2	3	4	1
43	4	5	3	3	3	2	1	2	3	3	4	4	3	5	3	3	2	2	1	1
44	4	5	2	4	2	3	2	2	1	3	4	3	3	3	3	2	4	1	1	1
45	4	5	4	3	2	1	4	1	4	1	3	3	3	4	3	3	2	4	4	1
46	4	5	3	3	1	3	1	1	1	4	3	3	3	3	1	1	3	3	3	1
47	4	5	2	2	2	2	1	1	1	1	3	3	3	3	2	2	2	2	5	1
48	4	5	5	4	3	3	1	4	4	3	4	4	3	3	4	3	4	6	1	1
49	4	5	3	2	1	2	1	2	1	4	3	3	3	3	1	2	3	5	1	1
50	4	5	2	4	1	5	1	4	2	1	4	3	1	4	1	1	3*	5	1	1
51	4	5	4	4	2	4	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	4	4	1	1
52	4	5	1	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	2	5	1	1
53	4	5	5	4	4	4	4	4	4	4	5	4	4	3	4	3	4	2	5	1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
54	4	2	5	3	3	2	2	2	2	2	4	3	3	3	2	2	2	2	5	1
55	4	5	2	2	1	1	3	2	2	3	1	1	1	1	2	2	1	1	5	1
56	4	5	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
57	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1
58	4	5	3	2	1	1	1	1	2	2	3	3	3	3	3	1	2	2	1	2
59	4	5	1	1	3	1	1	3	1	1	4	3	3	3	5	1	1	1*	1	2
60	4	5	3	4	2	2	1	4	2	3	4	3	3	3	4	4	3	2	2	2
61	4	5	2	2	1	3	1	2	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	6	2
62	4	5	2	5	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
63	4	5	4	2	2	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2
64	4	5	1	1	1	2	1	1	1	1	3	4	1	1	2	2	1	1	2	2
65	4	5	2	1	1	1	1	5	2	3	5	4	3	1	4	3	2	1	2	2
66	4	5	4	4	4	1	1	3	4	4	5	5	3	5	1	3	4	2	2	2
67	4	5	5	4	5	3	2	1	1	3	4	4	3	5	4	5	3	4	2	2
68	4	5	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	2
69	4	5	3	3	3	3	3	5	3	4	5	3	3	5	5	3	3	3	1	2
70	4	5	2	2	2	3	3	4	1	5	3	1	4	3	4	3	4	1	1	2
71	4	5	3	3	3	3	1	1	3	1	4	5	3	1	3	3	4	1	1	2
72	4	5	4	4	4	3	3	3	2	2	4	3	3	3	3	3	4	4	6	2
73	4	5	2	4	1	4	1	5	1	1	5	5	5	4	2	4	2	2	2	2
74	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3	1	1	4	2
75	4	5	2	3	1	5	2	3	2	2	4	3	5	2	1	3	3	1	4	2
76	4	5	1	1	1	2	1	1	1	1	3	3	3	3	2	1	1	1	1	2
77	4	5	3	3	1	3	1	2	1	1	3	3	3	3	4	3	2	1	3	2
78	4	5	2	2	1	2	1	1	1	1	4	3	2	4	1	3	1	1	1	2
79	4	5	2	4	3	2	1	1	1	1	3	3	3	3	3	2	2	2	1	2
80	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	2
81	4	5	2	3	4	1	1	2	1	1	3	3	3	5	3	1	1	1	4	2
82	4	5	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	4	2	2	2	2	4	2
83	4	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	2
84	4	5	2	3	3	3	1	1	1	1	3	3	3	3	2	1	1	1	1	2
85	4	5	2	2	3	2	1	2	2	3	4	3	3	4	2	2	1	1	1	2
86	4	5	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2
87	4	5	2	3	1	3	1	1	1	1	5	3	2	3	1	2	1	1	5	2
88	4	5	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	6	2
89	4	5	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	4	4	4	4	6	2
90	4	5	4	4	4	2	1	1	4	1	4	4	3	5	1	4	4	6	6	2
91	4	5	2	2	1	1	1	1	1	1	4	3	1	4	1	1	1	3	6	2
92	4	5	4	5	1	2	1	4	1	2	5	1	1	5	1	1	3	6	6	2
93	4	5	4	5	4	5	1	4	1	4	4	4	3	4	3	4	4	6	6	2
94	4	5	5	4	2	2	2	2	4	1	4	4	2	4	3	3	2	3	2	2
95	4	5	4	4	4	3	2	1	2	1	4	2	1	3	3	3	3	6	6	2
96	4	5	2	2	2	2	2	4	2	2	2	3	3	4	4	3	3	4	2	2
97	4	5	4	4	3	2	1	4	1	4	4	4	3	4	3	3	3	6	6	2
98	4	5	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	5	2
99	4	5	4	4	1	1	1	4	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	2	2
100	4	5	4	4	1	1	1	4	1	1	4	3	3	4	3	3	2	6	6	2
101	2	6	5	5	5	5	4	4	3	5	5	5	4	5	4	5	5	5	1	1
102	2	1	5	5	2	4	4	5	4	3	5	4	5	5	5	4	5	6	6	2
103	2	7	5	5	5	4	4	4	3	5	5	5	4	5	3	4	5	3	1	1
104	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2	2
105	2	1	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	1
106	2	2	4	4	4	3	4	4	4	4	5	5	4	5	4	4	4	4	3	1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
107	2	2	1	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	3	1
108	2	2	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	2
109	2	1	3	5	5	1	5	3	3	3	5	5	3	5	3	5	5	5	5	2
110	2	1	1	5	1	5	1	5	1	2	4	1	1	1	4	2	2	1	1	1
111	2	1	3	4	1	5	1	4	2	2	4	4	3	5	3	4	5	4	1	2
112	2	1	2	5	2	3	2	3	2	4	5	5	5	3	3	3	3	1	6	2
113	2	1	3	3	2	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	5	2
114	2	1	4	4	2	4	3	4	3	3	4	3	3	3	4	4	3	4	3	1
115	2	1	3	4	2	3	1	2	1	2	5	2	2	5	4	4	4	4	5	1
116	2	1	4	5	2	4	4	5	4	5	5	5	5	2	2	4	4	4	5	1
117	2	1	5	5	2	4	1	5	4	5	4	4	2	5	2	4	4	4	5	2
118	2	1	5	5	1	4	4	5	4	5	5	4	2	5	2	4	5	5	1	2
119	2	1	4	3	3	3	3	3	2	4	3	2	3	3	3	3	3	3	5	2
120	2	1	4	4	3	4	3	3	2	2	4	4	3	4	3	4	3	3	2	1
121	2	1	4	5	1	3	2	5	5	4	4	3	4	5	3	5	5	2	1	2
122	2	1	3	4	1	3	3	4	4	4	5	3	3	1	3	4	5	5	2	2
123	2	2	4	4	4	2	2	2	4	3	2	2	2	2	3	4	4	4	3	1
124	2	1	1	1	2	1	2	3	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	6	2
125	2	1	5	4	2	4	5	5	5	5	5	5	4	5	4	5	5	5	1	1
126	2	6	4	3	2	2	5	3	3	3	5	3	5	3	5	4	4	4	5	1
127	2	3	4	3	2	3	2	4	3	4	4	4	3	5	2	3	3	5	2	2
128	2	1	3	4	5	3	4	4	3	3	4	4	3	2	3	3	4	4	2	1
129	2	6	4	4	2	4	3	4	3	4	4	4	3	3	4	4	4	2	1	1
130	2	3	3	3	3	4	2	4	4	3	4	3	3	5	3	4	3	3	3	2
131	2	2	5	5	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	2	3	2
132	2	1	5	5	2	4	4	3	4	5	4	5	3	5	3	4	4	4	6	1
133	2	3	4	4	4	3	3	3	3	4	4	4	3	3	3	4	3	4	2	5
134	2	1	5	5	1	5	2	2	4	2	5	2	2	5	1	3	4	5	6	1
135	2	1	4	4	2	2	1	4	1	2	2	2	2	2	5	1	3	4	4	2
136	2	1	5	4	2	5	4	3	2	2	5	3	3	5	3	5	5	5	1	1
137	2	1	3	3	1	2	1	1	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4	2
138	2	1	5	4	2	5	4	5	3	4	5	3	3	5	3	4	5	6	1	1
139	2	1	4	4	3	4	4	4	4	4	5	3	3	5	3	5	3	5	5	1
140	2	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1	3	1	4	1	3	3	5	1	1
141	2	1	5	4	4	4	4	5	4	5	4	4	3	5	3	4	5	2	2	2
142	2	1	3	3	1	3	3	4	4	2	3	3	3	4	2	4	2	2	5	1
143	2	1	4	3	2	4	1	5	5	4	5	5	4	4	2	2	4	2	3	1
144	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	1
145	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	2	1	2	1	1	1	1	6	2
146	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6	1
147	2	1	5	5	3	5	4	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6	1
148	2	1	4	3	1	3	1	3	1	5	5	5	3	5	3	3	1	1	2	2
149	2	1	4	4	2	3	2	2	2	4	4	4	3	3	3	3	3	3	5	1
150	2	2	5	5	2	2	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	1	1
151	2	1	5	5	2	2	4	4	4	5	5	5	5	5	5	4	4	4	2	2
152	2	2	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	4	2
153	2	1	4	4	1	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
154	2	1	3	3	1	3	2	2	2	1	3	3	3	3	4	4	1	4	1	4
155	2	1	3	3	1	3	2	4	1	2	5	3	4	1	5	3	4	4	3	2
156	2	2	5	4	2	4	4	4	2	3	3	5	4	2	3	4	3	4	3	2
157	2	1	4	4	4	5	4	5	2	4	4	4	2	5	3	4	4	4	1	1
158	2	1	5	5	3	4	4	5	4	5	5	5	3	5	5	4	5	5	6	1
159	2	1	5	5	4	4	5	4	4	5	5	4	4	4	5	4	5	5	6	2

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
160	2	2	1	5	4	4	4	3	4	3	4	5	4	3	5	4	5	5	6	2
161	2	1	4	5	3	3	5	5	3	5	5	4	4	3	5	4	5	5	5	1
162	2	1	3	3	3	4	4	3	4	3	3	3	3	2	5	4	4	3	1	1
163	2	2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	2	1	1
164	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1	1	1
165	2	1	2	1	1	2	2	4	3	4	3	3	3	5	3	3	3	3	1	1
166	2	1	1	3	2	2	2	2	2	2	2	4	2	3	3	2	2	1	1	1
167	2	1	4	4	5	3	4	3	3	5	5	4	3	4	4	4	4	4	1	1
168	2	2	5	5	4	4	2	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	2	2
169	2	2	3	3	4	4	4	3	3	2	4	2	4	3	4	2	3	3	6	2
170	2	1	1	1	2	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	2
171	2	1	4	5	2	5	4	5	4	5	5	5	4	3	4	4	4	4	5	1
172	2	1	5	5	1	5	1	5	2	4	5	3	1	4	1	1	1	1	1	1
173	2	1	2	3	1	3	1	3	1	4	5	3	3	3	1	3	1	1	6	2
174	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2
175	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2
176	2	2	5	5	5	5	5	5	3	5	5	4	5	5	5	4	4	4	3	2
177	2	6	4	5	5	3	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1
178	2	1	3	4	4	4	2	1	4	1	4	4	3	4	2	3	4	4	1	2
179	2	1	3	4	2	3	1	2	1	4	4	3	4	3	5	2	3	1	2	1
180	2	3	4	4	5	4	1	5	4	3	5	2	2	5	1	5	4	1	1	2
181	2	1	4	5	1	5	4	5	4	5	5	4	5	4	5	4	5	5	6	1
182	2	1	4	4	4	5	4	5	1	4	2	5	5	5	3	5	5	4	1	1
183	2	1	4	4	1	5	4	4	4	4	4	5	4	5	4	4	5	6	2	2
184	2	1	4	3	2	4	2	4	3	3	4	5	3	5	2	3	3	3	1	2
185	2	6	5	5	5	5	5	4	4	5	5	5	5	3	5	5	5	5	3	2
186	2	1	5	5	4	5	5	4	4	5	5	5	4	5	5	3	5	4	5	2
187	2	1	4	5	5	5	5	2	4	4	4	4	3	5	5	4	4	2	2	2
188	2	7	5	5	5	5	4	5	4	5	5	5	4	5	5	4	5	5	3	1
189	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	4	4	3	4	4	3	1
190	2	1	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	3	5	5	3	5	5	2	2
191	2	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	2
192	2	1	4	5	4	4	4	4	3	5	5	4	4	5	4	4	4	5	3	1
193	2	1	3	3	4	4	3	3	4	3	4	3	3	4	3	3	3	3	3	2
194	2	1	1	1	1	1	1	5	1	3	4	1	1	5	2	2	2	1	2	2
195	2	1	3	4	4	4	2	1	4	1	3	3	1	3	2	3	3	3	1	2
196	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	2
197	2	1	3	3	1	5	5	4	5	4	1	3	3	3	3	1	3	3	2	2
198	2	1	2	2	1	1	5	1	5	2	2	2	3	1	1	4	3	2	2	2
199	2	1	4	4	2	3	5	5	2	5	5	5	4	5	4	5	4	4	3	1
200	2	2	5	5	2	4	2	4	2	5	5	5	5	4	2	4	4	4	1	1
201	1	1	4	4	4	4	3	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	6	1
202	1	1	2	4	1	4	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	5	1
203	1	1	3	3	2	4	3	4	3	2	3	4	4	3	3	3	4	4	6	1
204	1	1	3	3	1	3	2	2	2	2	4	3	4	3	4	3	2	2	6	1
205	1	1	3	3	2	3	3	4	3	2	4	3	3	4	3	3	3	3	5	1
206	1	1	4	2	3	3	1	5	3	1	4	3	3	4	1	5	2	2	3	1
207	1	1	1	2	4	1	5	1	2	1	2	5	3	4	2	2	2	4	2	1
208	1	2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	1
209	1	1	2	2	1	2	2	1	1	4	4	3	3	4	2	2	3	3	5	2
210	1	1	2	2	1	2	2	2	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	5	2
211	1	1	4	4	1	1	4	2	3	3	1	4	3	4	3	4	2	4	2	2
212	1	1	3	4	4	3	2	1	4	1	5	4	4	4	4	3	3	3	3	1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
266	1	1	1	4	4	2	5	4	2	2	5	5	4	5	2	2	4	4	5	2
267	1	1	3	4	4	4	4	4	2	2	3	2	2	2	4	2	4	2	2	2
268	1	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
269	1	1	4	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	4	5	4	4	5	2
270	1	1	2	3	1	3	2	4	1	1	3	3	2	2	4	3	3	2	2	2
271	1	1	4	1	1	4	4	5	1	1	4	3	2	5	1	4	3	3	1	2
272	1	2	5	5	3	4	4	4	5	5	4	4	5	4	5	4	4	4	2	2
273	1	1	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6	2
274	1	1	4	4	1	4	4	5	2	4	5	3	2	4	4	4	4	4	3	2
275	1	1	4	4	1	4	4	1	1	4	5	5	3	5	2	4	3	4	1	2
276	1	1	3	3	1	3	1	5	1	4	5	4	3	3	5	5	3	4	5	2
277	1	1	7	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5	2
278	1	1	4	4	3	4	2	2	2	3	5	4	3	5	3	3	4	4	3	2
279	1	1	3	3	2	3	3	4	3	2	4	3	3	4	4	3	3	3	5	2
280	1	1	5	5	5	5	5	5	4	4	5	4	5	4	5	5	5	6	2	2
281	1	1	4	4	3	4	2	3	3	3	4	3	3	4	3	3	3	3	5	2
282	1	1	4	4	2	3	1	4	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2	5	2
283	1	1	4	3	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	3	3	4	4	3	2
284	1	1	2	2	2	2	4	3	2	2	4	3	3	3	3	2	2	2	3	2
285	1	1	3	3	3	3	2	1	1	2	3	2	2	2	1	2	1	1	2	2
286	1	1	3	3	4	4	4	5	4	4	4	3	2	1	3	4	5	3	3	2
287	1	1	3	3	3	4	4	3	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2
288	1	1	4	4	4	5	2	2	2	4	4	4	3	2	4	3	3	4	4	2
289	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	3	3	3	1	1	3	3	5	2
290	1	1	3	3	3	4	2	4	2	4	4	3	2	5	2	3	4	4	1	2
291	1	1	1	4	1	5	1	1	1	3	3	5	2	5	5	3	3	3	1	2
292	1	1	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	5	3	5	5	5	5	2
293	1	1	4	4	2	4	3	4	3	3	4	4	3	5	4	3	4	3	3	2
294	1	1	3	3	4	4	4	3	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	4	2
295	1	1	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	2
296	1	1	4	5	5	5	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	2
297	1	1	3	5	2	4	1	2	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	1
298	1	1	2	2	1	2	2	4	1	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	2
299	1	1	4	4	3	2	2	4	4	1	3	4	4	3	4	2	3	3	1	2
300	1	3	5	5	2	2	5	5	2	5	5	5	4	4	5	5	5	4	4	2

PŘÍLOHA VI. VYJÁDRĚNÍ RESPONDENTŮ

Vyjádření respondentů předvýzkum:

Respondent č. 1 – Jako primární funkce sboru a hlavně faráře by měla být výchova dětí, mládeže – to je budoucnost!! Naše! Zkostnatělá struktura – náboženství, biblické hodiny, kostel... Nová iniciativa faráře – např. neformální, ale důstojné akce pro rodiny, děti, pro všechny.

Respondent č. 4 – Bylo by dobré, aby členové sboru více navštěvovali bohoslužby.

Respondent č. 10 – Studium duchovních textů, prokládání víry vědomostmi. Uvádět v soulad chápání duch. pojmů, tak jak jsou chápány v duch. říši – ráji. Církevní restituce povedou k upoutání církve na hmotné zájmy.

Respondent č. 12 – V zimě zatopit. Souhlasím s vyučováním náboženství ve škole, ale jako nepovinný předmět.

Respondent č. 14 – Pan farář by měl být autorita.

Respondent č. 20 – Větší iniciativa faráře, která by oslovila mladé lidi.

Respondent č. 34 – Není času.

Vyjádření respondentů hlavní výzkum:

Bez vyznání:

Respondent č. 5 – Věřím v Boha, ale církev považuji za manipulaci, do kostela si taky zajdu, ale snažím se mít Boha hlavně v sobě.

Respondent č. 26 – Účastním se jen smutečních shromáždění (pohřbů).

Respondent č. 50 – Účastním se jen smutečních shromáždění (pohřbů).

Respondent č. 59 – Účastním se jen smutečních shromáždění (pohřbů).

Respondent č. 98 – Účastním se jen smutečních shromáždění (pohřbů), chodím do kostela o Vánocích.

Evangelíci:

Respondent č. 109 – Sbor by měl mít v čele svého faráře, který má pochopení pro lidi obecně a hlavně by měl všem být autorita a co víc jít příkladem, aby si jej mohli lidé a ne jenom ve sboru vážit!

Respondent č. 110 – Člověk se nepotřebuje kvůli víře scházet ve sboru.

Respondent č. 145 – Církevní restituce jsou ostuda. Život ve sboru je soukromá věc každého a do veřejného života by neměl zasahovat.

Respondent č. 151 – Víc práce s mládeží.

Respondent č. 199 – Uvítala bych větší účast věřících na bohoslužbách a ne životě sboru.

Katolíci:

Respondent č. 206 – Není důležité chodit do kostela, ale chovat se slušně. Mít dobro v sobě a dál ho předávat.

Respondent č. 232 – Větší pravomoc členů sboru při rozhodování a financích.

Respondent č. 256 – Věřím v Boha, nedůvěřuji církvi.

Respondent č. 267 – Jsem věřící, byl jsem vychován v tradici uctívat Římskokatolickou církev, ale za svůj dosavadní průběh života jsem se změnil v osobu, která i nesouhlasí s postoji a názory církve. Jsem spíše pro to, aby si lidé vážili života, lidí okolo sebe a věřili v určité lidské hodnoty jako je láska, přátelství, pomoc při nesnází, atd. Nesmí víra přejít v nastavený fanatismus! Bohužel se to tak někdy děje!

Respondent č. 285 – Přejde mi zbytečné do toho někoho nutit.

Respondent č. 271 – Změna faráře ve Slušovicích.

Respondent č. 296 – Zmodernizovat.

Respondent č. 297 – Věřit v Boha ano, ale patřit do sboru ne.